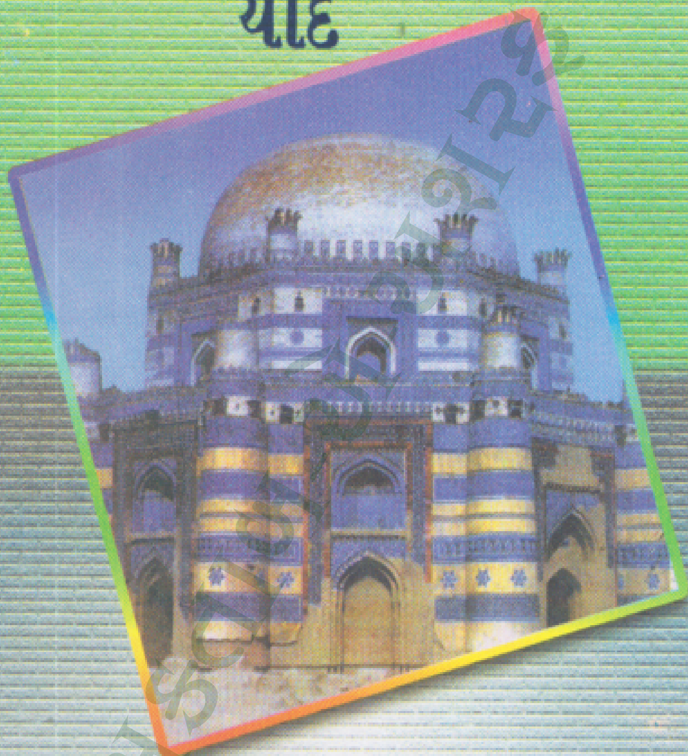
મોતકી યાદ

મૌતકી યાદ

مَوت کی یَاد

❁ મુઅલ્લિફ ❁

હઝરત મૌલાના શેખ
મોહંમદ ઝકરીયા સા. સહારનપુરી (રહ.)

❁ લિપ્યાંતર ❁

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા
પીન - ૩૮૫૨૧૦

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ

મુકદમા રિસાલા

મૌતકી યાદ

હઝરત મૌલાના મોહંમદ ઝકરીયા સા. (રહ.) કી તરફસે.

બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ.

નહમદુહૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

અમ્મા બાદ :-

ઈસ નાકારાકા મામૂલ તકરીબન તીસ સાલસે યે હૈ કે અસરકે બાદકી મજલિસમેં અપને અકાબિરકી સવાનેહ યા ઉનકે મલ્ફૂઝાત યા ઉનકી આમ ફહમ તાલીફ (કિતાબ) સુના કરતા હૈ. જિસકી વજહ યે હોતી હૈ કે ઉન મહેમાનોંકે અલાવા જિનકા અવસત તકરીબન તીસ ચાલીસ તો રોઝાના રેહતા હૈ. ઉનકે અલાવા મકામી અહબાબ ભી મિલનેકે વાસ્તે આતે રેહતે હૈં. જિનકી વજહસે મેરા યે જી ચાહા કરતા હૈ કે ઉન અકાબિરકે જવાહેરાતમેંસે કુછ ઉનકે કાનોંમેં પળ જાએ જો ઉનકે લિયે દારૈનકે એતિબારસે મુફીદ હોં.

વઅઝ નસીહત તો ઈસ નાકારાકો આતા નહી. ઔર ઈધર ઉધરકી બેકાર બાતોંમેં વકત ઝાએઅ કરનેકો જી નહીં ચાહતા. મેરે અકાબિર ખુશ એતિકાદી નહી બલ્કે વાકિઆ હૈ. ઔર જો ભી નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી ઝિંદગી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે મામૂલાત, ઈરશાદાતસે વાકિફ હોગા ઔર ચંદ રોઝ ઉન અકાબિરકી

મજાલિસમેં શિરકત કર ચુકા હોગા વો ખુદ મેહસૂસ કરેગા કે ઉન અકાબિર (રહ.) કો અલ્લાહ પાકને અપને ફઝલો કરમસે ઈત્તિબાએ સુન્નતકા પુરા પુરા હિસ્સા અતા ફરમાયા હૈ. ઉનકે ઈરશાદાત ભી જવાહિર પારે (કીમતી) હોતે હૈં. ઔર ઉનકા ચુપ રેહના ભી બાતિની તરક્કીકા સબબ હોતા હૈ. ઉનકે બારેમેં જિસ શખ્સને યે કહા હૈ.

યેહી હૈં જિનકે સોનેકો ફઝીલત હૈ ઈબાદત પર.
ઉનહીકી ઈત્તેકા પર નાઝ કરતી હૈ મુસલમાની
ઉનહીકી શાનકો ઝેબા નબુવ્વતકી વિરાસત હૈ
ઉનહીકા કામ હૈ દીની મરાસિમકી નિગેહબાની
રહે દુનિયામેં ઔર દુનિયાસે બિલકુલ બે તઅલ્લુક હોં
ફિરેં દરિયામેં ઔર હરગિઝ ન કપળોંકો લગે પાની
અગર ખિલવતમેં બૈઠે હોં તો જલવતકા મઝા આએ
ઔર આએં અપની જલવતમેં તો સાકિત હો સખુનદાની

બિલકુલ સહીહ કહા હૈ ઔર કિસીને કયા ખૂબ કહા હૈ.

ઈલાહી કૈસી કૈસી સુરતેં તૂને બનાઈ હૈં
કે હર એક દસ્ત બોસી કયા કદમ બોસીકે કાબિલ હૈ.

ઈસ લિયે ઉનકે હાલાત ઈમાની તરક્કિયાતકા ઝરીયા હોતે હૈં. આજ કલ મદીના પાકમેં હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) કે ખલીફા જનાબ ડોકટર અ. હય કરાંચીવાલોંને અપના એક રિસાલા ભેજા થા. જિસમેં હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) કે ઈરશાદાત, મામૂલાત, મલ્ફુઝાતકો ડોકટર સા. ને વકતન ફ વકતન અપને ખાદિમોંકે સામને નકલ કિયા. ઔર ઉનકે મુસ્તરશદ મસઉદ અહસન અલવી મરહૂમને ઉનકો જમા કિયા થા. યે તાઝા તાલીફ ઔર તબાઅત જબસે આઈ થી ઉસકે સુનને સુનાનેકા સિલસિલા

ચલ રહા થા. ઈસી દૌરાનમેં મેરે મુખલિસ દોસ્ત અલ્હાજ મૌલવી મોહંમદ બીન્નોરી સા. ઈબને મૌ. અલ્હાજ મૌ. યુસૂફ બિન્નોરી (દા.બ.) ને બચ્યેનાતકે દો પરચે બાબત માહે ઝિલકાદ હિ. સ. ૧૩૯૪ ભેજે. મૈંને ઉનકો મુખ્તસર હોનેકી વજહસે કે દો તિન દિનમેં હો જાએંગે સુનના શુરૂ કિયા. ઉસમેં માહે ઝિલકાદકે પરચામેં દો અરબી કસીદે "મૌતકી યાદમેં, ઔર ઉસકી તસ્વીર કશીમેં બહોત પસંદ આએ. મૈંને અપને કાતિબસે કહા કે ઉન કસીદોંકો તો" આપ બીતી, નં. સાતમેં નકલ કર દીજિયો. ઈસ પર મેરે ચંદ અહબાબ ખાસ કરકે સુફી મોહંમદ ઈકબાલ હોશિયારપુરી સુમ્મલ મદનીને ઔર દૂસરે અહબાબને યે કહા કે ઉન કસીદોંકે સાથ તેરા એક મઝમૂન જો ફઝાઈલે સદકાત હિસ્સા દોમમેં મૌતકે મુતઅલ્લિક હૈ વો ભી આ જાએ. ઔર ઉસકો બજાએ "આપબીતીમેં નકલ કરનેકે" આપ બીતીકા ઝમીમા બનાકર ઝિયાદા મિકદારમેં શાએઅ કરાયા જાએ તો ઝિયાદા મુફીદ હૈ કે "આપ બીતીકા હિસ્સા ભી ઝમીમાકે તૌર પર બન જાએગા. ઔર અલાહિદા ભી શાએઅ હો સકેગા. મુઝે ભી યે રાય પસંદ આઈ ઔર ઈસ લિયે ઉસકો આજ ૧૭ મોહર્રમ હિ. સ. ૧૩૯૫ મંગલકો ચાશ્તકે વકત મસ્જિદે નબવી (સ.અ.વ.) કી કંકરીયોં પર બૈઠકર બિસ્મિલ્લાહ કરા રહા હું.

અલ્લાહ પાક અપને ફઝલો કરમસે ઈસ સિયાહ કારકે લિયે ભી મૌતકો કસરતસે યાદ રખનેકા ઝરીઆ બનાએ કે હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કા પાક ઈરશાદ દુનિયાકી લઝ્ઝતોંકો તોડને વાલી ચીઝ યા'ની મૌતકો કસરતસે યાદ કરો પર ભી અમલ હો જાએ. ઈસ લિયે અવ્વલ તો ફઝાઈલે સદકાત હિસ્સા દોમસે કે ઉસમેં અહાદીસ ઈસ સિલસિલાકી હૈ ઈબ્તિદા કરતા હું.

ફઝાઈલે સદકાત હિસ્સા દોમમેં યે મઝમૂન છટ્ટી ફસલકી હદીસ નં. ૧૯ સે શુરૂ હોતા હૈ.

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ દસ આદમી જિનમેં એક મૈં થા હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ. એક અન્સારીને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે સવાલ કિયા કે સબસે ઝિયાદા સમજદાર ઔર સબસે ઝિયાદા મોહતાત આદમી કૌન હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા, જો લોગ મૌતકો સબસે ઝિયાદા યાદ કરને વાલે હોં ઔર મૌતકે લિયે સબસે ઝિયાદા તૈયારી કરનેવાલે હોં. યેહી લોગ હૈં જો દુનિયાકી શરાફત ઔર આખિરતકા એ'ઝાઝ લે ઉડે.

ફાઈદા :- હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે મૌતકો કસરતસે યાદ કરને ઔર યાદ રખનેકે બારેમેં બહોત મુખ્તલિફ ઉનવાનાતસે બહોતસી હદીસેં વારિદ હુઈ હૈં જિનમેંસે બાઝ રિવાયાત ઈસ રિસાલામેં કરીબ હી ઉમ્મીદોંકે મુખ્તસર કરનેકી હદીસકે ઝેલમેં ગુઝર ચુકી હૈ. ઉનમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા હુકમ ભી મુખ્તલિફ રિવાયાતમેં ગુઝર ચુકા હૈ કે લઝઝતોંકી તોડને વાલી ચીઝ યા'ની મૌતકો કસરતસે યાદ કિયા કરો. હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કે ઈસ એહતિમામકી વજહસે ઈસ મઝમૂનકો મુસ્તકિલ ભી ઝિકર કર રહા હૂં ઈસ લિયે કે મૌતકો કસરતસે યાદ કરના ઉમ્મીદોંકે મુખ્તસર હોનેકા ઝરીઆ ભી હૈ. મૌતકી તૈયારીકા ભી સબબ હૈ. દુનિયાસે બેરગબતી હોનેકા ભી સબબ હૈ જો અસલ મકસુદ હૈ. માલકો જમા કરકે બેકાર છોળ જાનેસે ભી રોકનેવાલા હૈ આખિરતકે લિયે ઝખીરા જમા કરનેમેં ભી મદદગાર હૈ. ઔર ગુનાહોંસે તૌબા કરતે રેહને

પર ભી ઉભારનેવાલા હૈ. દૂસરોં પર ઝુલ્મો સિતમ ઔર દૂસરોંકે હુકૂકકો ઝાએઅ કરનેસે ભી રોકનેવાલા હૈ. ગર્ઝ યે અમલ બહોતસે ફવાઈદ અપને અંદર રખતા હૈ. ઈસી વજહસે મશાઈખે સુલૂકકા ભી મામૂલ હૈ કે અપને મુરીદીનમેંસે અકસરોંકો જિનકે મુનાસિબે હાલ હોં ઉસકા મુરાકબા ખાસ તૌરસે તલકીન કરતે હૈં.

એક હદીસમેં હૈ કે એક જવાન મજલિસમેં ખળે હુએ ઔર અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મોમિનીનમેં સબસે ઝિયાદા સમજદાર કૌન હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મૌતકો કસરતસે યાદ કરનેવાલા ઔર ઉસકે આનેસે પેહલે પેહલે ઉસકે લિયે બેહતરીન તૈયારી કરનેવાલા.

એક મરતબા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને કુર્આને પાક કી યે આયત તિલાવત ફરમાઈ જિસકા તર્જુમા યે હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ જિસકો હિદાયત ફરમાનેકા ઈરાદા ફરમાતે હૈં ઈસ્લામકે લિયે ઉસકા સીના ખોલ દેતે હૈં (કે ઈસ્લામકે મુતઅલ્લિક ઉસકો શરહે સદર હો જાતા હૈ) ઉસકે બાદ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ઈસ્લામકા નૂર જબ સીનેમેં દાખિલ હોતા હૈ તો સીના ઉસકે લિયે ખુલ જાતા હૈ. કિસીને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ! ઉસકી (કે ઈસ્લામ ઉસકે સીનેમેં દાખિલ હો ગયા) કોઈ અલામત હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ધોકાકે ઘર (દુનિયાસે) દૂરી પૈદા હોના. હમેશા રેહનેવાલે ઘર (આખિરત) કી તરફ રૂજૂઅ ઔર મૌત આનેસે પેહલે ઉસકી તૈયારી.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે મૈંને અપની વાલિદકી કબરકી ઝિયારત કરનેકી ઈજાઝત માંગી થી મુઝે ઉસકી ઈજાઝત મિલ ગઈ. તુમ લોગ કબ્રસ્તાન જાયા કરો, ઈસ લિયે કે યે ચીઝ મૌતકો યાદ દિલાતી હૈ.

એક ઔર હદીસમેં હૈ કે ઉસ્સે ઈબરત હોતી હૈ. એક ઔર હદીસમેં હૈ કે કબ્રસ્તાન જાનેસે દુનિયાસે બેરગબતી પૈદા હોતી હૈ. ઔર આખિરત યાદ આતી હૈ.

હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને મુઝસે ઈરશાદ ફરમાયા કે કબ્રસ્તાન જાયા કરો. ઉસ્સે તુમકો આખિરત યાદ આએગી. ઔર મુરદોંકો ગુસલ દિયા કરો કે યે (નેકિયોંસે ખાલી) બદનકા ઈલાજ હૈ ઔર ઉસ્સે બહોત નસીહત હાસિલ હોતી હૈ. ઔર જનાઝાકી નમાઝમેં શિરકત કિયા કરો શાયદ ઉસ્સે કુછ રંજો ગમ તુમમેં પૈદા હો જાએ કે ગમગીન આદમી (જિસકો આખિરતકા ગમ હો) અલ્લાહ તઆલાકે સાયામેં રેહતા હૈ ઔર હર ખૈરકા તાલિબ રેહતા હૈ.

એક ઔર હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે બીમારોંકી ઈયાદત કિયા કરો, ઔર જનાઝોંકે સાથ જાયા કરો કે યે આખિરતકો યાદ દિલાતા હૈ. એક હકીમ કિસી જનાઝાકે સાથ જા રહે થે. રાસ્તેમેં લોગ ઉસ મય્યિત પર અફસોસ ઔર રંજ કર રહે થે. વો સાહબ ફરમાને લગે કે તુમ અપને ઉપર રંજ ઔર અફસોસ કરો તો ઝિયાદા મુફીદ હૈ. યે તો ચલા ગયા ઔર તીન આફતોંસે નજાત પા ગયા. આઈન્દા મલેકુલ મૌતકો દેખનેકા ખૌફ ન રહા. મલેકુલ મૌતકી સખ્તી ઝેલનેકી અબ ઉસકો નૌબત નહી આએગી બુરે ખાતમાકા ખૌફ ખત્મ હો ગયા. (અપની ફિકર કરો કે યે તીનોં મરહલે તુમહારે લિયે બાકી હૈં.

હઝરત અબૂ દરદા (રદિ.) એક જનાઝાકે સાથ જા રહે થે. કિસી રાસ્તા ચલનેવાલેને પૂછા કે યે કિસકા જનાઝા હૈ? ફરમાને લગે કે યે તેરા જનાઝા હૈ. ઔર અગર યે બાત તુઝે ભારી ગુઝરે તો યે જનાઝા મેરા હૈ. મતલબ યે હૈ કે યે વકત અપની મૌતકે યાદ કરનેકા હૈ. ઈસ

વકત ફુઝૂલ બાતકી તરફ મુતવજ્જેહ હોના બિલકુલ ના મુનાસિબ હૈ.

હઝરત હસન બસરી (ર.અ.) કા ઈરશાદ હૈ કે તઅજ્જુબ ઔર બહોત ઝિયાદા તઅજ્જુબ ઉન લોગોં પર હૈ જિનકો આખિરતકે (સફરકે લિયે) તોશા કરનેકા હુકમ મિલા હુવા હો. ઔર રવાનગી અન્કરીબ હોનેકા એલાન હો ચુકા હો, ફિર ભી યે લોગ (દુનિયાકે) ખેલમેં મશ્ગૂલ હૈં. ઉનકે મુતઅલ્લિક મશ્હૂર હૈ કે જબ યે કિસી જનાઝાકો દેખતે તો ઉનકા ઐસા હાલ રંજો ગમસે હોતા જૈસા કે અભી અપની માં કો દફન કરકે આએ હોં.

હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે એક યહૂદી ઔરત ઉનકે પાસ આઈ ઔર (કિસી એહસાનકે બદલામેં) કેહને લગી કે અલ્લાહ તઆલા તુમહેં કબરકે અઝાબસે બચાએ. હઝરત આઈશા (રદિ.) સે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને. ફરમાયા. બેશક કબરોંમેં ભી અઝાબ હોતા હૈ. ઔર ઉસકે બાદસે (લોગોંકી તાલીમકે લિયે) હમેશા હઝરત (સ.અ.વ.) હર નમાઝકે બાદ કબરકે અઝાબસે પનાહ માંગા કરતે થે.

એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે મુરદોં પર કબરોંમેં ઐસા સખ્ત અઝાબ હોતા હૈ કે ઉસકી આવાઝેં ચોપાયે (જાનવર) તક સુનતે હૈં.

એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ નકલ કિયા ગયા કે મુઝે યે ડર હૈ કે તુમ (ખૌફકી વજહસે) મુરદોંકો દફન કરના છોળ દોગે વરના મૈં અલ્લાહ તઆલાસે ઈસકી દુઆ કરતા કે તુમહેં કબરકે અઝાબકી આવાઝ સુના દે.

હઝરત ઉસમાન (રદિ.) જબ કિસી કબર પર ખળે હોતે તો ઈતના રોતે કે ડાળ્હી મુબારક તર હો જાતી. કિસીને પૂછા કે આપ ઈતના ઝિયાદા જન્નત ઔર જહન્નમકે ઝિકરસે નહીં રોતે જિતના

કબરકે તઝકેરેસે રોતે હૈં. ઉનહોંને ફરમાયા કે મૈંને હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે સુના હૈ કે કબર આખિરતકી મંઝિલોંમેંસે સબસે પેહલી મંઝિલ હૈ. જો ઉસ્સે સહૂલતસે છૂટ ગયા ઉસકે લિયે ઉસકે બાદકી મંઝિલેં સબ આસાન હૈં. ઔર જો ઉસમેં (અઝાબમેં) ફંસ ગયા ઉસકે લિયે ઉસકે બાદકી મંઝિલેં ઔર ભી ઝિયાદા સખ્ત હૈ. ઔર મૈંને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે યે ભી સુના હૈ કે મૈંને કોઈ મંઝર ઐસા નહીં દેખા કે કબરકા મંઝર ઉસ્સે ઝિયાદા સખ્ત ન હો.

એક ઔર હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ નકલ કિયા ગયા કે કબરમેં રોઝાના સુબ્હો શામ દો વકત મય્યિતકો ઉસકા વો ઘર દિખાયા જાતા હૈ જિસમેં વો કિયામતકે બાદ જાએગા. અગર વો જન્નતવાલોંમેં હૈ તો જન્નતકા મકાન દિખાયા જાતા હૈ. (જિસ્સે ઉસકો કબરહીમેં ફરહત ઔર ખૂશી હાસિલ હોતી હૈ) ઔર અગર વો જહન્નમ વાલોંમેં હોતા હૈ તો જહન્નમકા મકાન દિખાયા જાતા હૈ (જિસ્સે ઉસકે રંજો ગમ ફિકરો ખૌફમેં ઝિયાદતી હોતી રેહતી હૈ.

હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈ કે એક મરતબા એક યહૂદી ઔરત મેરે દરવાઝે પર આઈ ઔર ભીખ માંગને લગી કે મુઝે કુછ ખાના દે દો, અલ્લાહ તઆલા તુમહેં દજ્જાલકે ફિત્નાસે ઔર કબરકે અઝાબસે બચાએ. હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈ કે મૈંને ઉસ ઔરતકો ઠહેરા લિયા. ઈત્નેમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) તશરીફ લે આએ. મૈંને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે અર્ઝ કિયા કે ઈસ યહૂદી ઔરતને દો બાતેં કહીં, હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે દજ્જાલકા ફિત્ના ઐસા હૈ કે કોઈ નબી પેહલે નબીયોંમેંસે ઐસે નહીં ગુઝરે જિનહોંને અપની ઉમ્મતકો ઉસ્કે ફિત્નાસે ન ડરાયા હો. લેકિન મૈં ઉસકે બારેમેં એક બાત કેહતા હૂં જો અબ તક કિસી નબીને નહી કહી. વો યે હૈ કે વો કાના હૈ.

ઔર ઉસકી પેશાની પર કાફિરકા લફઝ લિખ્ખા હુવા હોગા, જિસકો હર મોમિન પઢ લેગા. ઔર કબરકે ફિત્નાકી બાત યે હૈ કે જબ કોઈ નેક બંદા મરતા હૈ તો ફરિશ્તે ઉસકો કબરમેં બિઠાતે હૈં. વો ઐસી હાલતમેં બૈઠતા હૈ કે ન ઉસકો કોઈ ઘભરાહટ હોતી હૈ ન ઉસ પર કોઈ ગમ મુસલ્લત હોતા હૈ. ફિર ઉસ્સે અવ્વલ તો ઈસ્લામકે મુતઅલ્લિક સવાલ કિયા જાતા હૈ કે તૂ ઈસ્લામકે બારેમેં કયા કેહતા થા? ઉસકે બાદ ફિર ઉસ્સે પૂછા જાતા હૈ કે તૂ ઈસ શખ્સકે (યા'ની હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે બારેમેં કયા કેહતા હૈ? વો કેહતા હૈ કે યે મોહંમદ (સ.અ.વ.) હૈ જો અલ્લાહ તઆલાકે પાસસે હમારે પાસ વાઝેહ દલીલેં લેકર આએ. હમને ઉન સબકો સચ્ચા માના જો હુઝૂર (સ.અ.વ.) લેકર આએ થે. ઉસકે બાદ ઉસકો અવ્વલ દોઝખકા એક મકામ દિખાયા જાતા હૈ જહાં વો દેખતા હૈ કે આદમી એક દૂસરે પર ટૂટે પડે હૈ. ફિર ઉસ્સે કહા જાતા હૈ કે ઉસ જગાકો દેખ, હક તઆલાને તુઝે ઈસ આફતસે નજાત દી. ઉસકે બાદ ઉસકો જન્નતકા એક મકામ દિખાયા જાતા હૈ, જહાં વો નિહાયત ઝેબો ઝીનત દેખતા હૈ ઔર ઉસકે લુત્ફકે મનાઝિર દેખતા હૈ કે આદમી એક દૂસરે પર ટૂટે પડે હૈં. ઉસ્સે કહા જાતા હૈ કે ઈસમેં યે જગા તેરે રેહનેકી હૈ (કિયામતકે બાદ તૂ યહાં લાયા જાએગા) તૂ દુનિયામેં આખિરતકા યકીન કરનેવાલા થા. ઔર ઈસી પર તેરી મૌત હુઈ ઔર ઈસી પર કિયામતમેં તૂ કબરસે ઉઠાયા જાએગા. ઔર જબ કોઈ બુરા આદમી મરતા હૈ તો ઉસકો કબરમેં બિઠાયા જાતા હૈ. વો નિહાયત ઘભરાહટ ઔર ડર કર બૈઠતા હૈ. ઔર ઉસ્સે ભી વોહી સવાલ હોતા હૈ જો પેહલે ગુઝરા. વો જવાબ દેતા હૈ કે મુઝે તો કુછ ખબર નહીં, લોગોંકો મૈંને જો કેહતે સુના થા વોહી મૈં ભી કેહ દેતા થા. ઉસકે લિયે અવ્વલ જન્નતકા દરવાઝા ખોલકર ઉસકો વહાંકી ઝેબો ઝીનત ઔર જો નેઅમતેં

વહાંકી હૈં દિખાઈ જાતી હૈ. ફિર ઉસ્સે કહા જાતા હૈ કે યહાં તેરા અસલ મકાન થા. મગર તુઝે યહાંસે હટા દિયા ગયા. ફિર ઉસકો જહન્નમ દિખાઈ જાતી હૈ: જહાં એક પર દૂસરા ટૂટા પળા હૈ. ઔર ઉસ્સે કહા જાતા હૈ કે અબ તેરા ઠિકાના યે હૈ. તૂ દુનિયામેં શક હીમેં રહા. ઔર ઈસી પર મરા. ઈસી પર કિયામતમેં ઉઠાયા જાએગા.

હઝરત અબૂ કતાદા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે પાસસે એક જનાઝા ગુઝરા. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઉસકો દેખકર ફરમાયા કે યે શખ્સ યા તો રાહત પાનેવાલા હૈ યા ઉસ્સે રાહત હો ગઈ, ઉસકે બાદ ઈરશાદ ફરમાયા કે મોમિન બંદા તો મરકર દુનિયાકી મશક્કતોં ઔર તકલીફોંસે રાહત પા લેતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકે અંદર ચલા જાતા હૈ (યે તો રાહત પાનેવાલા હુવા). ઔર ફાજિર આદમી જબ મરતા હૈ તો દૂસરે આદમી ઔર આબાદીયાં ઔર દરખ્ત ઔર જાનવર સબકે સબ ઉસકી મૌતસે રાહત પાતે હૈં, ઈસ લિયે કે ઉસકે ગુનાહોંકી નહૂસતસે દુનિયામેં આફાત નાઝિલ હોતી હૈં બારિશ બંદ હો જાતી હૈ જિસકી વજહસે શહેરોંમેં ફસાદ હોતા હૈ. ઔર દરખ્ત ખુશ્ક હોને લગતે હૈં. જાનવરોંકો ચારા મિલના મુશ્કિલ હો જાતા હૈ. ઈસ વજહસે ઉસકી મૌતસે સબકો રાહત મિલતી હૈ કે ઉસકી નહૂસતસે સબકો તકલીફ પહોંચ રહી થી.

હઝરત ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને એક મરતબા મેરા કંધા પકળકર ફરમાયા કે દુનિયામેં ઐસે રહો જૈસા કોઈ અજનબી બલ્કે રાસ્તા ચલતા મુસાફિર હોતા હૈ. હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જબ તૂ સુબહ કરે તો શામકા ઈન્તેઝાર ન કર ઔર અપની તંદુરૂસ્તીકે ઝમાનામેં બીમારીકે ઝમાનાકે લિયે તોશા લે લે (કે જો આમાલ તંદુરૂસ્તીમેં કરતા હોગા બીમારીમેં ઉનકા સવાબ

મિલતા રહેગા.) ઔર અપની ઝિંદગીમેં મૌતકે લિયે તોશા લે લે.
હઝરત અબૂ હુરૈરા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ એક મરતબા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે સાથ એક જનાઝામેં ચલે. કબ્રસ્તાન પહોંચકર હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને એક કબરકે પાસ તશરીફ રખ્ખી ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે કબર પર કોઈ દિન ઐસા નહીં ગુઝરતા જિસમેં વો નિહાયત સાફ આવાઝકે સાથ યે એલાન નહીં કરતી કે અય આદમકે બેટે તૂ મુઝે ભૂલ ગયા, મૈં તન્હાઈકા ઘર હૂં અજનબિય્યતકા ઘર હૂં, મૈં વેહશતકા ઘર હૂં, મૈં કીળોંકા ઘર હૂં, મૈં નિહાયત તંગીકા ઘર હૂં, મગર ઉસ શખ્સકે લિયે જિસ પર અલ્લાહ તઆલા મુઝે વસીઅ બના દે. ઉસકે બાદ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કબર જન્નતકે બાગોંમેંસે એક બાગ હૈ યા દોઝખકે ગળ્હોંમેંસે એક ગળ્હા હૈ.

હઝરત સુહેલ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક સહાબી (રદિ.) કા ઈન્તિકાલ હુવા. સહાબએ કિરામ (રદિ.) ઉનકી તારીફ કરને લગે ઔર ઉનકી કસરતસે ઈબાદતકા હાલ બયાન કરને લગે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ચુપ ચાપ સુનતે રહે. જબ વો હઝરાત ચુપ હુએ તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને દરયાફત કિયા કે મૌતકો કભી યાદ કિયા કરતે થે? સહાબા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા, ઉસ્કા તો ઝિક્ર નહીં કરતે થે. ફિર હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને દરયાફત ફરમાયા કે અપને જી ચાહનેકી ચીઝોંકો છોળ દેતે થે? (કે કિસી ચીઝકે ખાનેકા મસલન દિલ ચાહતા હો ઔર ન ખાતે હોં. સહાબા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા ઐસા તો નહીં હોતા થા. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે યે સહાબી ઉન દરજાકો ન પહોંચેંગે જિનકો તુમ લોગ (જો ઈન દો ચીઝોંકો કરતે હોં) પહોંચ જાઓગે.

એક ઔર હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી મજલિસમેં એક સહાબીકી ઈબાદત ઔર મુજાહિદાકી કસરતકા ઝિક્ર હુવા.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે વો મૌતકો કિતના યાદ કિયા કરતે થે? સહાબા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા કે ઉસકા તઝકેરા તો હમને નહી સુના, હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, તો ફિર વો ઉસ દરજાકે નહી હૈં (જૈસા તુમ સમજ રહે હો) હઝરત બરાઅ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે સાથ એક જનાઝાકે દફનમેં શરીક હુએ. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને વહાં જાકર એક કબરકે કરીબ તશરીફ રખ્ખી ઔર ઈત્ના રોએ કે ઝમીન તર હો ગઈ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે ભાઈયો! ઉસ ચીઝકે લિયે યા'ની કબરમેં જાનેકે લિયે તૈયારી કર લો.

હઝરત શકીક ઇબ્ને ઈબ્રાહીમ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આદમી ચાર ચીઝોમેં ઝબાનસે તો મેરી મુવાફિકત કરતે હૈં ઔર અમલસે મુખાલિફત કરતે હૈં (૧) વો કેહતે હૈં કે હમ ખુદા તઆલાકે બંદે હૈં (ગુલામ હૈં) ઔર કામ આઝાદ લોગોં જૈસે કરતે હૈં. (૨) યે કેહતે હૈં કે ખુદા તઆલા શાનુહૂ હમારી રોઝીકા ઝિમ્મેદાર હૈ લેકિન ઉનકે દિલોંકો (ઉસ્કી ઝિમ્મેદારી પર) ઉસ વકત તક ઈત્મીનાન નહી હોતા જબ તક દુનિયાકી કોઈ ચીઝ ઉનકે પાસ ન હો. (૩) યે કેહતે હૈં કે આખિરત દુનિયાસે અફઝલ હૈ લેકિન દુનિયાકે લિયે માલ જમા કરનેકી ફિક્રમેં હર વકત લગે રેહતે હૈં (૪) વો કેહતે હૈં કે મૌત યકીની ચીઝ હૈ આકર રહેગી, લેકિન આમાલ ઐસે લોગોં જૈસે કરતે હૈં જિનકો કભી મરના હી ન હો.

હઝરત અબૂ હામિદ લુફાફ કેહતે હૈં કે જો શખ્સ મૌતકો કસરતસે યાદ કરે ઉસકે ઉપર તીન ચીઝોંકા ઈકરામ હોતા હૈ. (૧) તૌબા જલ્દી નસીબ હોતી હૈ.(૨) માલમેં કનાઅત મયસ્સર હોતી હૈ. (૩) ઔર ઈબાદતમેં નિશાત ઔર દિલ બસ્તગી નસીબ હોતી હૈ. ઔર જો શખ્સ મૌતસે ગાફિલ રહેતા હૈ ઉસ પર તીન અઝાબ

મુસલ્લત કિયે જાતે હૈં. (૧) ગુનાહસે તૌબામેં દેર હોતી રેહતી હૈ. (૨) આમ્દની પર રાઝી નહી હોતા. (ઉસકો કમ હી સમજતા રેહતા હૈ ચાહે કિતની હી હો જાએ. (૩) ઈબાદતમેં સુસ્તી પૈદા હોતી હૈ.

ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે તમામ તારીફેં સિર્ફ ઉસી પાક ઝાતકે લિયે હૈં જિસને બળે બળે ઝાલિમ ઔર જાબિર લોગોંકી ગરદનેં મૌતસે મરોળ દી. ઔર ઉંચે ઉંચે બાદશાહોંકી કમરેં મૌતસે તોડ દીં. ઔર બળે બળે ખઝાનોંકે માલિકોંકી ઉમ્મીદેં મૌતને ખતમ કર દી. યે સબ લોગ ઐસે થે જો મૌતકે ઝિક્રસે ભી નફરત કરતે થે. લેકિન અલ્લાહકા વાદા (મૌતકા વક્ત) આયા તો ઉનકો ગળ્હોંમેં ડાલ દિયા. ઔર ઉંચે મહેલોંસે ઝમીનકે નીચે પહોંચા દિયા. ઔર બિજલી ઔર કુમકુમોંકી રોશનીમેં નરમ નરમ બિસ્તરોંસે કબરકે અંધેરેમેં પહોંચા દિયા. ગુલામોં ઔર બાંદિયોંસે ખેલનેકે બજાએ ઝમીનકે કીળોંમેં ફંસ ગયે. ઔર અચ્છે અચ્છે ખાને ઔર પીનેમેં લુત્ફ ઉળાનેકે બજાએ ખાકમેં લોટને લગે. ઔર દોસ્તોંકી મજલિસોંકે બજાએ તન્હાઈકી વહશતમેં ગિરફતાર હો ગયે. કયા પસ ઉન લોગોંને કિસી મઝબૂત કિલાકે ઝરીએ મૌતસે અપની હિફાઝત કર લી? યા ઉસ્સે બચનેકે લિયે કોઈ દૂસરા ઝરીઆ ઈખ્તિયાર કર લિયા? પસ વો ઝાત પાક હૈ જિસકે કહર ઔર ગલ્બામેં કોઈ દૂસરા શરીક નહી. ઔર હમેશા રેહનેકે લિયે સિર્ફ ઉસીકી તન્હા ઝાત હૈ કોઈ ઉસકા મિસ્લ નહી. પસ જબ મૌત હર શખ્સકો પેશ આને વાલી હૈ. ઔર મિટ્ટીમેં જાકર મિલના હૈ. ઔર કબરકે કીળોંકા સાથી બનના હૈ. ઔર મુન્કિર નકીરસે સાબેકા પળના હૈ. ઔર ઝમીનકે નીચે મુદ્દતોં રેહના હૈ. ઔર વોહી બહોત લંબે ઝમાના તક ઠિકાના હૈ. ઔર ફિર કિયામતકા સખ્ત મન્ઝર દેખના હૈ. ઔર ઉસકે બાદ માલૂમ નહી કે જન્નતમેં

જાના હૈ યા દોઝખ ઠિકાના હૈ. તો નિહાયત ઝરૂરી હૈ કે મૌતકી ફિકર હર વકત આદમી પર મુસલ્લત રહે. ઉસીકા ઝિકર તઝકેરાકા મશ્ગલા રહે. ઉસીકી તૈયારીમેં હર વકત મશ્ગૂલ રહે. ઉસીકા એહતિમામ હર ચીઝ પર ગાલિબ રહે. ઔર ઉસકી આમદકા હર વકત ઈન્તિઝાર રહે કે ઉસકે આનેકા કોઈ વકત મુકર્રર નહી, ન માલૂમ કબ આ જાએ. ઈસી લિયે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે સમજદાર શખ્સ વો હૈ જો અપને નફસ પર કાબૂ રખ્ખે. ઔર મૌતકે બાદ કામ આનેવાલી ચીઝોંમેં મશ્ગૂલ રહે. ઔર કિસી કામકે લિયે તૈયારી ઈસકે બગૈર નહી હોતી કે હર વકત ઉસકા એહતિમામ રહે. ઉસકા ઝિક્ર તઝકેરા રહે. ઈસ લિયે કે જો શખ્સ દુનિયામેં મશ્ગૂલ હૈ ઔર ઉસકે ધોકાકી ચીઝોમેં ફંસા હુવા હૈ. ઉસકી શહવતોં પર ફરેફતા હૈ. ઉસકા દિલ મૌતસે બિલકુલ ગાફિલ હોતા હૈ. ઔર અગર મૌતકા ઝિક્ર ભી કિયા જાએ તો ઉસકી તબીઅતકો ઉસ્સે નફરત હોતી હૈ. ઉસીકો હક તઆલા શાનુહૂ ફરમાતે હૈં. (જિસકા તર્જુમા યે હૈ.) આપ ઉનસે કેહ દીજિયે કે જિસ મૌતસે તુમ ભાગતે હો વો તુમકો આ પકળેગી, ફિર તુમ ઉસ પાક ઝાતકી તરફ લે જાએ જાઓગે જો હર પોશીદા ઔર ઝાહિર બાતકો જાનનેવાલી હૈ. ફિર વો તુમકો તુમહારે સબ કિયે હુએ કામ જતા દેગી (ઔર ઉનકા બદલા દેગી.)

ઉલમાને લિખ્ખા હૈ કે મૌતકે બારેમેં આદમી ચાર તરીકેકે હોતે હૈં. એક તો વો લોગ જો દુનિયામેં મશ્ગૂલ હૈં. જિનકો મૌતકા ઝિક્ર ભી ઈસ વજાસે અચ્છા નહી લગતા કે ઉસ્સે દુનિયાકી લઝઝતેં છૂટ જાએંગી. ઐસા શખ્સ મૌતકો કભી યાદ નહી કરતા. ઔર અગર કભી કરતા ભી હૈ તો બુરાઈકે સાથ. ઈસ લિયે કે દુનિયાકે છૂટનેકા અફસોસ હોતા હૈ. દૂસરા વો શખ્સ જો અલ્લાહકી તરફ રૂજૂઅ તો

કરને વાલા હૈ, મગર ઈબ્તેદાઈ હાલતમેં હૈ. મોતકે ઝિક્રસે ઉસકો અલ્લાહ તઆલાકા ખૌફ ભી હોતા હૈ. ઔર ઉસ્સે તૌબામેં પુખ્તગી ભી હોતી હૈ. યે શખ્સ ભી મૌતસે ડરતા હૈ, મગર ન ઈસ વજહસે કે દુનિયા છૂટ જાએગી બલ્કે ઈસ વજહસે કે ઉસકી તૌબા પુરી નહી હુઈ. યે ભી અભી મરના નહી ચાહતા કે અપને હાલકી ઈસ્લાહ કર લે ઔર ઉસકી ફિકરમેં લગા હુવા હૈ તો યે શખ્સ મૌતકો ના પસંદ કરનેમેં માઝૂર હૈ. ઔર યે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઉસ ઈરશાદમેં દાખિલ નહી હોગા જિસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલાકે મિલનેકો ના પસંદ કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસકે મિલનેકો ના પસંદ ફરમાતે હૈં. ઈસ લિયે કે યે આદમી હકીકતમેં હક તઆલાકી મુલાકાતસે નફરત નહી કરતા, બલ્કે અપની તકસીર ઔર કોતાહીસે ડરતા હૈ. ઉસકી મિસાલ ઉસ શખ્સકી હૈ જો મેહબૂબકી મુલાકાતકે લિયે ઉસ્સે પેહલે કુછ તૈયારી કરના ચાહતા હૈ તાકે મેહબૂબકા દિલ ખૂશ હો. અલબત્તા યે ઝરૂરી હૈ કે યે શખ્સ ઉસકી તૈયારીમેં હર વકત મશ્ગૂલ રેહતા હો ઉસકે સિવા કોઈ દૂસરા મશ્ગલા ઉસકો ન હો. ઔર અગર યે બાત ન હો તો ફિર યે ભી પેહલે હી જૈસા હૈ. યે ભી દુનિયામેં લગા હુવા હી હૈ. તીસરા વો શખ્સ હૈ જો આરિફ હૈ ઉસકી તૌબા કામિલ હૈ. યે લોગ મૌતકો મેહબૂબ રખતે હૈ ઉસકી તમન્ના કરતે હૈં, ઈસ લિયે કે આશિકકે લિયે મેહબૂબકી મુલાકાતસે ઝિયાદા બેહતર વકત કૌનસા હોગા. મૌતકા વકત મુલાકાતકા વકત હૈ આશિકકો વસ્લકે વાદાકા વકત હર વકત ખુદ હી યાદ રહા કરતા હૈ. વો કિસી વકત ભી ઉસકો ભૂલતા નહીં. યેહી લોગ હૈ જિનકો મૌતકે જલ્દી આનેકી તમન્નાએં રેહતી હૈં. વો ઈસી કલકમેં રેહતે હૈં કે મૌત આહી નહી ચુકતી કે ઈસ મઆસીકે ઘરસે છુટકારા હો.

એક રિવાયતમેં હૈ કે હઝરત હુઝૈફા (રદિ.) કે ઈન્તિકાલકા વકત જબ કરીબ આયા તો ફરમાને લગે મહેબૂબ (મૌત) એહતિયાજકા વકત આયા જો નાદિમ હો વો કામિયાબ નહી હોતા. યા અલ્લાહ તુઝે માલૂમ હૈ કે હમેશા મુઝે ફક્ર ગિનાસે ઝિયાદા મેહબૂબ રહા ઔર બિમારી તંદુરૂસ્તીસે ઝિયાદા પસંદ રહી, મૌત ઝિંદગીસે ઝિયાદા પસંદ રહી. મુઝે જલ્દીસે મૌત અતા કર દે કે તુઝસે મિલૂં. ચોથી કિસમ જો સબસે ઉંચા દરજા હૈ ઉન લોગોંકી હૈ જો હક તઆલાકી રઝાકે મુકાબલામેં તમન્ના ભી નહી રખતે વો અપની ખ્વાહિશસે અપને લિયે ન મૌતકો પસંદ કરતે હૈં ન ઝિંદગીકો. યે ઈશ્કકી ઈન્તિહામેં રઝા ઔર તસ્લીમકે દરજેકો પહોંચે હુએ હૈં. બહર હાલ મૌતકા ઝિક્ર હર હાલતમેં અજરો સવાબકા સબબ હૈ કે જો શખ્સ દુનિયામેં મશ્ગૂલ હૈ ઉસકો ભી મૌતકે ઝિક્રસે ઉસકી લઝઝતોંમેં કમી આએગી ઔર કુછ ન કુછ તો દુનિયાસે દૂરી પૈદા હોગી હી. ઈસી લિયે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે લઝઝતોંકો તોડનેવાલી ચીઝ (મૌત) કો કસરતસે યાદ કિયા કરો. યા'ની ઉસકી યાદસે અપની લઝઝતોંમેં કમી કિયા કરો. તાકે અલ્લાહ તઆલાકી તરફ રૂજૂઅ હો સકે.

એક હદીસમેં હુઝૂરે અકરમ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે અગર જાનવરોંકો મૌતકે મુતઅલ્લિક ઈતની માલૂમાત હો જિતની તુમ લોગોંકો હૈ તો કભી ભી કોઈ મોટા જાનવર તુમકો ખાનેકો ન મિલે (મૌતકે ડરસે સબ દુબલે હો જાએં) હઝરત આઈશા (રદિ.) ને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે દરયાફત કિયા કે કોઈ શખ્સ (બગૈર શહાદતકે ભી) શહીદોંકે સાથ હો સકતા હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો શખ્સ દિન રાતમેં બીસ મરતબા મૌતકો યાદ કરે વો હો સકતા હૈ. એક હદીસમેં હૈ કે જો શખસ પચ્ચીસ મરતબા અલ્લાહુમ્મ બારિક

લી ફિલ મૌતિ વ ફીમા બઅદલ મૌત, પઢ્હે વો શહીદોંમેં હો સકતા હૈ. ઔર ઈન સબ ફઝીલતોંકા સબબ યેહી હૈ કે મૌતકા કસરતસે યાદ કરના ઈસ ધોકાકે ઘરસે બે રગબતી પૈદા હોતી હૈ. ઔર આખિરતકે લિયે તૈયારી પર આમાદા કરતા હૈ. ઔર મૌતસે ગફલત દુનિયાકી શહવતોં ઔર લઝઝતોંમેં મશ્ગૂલી પૈદા કરતી હૈ.

અતા ખુરાસાની (રહ.) કેહતે હૈં કે એક મરતબા હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા એક મજલિસ પર ગુઝર હુવા જહાંસે હંસીકી આવાઝ આ રહી થી. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અપની મજાલિસમેં લઝઝતોંકો ખત્મ કરનેવાલી ચીઝકા ઝિક્ર ભી શામિલ કર લિયા કરો. સહાબા (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! લઝઝતોંકો તોડનેવાલી ચીઝ ક્યા હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા મૌત. એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે મૌતકો કસરતસે યાદ કિયા કરો, યે ગુનાહોંકો ઝાઈલ કરતી હૈ ઔર દુનિયાસે બે રગબતી પૈદા કરતી હૈ. એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે અગર તુમકો યે માલૂમ હો જાએ કે તુમ પર ક્યા ગુઝરેગી તો કભી રગબતસે ખાના ન ખાઓ કભી લઝઝતસે પાની ન પીયો.

એક સહાબી (રદિ.) કો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને વસિય્યત ફરમાઈ કે મૌતકા ઝિક્ર કસરતસે કિયા કરો. યે તુમ્હેં દૂસરી ચીઝોંમેં રગબતસે હટા દેગા. એક હદીસમેં હૈ કે મૌતકો કસરતસે યાદ કિયા કરો. જો શખ્સ મૌતકો કસરતસે યાદ કરતા હૈ ઉસકા દિલ ઝિંદા હો જાતા હૈ ઔર મૌત ઉસ પર આસાન હો જાતી હૈ. એક સહાબી (રદિ.) ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ! મુઝે મૌતસે મોહબ્બત નહી હૈ ક્યા ઈલાજ કરૂં? હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા તુમહારે પાસ કુછ માલ હૈ? ઉનહોંને અર્ઝ કિયા "હૈ" હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ઉસકો આગે ચલતા

કર દો, આદમીકા દિલ માલમેં લગા રેહતા હૈ. જબ ઉસકો આગે ભેજ દેતા હૈ તો ખૂદ ભી ઉસકે પાસ જાનેકો દિલ ચાહતા હૈ. ઔર જબ પીછે છોળ જાતા હૈ તો ખૂદ ભી ઉસકે પાસ રેહનેકો દિલ ચાહતા હૈ.

એક હદીસમેં હૈ કે જબ દો તિહાઈ રાત ગુઝર જાતી તો હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમાતે લોગો? અલ્લાહકો યાદ કર લો અલ્લાહકો યાદ કર લો. અન્કરીબ કિયામતકા ઝલઝલા ફિર સૂર ફુંકનેકા વકત આ રહા હૈ. ઔર (હર શખ્સકી) મૌત અપની સારી સખ્તીયોં સમેત આ રહી હૈ.

હઝરત ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) કા મામૂલ થા કે રોઝાના રાતકો ઉલમાકે મજમાકો બુલાતે જો મૌતકા ઔર કિયામતકા ઔર આખિરતકા ઝિક્ર કરતે ઔર ઐસા રોતે જૈસા કે જનાઝા સામને રખ્ખા હો.

ઈબ્રાહીમ તૈમી (રહ.) કેહતે હૈં કે દો ચીઝોંને મુઝસે દુનિયાકી હર લઝઝતોંકો ખતમ કર દિયા. એક મૌતને દૂસરે કિયામતમેં હક તઆલાકે સામને ખળે હોનીકી ફિક્રને. હઝરત કઅબ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જો શખ્સ મૌતકો પેહચાન લે ઉસ પર દુનિયાકી સારી મુસીબતેં આસાન હૈં. અશઅસ (રહ.) કેહતે હૈં કે હમ હઝરત હસન બસરી (રહ.) કે પાસ જબ હાઝિર હોતે તો જહન્નમકા ઔર આખિરતકા ઝિક્ર હોતા. એક ઔરતને આઈશા (રદિ.) સે અપને દિલકે સખ્ત હોનેકી શિકાયત કી. હઝરત આઈશા (રદિ.) ને ફરમાયા કે મૌતકા તઝકેરા કસરતસે કિયા કરો દિલ નરમ હો જાએગા, ઉનહોંને ઐસા હી કિયા. ઉસકે બાદ હઝરત આઈશા (રદિ.) કે પાસ આઈ ઔર ઉનકા બહોત બહોત શુક્રિયા અદા કિયા.

ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૌતકા મઆમલા

નિહાયત ખતરનાક હૈ ઔર લોગ ઉસ્સે બહોત ગાફિલ હૈ. અવ્વલ તો અપને કામ ધંધેકી વજહસે ઉસકા ઝિક્ર હી નહી કરતે, ઔર કરતે હૈ તબ ભી ચૂંકે દિલ દૂસરી તરફ મશ્ગૂલ હોતા હૈ ઈસ લિયે ફકત ઝબાની તઝકેરા મુફીદ નહી હૈ, બલ્કે ઝરૂરત ઈસકી હૈ કે દિલકો સબ તરફસે બિલકુલ ફારિગ કરકે ઉસકો ઈસ તરહ સોચે કે ગોયા વો સામને હી હૈ. જિસકી સૂરત યે હૈ કે અપને રિશ્તેદાર ઔર જાને વાલે અહબાબકા હાલ સોચે કે કયૂંકર ઉનકો ચારપાઈ પર લે જાકર મિટ્ટીકે નીચે દાબ દિયા, ઉનકી સૂરતોંકા, ઉનકે આ'લા મનસૂબોંકા ખ્યાલ કરે ઔર યે ગૌર કરે કે અબ મિટ્ટીને કિસ તરહ ઉનકી અચ્છી સુરતોંકો પલટ દિયા હોગા, ઉનકે બદનકે ટુકળે ટુકળે અલગ હો ગયે હોંગે, કિસ તરહ બચ્ચોંકો યતીમ બીવીકો બેવા, દોસ્ત અહબાબકો રોતા છોળકર ચલ દિયે, ઉનકે સામાન, ઉનકે માલ, ઉનકે કપળે પળે રેહ ગયે. યેહી હાલ મેરા ભી એક દિન હોગા. કિસ તરહ વો મજલિસોંમેં બૈઠકર હંસતે થે, આજ ખામોશ પળે હૈં. કિસ તરહ દુનિયાકી લઝઝતોંમેં મશ્ગૂલ થે આજ મિટ્ટીમેં મિલે પળે હૈ. કૈસા મૌતકો ભૂલા રખ્ખા થા. આજ ઉસકે શિકાર હો ગયે. કિસ તરહ જવાનીકે નશામેં થે આજ કોઈ પૂછને વાલા ભી નહી હૈ. કૈસે દુનિયાકે ધંધોંમેં મશ્ગૂલ થે આજ હાથ અલગ પળા હૈ પાંવ અલગ હૈ ઝબાનકો કીળે ચિમટ રહે હૈ બદનમેં કીળે પળ ગયે હોંગે. કૈસી તદબીરેં સોચતે થે હાલાંકે મૌત સર પર થી, મરનેકે દિન કરીબ થે મગર ઉનહેં માલૂમ નહીં થા. આજ રાતકો મૈં નહીં હૂંગા યેહી હાલ મેરા હોગા. આજ મૈં ઈતને ઈન્તિઝામાત કર રહા હૂં કલકી ખબર નહી કયા હોગા.

આગાહ અપની મૌતસે કોઈ બશર નહીં

સામાન સો બરસકા હૈ કલકી ખબર નહીં

આસમાનોં પર જો ફરિશ્તે મુખ્તલિફ કામોં પર મુતઅય્યન હૈ. ઉનકો સાલ ભરકે અહકામાત એક રાતમેં મિલ જાતે હૈ કે ઈસ સાલ ફુલાં ફુલાં કામ કરને હૈ ઔર ફુલાં ફુલાં શખ્સકે મુતઅલ્લિક યે અમલ દર આમદ હોગા. ઉસમેં રિવાયાત મુખ્તલિફ હૈ કે યે અહકામ લયલતુલ કદરમેં મિલતે હૈ યા શબે બરાતમેં, જોનસી ભી રાત હો કસરતસે રિવાયાતમેં યે મઝમૂન વારિદ હુવા હૈ કે ઉસ રાતમેં ઉન સબકી ફેહરિસ્ત ફરિશ્તોંકે હવાલે કર દી જાતી હૈ જો ઈસ સાલમેં મરને વાલે હૈં. દુનિયામેં આદમી નિહાયત ગફલતસે અપને લહવો લઅબમેં મશ્ગૂલ રેહતા હૈ ઔર આસમાનોં પર ઉસકી ગિરફતારીકા વારંટ જારી હો ગયા હૈ, ઉસકી મૌતકા હુકમ સાદિર હો ચુકા હૈ. જિસમેં ન કિસી સિફારિશકી ગુન્જાઈશ હૈ ન ઉસ હુકમકી અપીલ હૈ, ન જો વકત મૌતકા તજવીઝ હુવા હૈ ઉસમેં એક મિનટકી દેર હો સકતી હૈ. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સૂરએ દુખાનકી તફસીરમેં ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે લૈલતુલ કદરમેં લૌહે મહફૂઝસે ઉન સબ ચીઝોંકો નકલ કિયા જાતા હૈ જો ઉસમેં હોનેવાલી હૈ કે ઈતના ઈતના રિઝક દિયા જાએગા. ફુલાં ફુલાં મરેગા ફુલાં ફુલાં પૈદા હોગા. ઈતની બારિશ હોગી, હત્તા કે યે ભી નકલ કિયા જાતા હૈ કે ઈસ સાલ ફુલાં ફુલાં શખ્સ હજકો જાએગા. એક હદીસમેં ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે તૂ આદમીકો દેખેગા કે વો બાઝારોંમેં ચલ ફિર રહા હૈ, લેકિન ઉસકા નામ ઈસ સાલકે મુરદોંમેં લિખ્ખા જા ચુકા હૈ.

અબૂ નઝરહ (રદિ.) કેહતે હૈં કે ઉસ રાતમેં સાલ ભરકે સારે કામ (ફરિશ્તોં પર) તકસીમ કર દિયે જાતે હૈં. તમામ સાલકી ભલાઈ, બુરાઈ, રોઝી ઔર મૌત, તકલીફેં ઔર નરખોંકી અરઝાની ઔર ગિરાની (ભાવનો વધારો ઘટાડો) તમામ સાલકી દે દી જાતી હૈ.

હઝરત ઈકરમા (રદિ.) કેહતે હૈં કે શબે બરાતમેં સાલ ભરકે અહકામ તય કરકે હવાલે કર દિયે જાતે હૈં. ઈસ સાલકે મુરદોંકી ફેહરિસ્ત ઔર હજ કરને વાલોંકી ફેહરિસ્ત દે દી જાતી હૈ. ન ઉસમેં કમી હો સકતી હૈ ન ઝિયાદતી.

એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ વારિદ હુવા હૈ કે એક શાબાનસે દૂસરે શાબાન તક જિતને મરનેવાલે હૈં ઉન સબકે અવકાત લિખકર દે દિયે જાતે હૈં. હત્તા કે આદમી દુનિયામેં નિકાહ કરતા હૈ ઉસે બચ્ચા પૈદા હોતા હૈ, લેકિન આસમાનમેં ઉસકા નામ મુરદોંકી ફેહરિસ્તમેં આ ચુકા હૈ. હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) શાબાનમેં બહોત કસરતસે રોઝે રખ્ખા કરતે થે. ઈસ લિયે કે ઉસમેં તમામ સાલમેં મરનેવાલોંકી ફેહરિસ્ત મુરત્તબ હોતી હૈ. હત્તાકે એક આદમી નિકાહ હકરનેમેં મશ્ગૂલ હૈ ઔર વહાં ઉસકા નામ મુરદોંમેં હૈ. એક ઔર હદીસમે હૈ કે હઝરત આઈશા (રદિ.) ને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે ઉસકી વજહ દરયાફત કી કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) શાબાનમેં રોઝે બહોત કસરતસે રખતે હૈં. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ઉસમેં સાલ ભરકે મુરદોંકી ફેહરિસ્ત બનતી હૈ. મેરા દિલ ચાહતા હૈ કે મેરા નામ જબ મુરદોંકી ફેહરિસ્તમેં આએ તો મૈં રોઝેદાર હૂં.

એક હદીસમેં હૈ કે આધે શાબાનકી રાતકો હક તઆલા મલેકુલ મૌતકો ઉસ સાલમેં મરનેવાલોંકી ખબર ફરમા દેતે હૈં. એક ઔર હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે રોઝાના હમેશા જબ સૂરજ નિકલતા હૈ તો વો એ'લાન કરતા હૈ કે જો નેક કામ કરના હૈ કર લે, આજકા દિન તેરી ઉમ્રમેં ફિર કભી નહી આએગા. (ઈસ લિયે ઈસ દિનમેં તેરી જો નેકિયાં લિખ્ખી જા સકતી હોં

લિખવાલે.) ઔર દો ફરિશ્તે આસમાનસે એલાન કરતે હૈં. એક ઉનમેંસે કેહતા હૈ અય નેકીકે તલબ કરનેવાલે ખૂશ ખબરી સુન લે (ઔર આગે બઢ્હ). ઔર દૂસરા કેહતા હૈ અય બુરાઈકે કરનેવાલે બસ કર ઔર રૂક જા. અપની હલાકતકા સામાન ઈકઠ્ઠા ન કર. ઔર દો ફરિશ્તે એલાન કરતે હૈં. જિનમેંસે એક કેહતા હૈ યા અલ્લાહ ખર્ચ કરનેવાલેકો ઉસકા બદલા દે. ઔર દૂસરા કેહતા હૈ અય અલ્લાહ માલકો રોક રખનેવાલેકે માલકો બરબાદ કર.

અતા ઈબને યસાર (રહ.) કેહતે હૈં કે જબ નિસ્ફ (આધે) શાબાનકી રાત હોતી હૈ તો મલેકુલ મૌતકો એક ફેહરિસ્ત દે દી જાતી હૈ કે ઉસમેં જિનકે નામ હૈં ઉન સબકી ઈસ સાલમેં રૂહ કબ્ઝ કર લી જાએ. યહાં એક આદમી બિછાનેમેં લગા હુવા હૈ, નિકાહ કરનેમેં મશ્ગૂલ હૈ, મકાન તામીર કરા રહા હૈ, ઔર વહાં મુરદોંકી ફેહરિસ્તમેં આ ગયા.

ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આદમી મિસ્કીન પર અગર કોઈ આફત, કોઈ મુસીબત, કોઈ હાદિસા, કોઈ રંજ, કોઈ તકલીફ, કોઈ મશક્કત, કોઈ ખૌફ કભી ભી ન આએ તબ ભી મૌતકી સખ્તી, નઝઅકી હાલત ઔર ઉસકા અંદેશા ઐસી ચીઝ હૈ જો ઉસકી સારી લઝઝતોંકો મુકદ્દર કર દેનેકે લિયે કાફી હૈ. ઉસકે સારે રાહતો આરામકો ખો દેનેવાલી હૈ. ઉસકી ગફલતકો ઝાઈલ કર દેનેકે લિયે ઉસીકા ફિક્ર બહોત કાફી હૈ. યેહી ચીઝ ખુદ ઈત્ની સખ્ત હૈ કે ઉસકી ફિક્ર ઔર ઉસકી તૈયારીમેં આદમીકો હર વકત મશ્ગૂલ રેહના ચાહિયે. ખાસ કરકે ઐસી હાલતમેંકે ઉસકા વકત માલૂમ નહી કે કબ આકર મુસલ્લત હો જાએ.

એક હકીમકા કૌલ હૈ કે રસ્સી દૂસરેકે હાથમેં હૈ ન માલૂમ કબ

ખીંચ લે. હઝરત લુકમાનકા ઈરશાદ હૈ અપને બેટેસે કે મૌત ઐસી ચીઝ હૈ જિસકા હાલ માલૂમ નહી કે કબ આ પહોંચે. ઉસકે લિયે ઈસ્સે પેહલે પેહલે તૈયારી કર લે કે વો અચાનક આ જએ. ઔર વાકઈ બળે તઅજ્જુબકી બાત હૈ કે અગર આદમી ઈન્તિહાઈ લઝઝતોંમેં મશ્ગૂલ હો,લહવો લઅબકી ઉંચી મજલિસોંમેં શરીક હો ઔર ઉસકો યે માલૂમ હો જાએ કે એક સિપાહી ઉસકી તલાશમેં હૈ જો (કિસી જુર્મકી સઝામેં) ઉસકો પાંચ કોળે મારેગા તો સારી લઝઝત, સારા ઐશો આરામ ખરાબ હો જાએગા. (બલ્કે અગર સિર્ફ ઈતના માલૂમ હો જાએ કે ઉસકે પાસ ઉસકી ગિરફતારીકા વારંટ હૈ વો આજ કલમેં ઉસકો ગિરફતાર કર લેગા. તબ ભી સારી લઝઝતેં ખતમ હો જાએંગી. રાતકો નીંદ ઉળ જાએગી. હાલાંકે ઉસકો માલૂમ હૈ કે મલેકુલ મૌત હર વકત ઉસ પર મુસલ્લત હૈ. ઔર મૌતકી સખ્તીયાં (જો હઝારોં કોળોંસે બળ્હકર હૈ.) ઉસ પર મુસલ્લત કરનેવાલા હૈ, ફિર ભી હર વક્ત ઉસ્સે ગાફિલ રેહતા હૈ. યે જહાલત ઔર ગુરૂરકી ઈન્તિહા નહી તો ઔર કયા હૈ. હકીકત યે હૈ કે મૌતકી સખ્તીકા હાલ વોહી જાનતા હૈ જિસ પર ગુઝર ચુકી હૈ. દૂસરેકો ઉસકી સખ્તીકા હાલ માલૂમ નહી હોતા. વો સિર્ફ કયાસ કર સકતા હૈ યા મરનેવાલેકી હાલત દેખકર કુછ અંદાઝા લગા સકતા હૈ. ઔર કયાસ ઈસ તરહ પર હો સકતા હૈ કે યે તો ઝાહિર ચીઝ હૈ કે બદનકે જિસ હિસ્સામેં રૂહ નહી હોતી ઉસકો કાટનેસે તકલીફ નહી હોતી. લેકિન જિસ ઉઝવમેં ઔર જિસ હિસ્સામેં જાન હોતી હૈ ઉસમેં સૂઈ ચુભોનેસે યા ઉસકે કાટનેસે સખ્ત તકલીફ હોતી હૈ. પસ બદનકે જિસ ઉઝવ પર કોઈ ઝખમ હોતા હૈ. યા ઉસકો કાટા જાતા હૈ યા વો જલ જાતા હૈ તો ઉસ્સે તકલીફ ઈસ વજહસે પહોંચતી હૈ કે રૂહકો ઔર ઝિંદગીકો ઉસ બદનકે

હિસ્સાસે તઅલ્લુક હૈ. ઉસ તઅલ્લુકકી વજહસે ઉસ ઉઝવકે ઝરીઆસે રૂહ પર અસર પહોંચતા હૈ. ઔર રૂહ સારે બદનમેં ફૈલી હુઈ હૈ. તો હર હર ઉઝવમેં ઉસકા બહોત થોળાસા અસર કિયે હુએ હૈ. ઔર જિતના હિસ્સા ઉસ ઉઝવમેં હૈ ઉસીકી બકદર રૂહકો તકલીફ પહોંચતી હૈ જો બહોત થોળાસા હિસ્સા હૈ. લેકિન જો તકલીફ આઝાકે બજાએ બરાહે રાસ્ત સારી રૂહકો પહોંચે જો મૌતકે વકત હોતી હૈ ઉસકા અંદાઝા ઈસ્સે હો સકતા હૈ કે કિત્ની હોગી. ઈસ લિયે કે મૌત બરાહે રાસ્ત રૂહકો ખીંચતી હૈ જો બદનકે સારે આઝામેં ફૈલી હુઈ હૈ. ઈસ લિયે બદનકા કોઈ હિસ્સા ભી ઐસા નહી હોતા જિસમેં ઈતની હી તકલીફ ન હો જિતની કે ઉસકે કાટનેમેં હોતી હૈ. ઈસ લિયે કે કિસી ઉઝવકે કાટનેસે ઈસ વજહસે તકલીફ હોતી હૈ કે રૂહ ઉસ્સે જુદા હોતી હૈ. ઔર અગર વો મુરદા હો, ઉસમેં રૂહ ન હો તો ઉસકો કાટનેસે ઝરા ભી તકલીફ નહી હોતી. પસ જબ રૂહકે ઝરાસે હિસ્સાકે જુદા હોનેસે ઈત્ની તકલીફ હોતી હૈ તો જબ સારી રૂહકો બદનકે તમામ હિસ્સોંસે ખીચા જાએગા તો ઝાહિર હૈ કે કિતની તકલીફ હોગી. લેકિન બદનકા અગર એક હિસ્સા કાટા જાતા હૈ તો રૂહકા બાકી હિસ્સા સારે બદનમેં મૌજૂદ રેહતા હૈ. વો ઉસ વકત કવી ઔર તાકતવર હોતા હૈ ઈસ લિયે આદમી ચિલ્લાતા ઔર તળપતા હૈ, મગર જબ સારી રૂહ ખીંચી જાતી હૈ તો ઉસમેં કમઝોરીકી વજહસે ઈતની કુવ્વત નહી રેહતી કે વો કરાહનેસે કુછ આરામ પા લે, અલબત્તા અગર બદન તાકતવર હોતા હૈ તો ઉસકી મિકદારમેં સાંસકે ઉખળનેકે વકત ઉસમેં આવાઝ પૈદા હોતી હૈ જો સુનાઈ દી જાતી હૈ. કુવ્વત નહી હોતી તો યે ભી પૈદા નહી હોતી. ઉસકે નિકલનેકે બાદ હર ઉઝવ આહિસ્તા આહિસ્તા ઠંડા હોના શુરૂ હો જાતા હૈ. સબસે પેહલે પાંવ ઠંડે હોતે હૈ ઈસ લિયે કે રૂહ પાંવકી

તરફસે સબસે પેહલે ખીંચતી હૈ. ઔર વહાંસે નિકલકર મુંહકે ઝરીઆસે જાતી હૈ. ફિર રાનેં, ઈસી તરહ હર હર ઉઝવ ઠંડા હોતા રેહતા હૈ. ઔર હર એક ઉઝવકો ઈતની હી તકલીફ હોતી હૈ જિતની ઉસકે કાટનેસે હોતી હૈ. યહાં તકકે જબ રૂહ હલક તક પહોંચતી હૈ તો આંખોંસે નૂર જાતા રેહતા હૈ. ઈસી વજહસે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી દુઆઓંમેં યે ભી દુઆ હૈ કે યા અલ્લાહ મુઝ પર મૌતકી ઔર સકરાતકી સખ્તી આસાન ફરમા. લોગ ભી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ઈત્તિબાઅમેં ઈસ દુઆકો માંગતે હૈં. મગર ઉસકી તકલીફસે નાવાકિફ હોનેકી વજહસે સરસરી તૌર પર માંગ લેતે હૈં. યેહી વજહ હૈ કે અંબિયાએ કિરામ ઔર ઔલિયાએ ઈઝામ મૌતસે બહોત ઝિયાદા ડરતે થે.

હઝરત ઈસા (અલૈ.) કા ઈરશાદ અપને હવારિય્યીનસે હૈ કે મેરે લિયે હક તઆલા શાનુહૂસે ઈસકી દુઆ કરો કે સકરાતકી તકલીફ મુઝ પર આસાન હો જાએ કે મૌતકે ડરને મુઝે મૌતકે કરીબ પહોંચા દિયા.

કેહતે હૈં કે બની ઈસરાઈલકે આબિદ લોગોંકી એક જમાઅત એક કબ્રસ્તાનમેં પહોંચી. ઔર ઉનહોંને આપસમેં મશ્વરા કિયા કે હક તઆલા શાનુહૂસે ઈસકી દુઆ કી જાએ કે ઈનમેંસે કોઈ મુરદા ઝાહિર હો. જિસ્સે હમ પૂછે કે કયા ગુઝરી? ઉન લોગોંને દુઆ કી. એક મુરદા ઉન પર ઝાહિર હુવા જિસકી પેશાની પર કસરતસે સિજદા કરનેકા નિશાન ભી પળા હુવા થા. વો કેહને લગા તુમ મુઝસે કયા પૂછના ચાહતે હો? મુઝે મરે હુએ પચાસ સાલ હો ગયે લેકિન મૌતકે વકતકી તકલીફ અબ તક મેરે બદનસે નહી ગઈ.

એક હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે યા અલ્લાહ તૂ રૂહકો પઠ્ઠોંસે, હડ્ડીયોંસે ઔર ઉન્ગલિયોંસે નિકાલતા હૈ મુઝ પર

મૌતકી સખ્તી આસાન કર દે. હઝરત હસન (રહ.) ફરમાતે હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને એક મરતબા મૌતકી સખ્તીકા ઝિકર ફરમાયા ઔર યે ઈરશાદ ફરમાયા કે ઈતની તકલીફ હોતી હૈ જિતનીકે તીન સો જગા તલવારકી કાટ સે હોતી હૈ.

હઝરત અલી (રદિ.) જબ જિહાદ પર તરગીબ દેતે તો ફરમાતે કે અગર તુમ કતલ ન કિયે ગયે તો બિસ્તરોં પર મરોગે, કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે કબ્ઝામેં મેરી જાન હૈ કે હઝાર જગા તલવારકી કાટસે મરનેકી તકલીફ ઝિયાદા સખ્ત હૈ. ઔઝાઈ (રહ.) કેહતે હૈં કે હમેં યે બાત પહોંચી હૈ કે મુરદોંકો કિયામતમેં ઉઠને તક મૌતકી તકલીફકા અસર મેહસૂસ હોતા રેહતા હૈ. હઝરત શદાદ ઈબ્ને ઔસ (રહ.) કેહતે હૈં કે મૌત દુનિયા ઔર આખિરતકી સબ તકલીફોંસે ઝિયાદા સખ્ત હૈ. વો આરા ચલા દેનેસે ઝિયાદા સખ્ત હૈ, વો કેંચીયોંસે કતર દેનેસે ઝિયાદા સખ્ત હૈ. વો દેગમેં પકા દેનેસે ઝિયાદા સખ્ત હૈ. અગર મુરદા કબરસે ઉઠકર મરનેકી તકલીફ બતાએ તો કોઈ શખ્સ ભી દુનિયામેં લઝઝતસે વકત નહી ગુઝાર સકતા. મીઠી નીંદ ઉસકો નહીં આ સકતી.

કેહતે હૈં કે હઝરત મૂસા. (અલૈ.) કા જબ વિસાલ હુવા તો હક તઆલા શાનુહૂને દરયાફત ફરમાયા કે મૌતકો કૈસે પાયા? ઉનહોંને અર્ઝ કિયા કે મૈં અપની જાનકો ઐસા દેખ રહા થા, જૈસા ઝિંદા ચિળયાકો ઈસ તરહ આગ પર ભૂના જા રહા હો કે ન ઉસકી જાન નિકલતી હો ન ઉળનેકી કૌઈ સૂરત હો. એક ઔર રિવાયતમેં હૈ કે ઐસી હાલત થી જૈસા કે ઝિંદા બકરીકી ખાલ ઉતારી જા રહી હો. હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈ કે જબ હુઝૂરે અકદસકા વિસાલ હો રહા થા તો પાનીસે ભરા હુવા પ્યાલા હુઝૂર (સ.અ.વ.)

કે કરીબ રખ્ખા થા. હુઝૂરે પાક (સ.અ.વ.) બાર બાર અપને મુબારક હાથકો પ્યાલામેં ડાલતે ઔર ફિર મુંહ પર મલતે ઔર ફરમાતે થે યા અલ્લાહ સકરાતકી સખ્તી પર મેરી મદદ ફરમા.

હઝરત ઉમર (રદિ.) ને હઝરત કઅબસે દરયાફત કિયા કે મૌતકી કૈફિયત બયાન કરો. ઉનહોંને અર્ઝ કિયા કે અમીરૂલ મુઅમિનીન જિસ તરહ એક કાંટેદાર ટેહનીકો આદમીકે અંદર દાખિલ કર દી જાએ. જિસકે સાથ બદનકા હર હિસ્સા લિપટ જાએ, ફિર એક દમ ઉસકો ખીંચ લિયા જાએ, ઈસી તરહ જાન ખીંચી જાતી હૈ. યે સબ તો સકરાતકી મુખ્તસર કૈફિયત થી. ઈન સબકે અલાવા મલેકુલ મૌત ઔર ઉસકે મદદગાર ફરિશ્તોંકી સૂરતોંકા ખૌફ એક મુસ્તકિલ મરહલા હૈ. જિસ સૂરત પર વો ગુનેહગારોંકી જાન નિકાલતે હૈં વો ઐસી ડરાવની સૂરત હોતી હૈ કે તાકતવરસે તાકતવર આદમી ભી દેખનેકી તાકત નહીં રખતા.

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને મલેકુલ મૌતસે ફરમાયા કે તુમ જિસ સૂરત પર ગુનેહગાર લોગોંકી જાન નિકાલતે હો વો મુઝે દિખાઓ, ઉનહોંને અર્ઝ કિયા આપ ઉસકો બરદાશ્ત નહીં ફરમા સકેંગે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને ફરમાયા કે નહીં મૈં બરદાશ્ત કર લૂંગા. હઝરત ઈઝરાઈલ (અલૈ.) ને અર્ઝ કિયા કે અચ્છા દૂસરી તરફ મુંહ કર લીજિયે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને મુંહ ફેર લિયા. ઉસકે બાદ હઝરત ઈઝરાઈલ (અલૈ.) ને અર્ઝ કિયા અબ દેખ લીજિયે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને જબ ઉપર દેખા તો એક નિહાયત કાલા આદમી (દેવકી શકલ) બાલ બહોત બળે બળે, ખળે હુએ, નિહાયત સખ્ત બદબૂ, કાલે કપળે, ઉસકે મુંહસે, નાકસે, આગકી લપટેં નિકલ રહી હૈં. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કો યે દેખકર બેહોશી તારી હો ગઈ. બળી

દેરમેં અચ્છે હોને પર દેખા તો મલેકુલ મૌત પેહલી સૂરત પર થે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને ફરમાયા કે અગર ગુનેહગાર શખ્સકે લિયે કોઈ દૂસરી આફત ન હો તબ ભી યે સૂરત ઉસકી આફતકે લિયે કાફી હૈ, યે ગુનેહગારોંકા હાલ હૈ. લેકિન અલ્લાહકે નેક બંદોંકી રૂહ નિકાલતે વકત વો નિહાયત હી બેહતરીન સૂરતમેં હોતે હૈં. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) સે યે નકલ કિયા ગયા હૈ કે ઉનહોંને મલેકુલ મૌતસે ફરમાયા કે મુઝે ઉસ સૂરતકો ભી બતાઓ તો ઉનહોંને દેખા કે એક નિહાયત ખૂબસૂરત જવાન નિહાયત ઉમદા લિબાસ પેહને હુએ ખૂશબૂએં મહકતી હુઈ સામને થે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને ફરમાયા કે મોમિનકે લિયે અગર મરતે વકત ઈસ સૂરતકે અલાવા કોઈ ભી ખૂશીકી બાત ન હો તો યે ભી કાફી હૈ. એક હદીસમેં હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ જબ કિસી બંદેસે ખૂશ હોતે હૈં તો મલેકુલ મૌતસે ફરમાતે હૈં કે ફુલાં બંદેકી રૂહ લે આઓ મૈં ઉસકો રાહત પહોંચાઉં ઉસકા ઈમ્તિહાન હો ચુકા હૈ, મૈં જૈસા ચાહતા થા વો વૈસાહી કામિયાબ નિકલા. મલેકુલ મૌત ઉસકે પાસ આતે હૈં. ઉનમેંસે હર ફરિશ્તા ઉસ શખ્સકો એક ઐસી ખૂશખબરી ઔર બશારત દેતા હૈ જો દૂસરોંને ન દી હો. ઉનકે પાસ રૈહાનકી ટેહનિયાં ઔર ઝાફરાનકી જળેં હોતી હૈં. વો સબ ફરિશ્તે દો કતારોંમેં લાઈન લગાકર ખળે હો જાતે હૈં. જબ ઈબ્લીસ યે મંઝર દેખતા હૈ તો અપના સર પકડકર રોના ચિલ્લાના શુરૂ' કર દેતા હૈ. ઉસકે નૌકર દૌળતે હુએ આકર પૂછતે હૈં આકા કયા બાત હો ગઈ? વો કેહતા હૈ કમ બખ્તો દેખતે નહીં યે કાય હો રહા હૈ. તુમ કહાં મર ગએ થે? વો કેહતે હૈં, હમારે સરદાર હમને તો બહોત કોશિશ કી મગર યે ગુનાહોંસે બચતા રહા.

હઝરત જાબિર ઈબ્ને ઝૈદ (રહ.) કે જબ ઈન્તિકાલકા વકત

કરીબ થા. કિસીને પૂછા કિસી ચીઝકી રગબત હૈ? ફરમાયા કે હસન (રહ.) સે મુલાકાત કરના ચાહતા હૂં. હઝરત હસન બસંરી (રહ.) તશરીફ લાએ તો લોગોંને કહા કે હસન આ ગએ હૈં તો હઝરત જાબિર ફરમાને લગે ભાઈ યે રૂખસતકા વકત હૈ અબ જા રહે હૈ યે ખબર નહી કે જન્નતકી તરફ યા જહન્નમકી તરફ. (અહયા)

હઝરત તમીમ દારી (રહ.) કેહતે હૈં કે હક તઆલા શાનુહૂ મલેકુલ મૌતસે ફરમાતે હૈં કે મેરે ફુલાં વલીકે પાસ જાઓ. ઔર ઉસકી રૂહ લે આઓ. મૈંને ઉસકા ગમીમેં ઔર ખૂશીમેં દોનોંમેં ઈમ્તિહાન લે લિયા વો એૈસા હી નિકલા જૈસા કે મૈં ચાહતા થા. ઉસકો લે આઓ તાકે દુનિયાકી મશક્કતોંસે ઉસકો રાહત મિલ જાએ. મલેકુલ મૌત પાંચસો ફરિશ્તોંકી જમાઅતકે સાથ ઉસકે પાસ આતે હૈં. ઉન સબકે પાસ જન્નતકે કફન હોતે હૈં. ઉનકે હાથોંમેં રૈહાનકે ગુલદસ્તે હોતે હૈં જિનમેં હર એકમેં બીસ રંગ હોતે હૈં. ઔર હર રંગમેં નઈ ખૂશ્બૂ હોતી હૈ. ઔર સુફેદ રેશ્મી રૂમાલ મહકતા હુવા મુશ્કકા હોતા હૈ. મલેકુલ મૌત ઉસકે સરહાને બૈઠતે હૈં. ઔર ફરિશ્તે ઉસકો ચારોં તરફસે ઘેર લેતે હૈં. ઔર ઉસકે હર ઉઝવ પર અપના હાથ રખતે હૈં. ઔર જન્નતકા દરવાઝા ઉસકી નિગાહકે સામને ખોલ દેતે હૈં. ઉસકે દિલકો જન્નતકી નઈ નઈ ચીઝોંસે બેહલાયા જાતા હૈ. જૈસાકે બચ્ચોંકો રોનેકે વકત ઉસકે ઘરવાલે મુખ્તલિફ ચીઝોંસે ઉસકા દિલ બેહલાતે હૈં. કભી ઉસકી હુરેં સામને કર દી જાતી હૈં, કભી વહાંકે ફલ, કભી ઉમદા ઉમદા લિબાસ ગર્ઝ મુખ્તલિફ ચીઝોંકો સામને લાઈ જાતી હૈ. ઉસકી હુરેં (બીવીયાં) ખૂશીમેં કૂદને લગતી હૈં. ઈન સબ મંઝરોંકો દેખકર ઉસકી રૂહ બદનમેં ફળકને લગતી હૈ. (જૈસાકે પિંજરામેં જાનવર નિકલનેકો ફળકતા હૈ.) ઔર મલેકુલ મૌત ઉસ્સે કેહતા હૈ અય મુબારક રૂહ

નિકલ ઐસી બેરીયોંકી તરફ જિસમેં કાંટા નહીં હૈ. ઔર ઐસે કેલોંકી તરફ તય બ તય લગે હુએ હૈં. ઔર ઐસે સાયાકી તરફ જો નિહાયત ગેહરા વસીઅ હૈ. ઔર પાની બેહ રહા હૈ. (યે મંઝરોંકી તરફ ઈશારા હૈ જો કુર્આને પાકમેં સૂરએ વાકેઆકી ઉસ આયતમેં ઝિક્ર કી ગઈ. સિદરિમ મખદૂદીવ વ તલહિમ મન્દૂદ. વ ઝિલ્લિમ મમદૂદ. ઔર મલેકુલ મૌત ઐસી નરમીસે બાત કરતા હૈ જૈસાકે માં અપને બચ્ચોંસે કરતી હૈ. ઈસ વજહસે કે યે બાત ઉસકો માલૂમ હૈ કે યે રૂહ હક તઆલાકે યહાં મુકર્રબ હૈ. વો ઈસ રૂહકે સાથ લુત્ફસે પેશ આતા હૈ. તાકે હક તઆલા શાનુહૂ ઉસ ફરિશ્તાસે ખૂશ હો. વો રૂહ બદનમેં ઐસી તરહ સહૂલતસે નિકલતી હૈ જૈસાકે આટેમેંસે બાલ નિકલ જાતા હૈ. જબ રૂહ નિકલતી હૈ તો સબ ફરિશ્તે ઉસકો સલામ કરતે હૈ. ઔર જન્નતમેં દાખિલ હોનેકી બશારત દેતે હૈં. ઔર અગર વો મુકર્રબ બંદા હૈ તો સૂરએ વાકેઆમેં ઉસકે મુતઅલ્લિક ઈરશાદ હૈ. ફરૌહુંવ્વરૈહાનુંવ વ જન્નતુ નઈમ. પસ જિસ વકત રૂહ બદનસે જુદા હોતી હૈ તો વો બદનસે કેહતી હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ તુઝકો જઝાએ ખૈર દે. તૂ અલ્લાહકી બંદગી ઔર ઈતાઅતમેં જલ્દી કરનેવાલા થા. ઉસકી ના ફરમાનીમેં સુસ્તી કરનેવાલા થા. તુઝે આજકા દિન મુબારક હો. તૂને ખૂદ ભી અઝાબસે નજાત પાઈ. ઔર મુઝે ભી નજાત દી. ઔર યેહી મઝમૂન બદન રૂખસતકે વકત રૂહસે કેહતા હૈ. ઉસકી જુદાઈ પર ઝમીનકે વો હિસ્સે રોતે હૈં જિન પર વો ઈબાદત અકસર કિયા કરતા થા. આસમાનકે દરવાઝે રોતે હૈં જિનસે ઉસકે આમાલ ઉપર જાયા કરતે થે. ઔર જિનસે ઉસકા રિઝક ઉતરતા થા. ઉસકે બાદ વો પાંચસો ફરિશ્તે મય્યિતકે પાસ જમા હો જાતે હૈં. ઔર જબ નેહલાનેકો ઉસકો કરવટ દેતે હૈં તો ફરિશ્તે ફૌરન ઉસકો કરવટ દેને

લગતે હૈં. ઔર જબ વો કફન પેહનાતે હૈં તો ઈસ્સે પેહલે વો ફૌરન અપના લાયા હુવા કફન પેહના દેતે હૈં. જબ વો ખૂશ્બૂ મલતે હૈં તો વો ફરિશ્તે ઈસ્સે પેહલે અપની લાઈ હુઈ ખૂશ્બૂ મલ દેતે હૈં. ઉસકે બાદ વો ઉસકે દરવાઝાસે કબર તક દો જાનિબ કતાર લગાકર ખળે હો જાતે હૈ. ઔર ઉસકે જનાઝાકા દુઆ ઔર ઈસ્તિગ્ફારસે ઈસ્તિકબાલ કરતે હૈં. યે સારે મંઝર દેખકર શૈતાન ઈસ કદર ઝોરસે રોતા હૈ કે ઉસકી હડ્ડીયાં ટુટને લગતી હૈ. ઔર અપને લશ્કરોંસે કેહતા હૈ તુમહારા નાસ હો જાએ. યે તુમસે કિસ તરહ છૂટ ગયા? વો કેહતે હૈં કે યે માસૂમ થા. ઉસકે બાદ જબ હઝરત મલેકુલ મૌત ઉસકી રૂહ લેકર ઉપર જાતે હૈ તો હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) સત્તર હઝાર ફરિશ્તોંકે સાથ ઉસકા ઈસ્તિકબાલ કરતે હૈં. યે ફરિશ્તે ઉસકો અર્શ તક લે જાતે હૈં તો વહાં પહોંચકર વો રૂહ સિજદેમેં ગિર જાતી હૈ. હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હોતા હૈ કે મેરે બંદેકી રૂહકો સિદરીમ મખઝૂદ ઔર તલ્હિમ મન્ઝૂદમેં પહોંચા દો. જબ ઉસકી લાશ કબરમેં રખ્ખી જાતી હૈ તો ઉસકી નમાઝ ઉસકે દાએં તરફ ખળી હો જાતી હૈ. રોઝા બાંઈ તરફ ખળા હો જાતા હૈ. કુરઆને પાકકી તિલાવત ઔર અલ્લાહકા ઝિક્ર સરકી તરફ ખળા હો જાતા હૈ. ઔર જમાઅતકી નમાઝકો જો કદમ ચલે હૈં વો પાંવકી તરફ ખળે હો જાતે હૈં ઔર (મુસીબતોં ઔર ગુનાહોંસે) સબર કબરકી એક જાનિબ ખળે હો જાતે હૈં, ઉસકે બાદ અઝાબ ઉસ કબરમેં અપની ગરદન નિકાલતા હૈ ઔર મુરદા તક પહોંચના ચાહતા હૈ લેકિન વો અગર દાંઈ જાનિબસે આતા હૈ તો નમાઝ ઉસકો કેહતી હૈ કે પરે હટ! યે શખ્સ ખુદાકી કસમ દુનિયામેં મશક્કત ઉઠાતા રહા અભી ઝરા રાહતસે સોયા હૈ, ફિર વો બાંઈ જાનિબસે આતા હૈ તો રોઝા ઈસી તરહ ઉસકો હટા દેતા હૈ. ફિર વો

સરકી તરફસે આતા હૈ તો તિલાવત ઔર ઝિક્ર ઉસકો રોક દેતે હૈં કે ઈધરકો તેરા રાસ્તા નહીં હૈ. ગર્ઝ વો જિસ જાનિબસે જાના ચાહતા હૈ ઉસકો રાસ્તા નહી મિલતા. ઈસ લિયે કે અલ્લાહકે વલીકો હર જાનિબસે ઈબાદતોંને ઘેર રખ્ખા હૈ. વો અઝાબ આજિઝ હોકર વાપસ ચલા જાતા હૈ. ઉસકે બાદ સબર જો એક કૌનામેં ખળા થા ઉન ઈબાદતોંસે કેહતા હૈ કે મૈ ઈસ ઈન્તિઝારમેં થા કે અગર કિસી જાનિબ (ઈબાદતકી કમ્ઝોરીસે) કુછ કમી હો તો મૈં ઉસ જાનિબ મુઝાહેમત કરૂંગા મગર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કે તુમને મિલકર ઉસકો દફા કર દિયા, અબ મૈં (આમાલ તુલનેકી) તરાઝૂકે વકત ઉસકે કામ આઉંગા.

ઉસકે બાદ દો ફરિશ્તે ઉસ મુરદાકે પાસ આતે હૈં જિનકી આંખેં બિજલીકી તરહ ચમકતી હૈ ઔર આવાઝ બાદલોંકી ઝોરદાર ગરજકી તરહ હોતી હૈ ઉનકે દાંતોંકી કુચલિયાં ગાયકે સિંગોંકી તરહ હોતી હૈં. ઉનકે મુંહસે સાંસકે સાથ આગકી લપટેં નિકલતી હૈ. બાલ ઈતને બળે કે પાંવ તક લટકે હુએ. ઉનકે એક કંધેસે દૂસરે કંધે તક ઈતના ફાસલા કે કઈ દિનમેં ચલકર પૂરા હો, મહેરબાની ઔર નરમી ગોયા ઉનકે પાસસે ભી નહીં ગુઝરી. (અલબત્તા સખ્તીકા મામલા મોમિનોંકે સાથ નહી કરતે, લેકિન સૂરત હી કયા કમ હૈ) ઉનકો મુન્કિર નકીર કહા જાતા હૈ. ઉનમેંસે હર એકકે હાથમેં ઈતના બળા ઔર ભારી હથોળા હોતા હૈ કે અગર સારી દુનિયાકે ઈન્સાન ઔર જિન્નાત મિલકર ઉઠાએં તો ઉનસે ઉઠ ન સકે. વો આકર મુરદાસે કેહતે હૈં બૈઠ જા! મુરદા એકદમ બૈઠ જાતા હૈ ઔર કફન ઉસકે સરસે નીચે સુરીન તક આ જાતા હૈ. વો સવાલ કરતે હૈં તેરા રબ કૌન હૈં? તેરા મઝહબ કયા હૈ? તેરે નબીકા કયા નામ હૈ? મુરદા કેહતા હૈ મેરા રબ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ હૈ જો વહદહૂ લા શરીક લહૂ હૈ. વો તન્ને તન્હા માલિક હૈ કોઈ

3

ઉસકા શરીક નહીં, મેરા દીન ઈસ્લામ હૈ. મેરે નબી મોહંમદ (સ.અ.વ.) હૈં, જો ખાતિમુન્નબિય્યીન હૈ. વો દોનોં કેહતે હૈં તૂને સહીહ કહા. ઉસકે બાદ વો કબરકી દીવારોંકો સબ તરફસે હટા દેતે હૈં જિસ્સે વો ઉપરસે ઔર ચારોં જાનિબ દાએં બાએં, સરહાને, પાયંતીસે બહોત ઝિયાદા કુશાદા હો જાતી હૈ. જિસમેંસે જન્નત નઝર આતી હૈ. વો કેહતે હૈં અય અલ્લાહકે વલી વો જગા તુમ્હારે રેહનેકો હૈ ઈસ વજહસે કે તુમને અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી ઈતાઅત કી હૈ. હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે કસમ હૈ ઉસ પાક ઝાતકી જિસકે કબઝામેં મેરી જાન હૈ કે ઉસકો ઉસ વકત ઐસી ખૂશી હોતી હૈ કે જો કભી ન લૌટેગી. ઉસકે બાદ વો ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે અપને પાંવકી તરફ દેખો, વો દેખતા હૈ તો જહન્નમકા એક દરવાઝા નઝર આતા હૈ. (જિસ્સે ઉસકી હાલત નઝર આતી હૈ) વો ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે અય અલ્લાહકે વલી તૂને ઉસ દરવાઝાસે નજાત પા લી. ઉસ વકત ભી મુરદાકો ઈસ કદર ખૂશી હોતી હૈ જો કભી ન લૌટેગી. ઉસકે બાદ ઉસ કબરમેં સતત્તર (૭૭) દરવાઝે જન્નતકી તરફ ખુલ જાતે હૈં જિસમેંસે વહાંકી ઠંડી હવાએં ઔર ખૂશબૂએં આતી રેહતી હૈં. ઔર કિયામત તક યેહી મંઝર રહેગા.

ઉસકે બાદ દૂસરેકી હાલત સુનો. હક તઆલા શાનુહૂ મલેકુલ મૌતસે ફરમાતે હૈં કે મેરે દુશ્મનકે પાસ જાઓ ઔર ઉસકી જાન નિકાલ લાઓ, મૈંને ઉસ પર હર કિસમકી ફરાખી રખ્ખી. અપની નેઅમતેં દુનિયામેં ચારોં તરફસે ઉસ પર લાદી મગર વો મેરી નાફરમાનીસે બાઝ નહી આયા. લાઓ! આજ ઈસ્કો સઝા દૂં. મલેકુલ મૌત નિહાત તકલીફ દેહ સૂરતમેં ઉસકે પાસ આતે હૈં ઈસ સૂરતસે કે બારા આંખેં ઉનમેં હોતી હૈં. ઉનકે પાસ એક ગુર્ઝ (લોહેકા મોટાસા ડંડા) જહન્નમકી

આગકા બના હુવા હોતા હૈ જિસમેં કાંટે હોતે હૈં. ઉનકે સાથ પાંચસો ફરિશ્તે જિનકે સાથ તાંબેકા એક ટુકળા હોતા હૈ ઔર હાથોંમેં જહન્નમકી આગકે બળે બળે અંગારે આગકે કોળે હોતે હૈં. મલેકુલ મૌત આતે હી વો ગુર્ઝ ઉસ પર મારતે હૈં જિસકે કાંટે ઉસકે કાંટે હર રગ ઔર પઠ્ઠોંમેં ઘુસ જાતે હૈં ફિર વો ઉસકો ખીંચતે હૈં ઔર બાકી ફરિશ્તે ઉનકે કોળોંસે ઉસકે મુંહકો ઔર સુરીનકો મારના શુરૂ' કર દેતે હૈં. જિસ્સે વો મુરદા બેહોશ હોને લગતા હૈ, વો ઉસકી રૂહકો પાંવકી ઉન્ગલીયોંસે નિકાલકર એળીમેં રોક દેતે હૈં ઔર પિટાઈ કરતે રેહતે હૈં, ફિર એળીસે નિકાલકર ઘુટનોંમેં રોક દેતે હૈં ફિર વહાંસે નિકાલ કર (ઔર જગા જગા ઈસ લિયે રોકતે હૈં તાકે દેર તક તકલીફ પહોંચાઈ જાએ) પેટમેં રોક દેતે હૈં ફિર વહાંસે ખીંચકર સીનેમેં રોક દેતે હૈં, ફિર ફરિશ્તે ઉસ તાંબેકો ઔર જહન્નમકે અંગારોંકો ઉસકી ઠોળીકે નીચે રખ દેતે હૈં ઔર મલેકુલ મૌત (અલૈ.) કેહતે હૈં અય મલઉન રૂહ નિકલ ઔર ઉસ જહન્નમકી તરફ ચલ જિસકી સિફત કુરઆને પાકમેં ઈસ તરહ બયાન કી હૈ જિસકા તર્જુમા યે હૈ કે વો લોગ આગમેં ઔર ખોલતે હુએ ઔર સિયાહ ધુંવેકે સાયામેં જો ન ઠંડા હોગા ન ફરહત બખ્શ હોગા. (બલ્કે નિહાયત તકલીફ દેનેવાલા હોગા) ફિર જબ ઉસકી રૂહ બદનસે રૂખસત હોતી હૈ તો વો બદનસે કેહતી હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ તુઝે બુરા બદલા દે તૂ મુઝે અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાનીમેં જલ્દી લે જાતા થા ઔર ઉસકી ઈતાઅતમેં સુસ્તી કરતા થા. તૂ ખુદ ભી હલાક હુવા ઔર મુઝે ભી હલાક કિયા. ઔર યેહી મઝમૂન બદન રૂહસે કેહતા હૈ. ઔર ઝમીનકે વો હિસ્સે જિન પર વો અલ્લાહકી નાફરમાની ઔર ગુનાહ કિયા કરતા થા ઉસ પર લાનત કરતે હૈં. ઔર શૈતાનકે લશ્કર દૌળે હુએ અપને સરદાર ઈબ્લીસકે

પાસ જાકર ખૂશખબરી સુનાતે હૈં કે એક આદમીકો જહન્નમ તક પહોંચા દિયા. ફિર જબ વો કબરમેં રખ્ખા જાતા હૈ તો ઝમીન ઉસ પર ઈતની તંગ હો જાતી હૈ કે ઉસકી પસલીયાં એક દૂસરેમેં ઘુસ જાતી હૈ, ફિર ઉસ પર કાલે સાંપ મુસલ્લત હો જાતે હૈં જો ઉસકી નાક ઔર પાંવકે અંગૂઠેસે કાટના શુરૂ કરતે હૈં યહાં તકકે દરમિયાનમેં દોનોં જાનિબકે સાંપ આકર મિલ જાતે હૈં. ફિર ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે મુન્કિર નકીર જિનકી હાલત અભી ગુઝર ચુકી કેહતે હૈં ઔર ઉસ્સે પૂછતે હૈં કે તેરા રબ કૌન હૈ? તેરા દીન કયા હૈ? તેરે નબી કૌન હૈ? વો હર સવાલકે જવાબમેં લા ઈલ્મી ઝાહિર કરતા હૈ ઔર ઉસકે જવાબ પર ઉસકો ગુર્ઝસે ઈસ કદર ઝોરસે મારતે હૈં કે ઉસ ગુર્ઝકી ચિંગારીયાં કબરમેં ફૈલ જાતી હૈં. ઉસકે બાદ ઉસકો કેહતે હૈં કે ઉપર દેખ! વો ઉપરકી તરફ જન્નતકા દરવાઝા ખુલા હુવા દેખતા હૈ. (ઉસકે બાગો બહાર વહાંસે નઝર આતે હૈં) વો ફરિશ્તે ઉસ્સે કેહતે હૈં અલ્લાહકે દુશ્મન! અગર તૂ અલ્લાહ પાકકી ઈતાઅત કરતા તો યે તેરા ઠિકાના હોતા. હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં, ઉસ ઝાતકી કસમ જિસકે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હૈ કે ઉસકો ઉસ વકત ઐસી હસરત હોતી હૈ કે ઐસી હસરત કભી ન હોગી. ફિર દોઝખકા દરવાઝા ખોલા જાતા હૈ. ઔર વો ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે અલ્લાહકે દુશ્મન તેરા ઠિકાના યે હૈ. ઈસ લિયે કે તૂને હક તઆલાકી ના ફરમાની કી. ઉસકે બાદ સતત્તર (૭૭) દરવાઝે જહન્નમકે ઉસકી કબરમેં ખોલ દિયે જાતે હૈં. જિનમેંસે કિયામત તક ગરમ હવાએં ઔર ધુંવા આતા રેહતા હૈ. મુહદ્દિસીન (રહ.) ઈસ હદીસ પર સનદકે એતિબારસે કુછ કલામ કરતે હૈં. લેકિન ઉસકે મઝામીનકી તાઈદ બહોતસી રિવાયાતસે હોતી હૈ. ખાસ કરકે હઝરત બરાઅ ઈબ્ને આઝિબ (રદિ.) ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરા (રદિ.)

કી રિવાયતમેં જો મિશ્કાત શરીફકી કિતાબુલ જનાઈઝમેં ઔર બાબે ઈસ્બાતે અઝાબિલ કબરમેં હૈ. અગર કોઈ ઉનકા તર્જુમા દેખના ચાહે તો માઝાહિરે હકમેં દેખા જા સકતા હૈ. યે મંઝર બહોત ઝિયાદા નિગાહમેં રખનેકે કાબિલ હૈ. બહોત સખ્ત મંઝર હૈ. કસરતસે અહાદીસમેં વાકેઆત ઝિક્ર કિયે ગયે હૈ. ઈખ્તિસારકી વજહસે એક હી હદીસકા તર્જુમા લિખ્ખા ગયા.

હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈ કે ગુનેહગારોંકે લિયે અહલે કુબૂરસે હલાકત હૈ કે ઉનકે ઉપર કાલે સાંપ મુસલ્લત કર દિયે જાતે હૈં. એક પાંવકી જાનિબસે ઔર દૂસરા સરકી જાનિબસે ઔર વો કાટતે હુએ ચલે જાતે હૈં, યહાં તકકે દરમિયાનમેં જાકર દોનોં મિલ જાતે હૈં. યેહી વો બરઝખ હૈ જિસકો કુરઆને પાકમેં વ મિંવ્વરાઈહિમ બરઝખુન ઈલા યૌમિ યુબ્અષૂનસે તાબીર ફરમાયા હૈ. યેહી વજહ હૈ કે જબ હઝરત ઉસમાન ગની (રદિ.) કબરકા ઝિક્ર કરતે તો ઈતના રોતે કે ડાળ્હી મુબારક ભિગ જાતી, જૈસા કે ઉપર ગુઝરા હૈ. ઈસ વજહસે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી દુઆઓંમેં બહોત કસરતસે અઝાબે કબરસે પનાહ માંગી ગઈ તાકે લોગ કસરતસે ઉસકી દુઆ માંગેં, વરના હુઝૂર (સ.અ.વ.) ખૂદ તો માસૂમ હૈ. ઔર ઈસી બિના પર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા વો ઈરશાદ જો પહેલે ગુઝરા કે તુમ ખૌફકી વજહસે મુરદોંકો દફન કરના છોળ દોગે વરના મૈં અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂસે દુઆ કરતા કે તુમહેં અઝાબે કબર સુના દે. ઔર યે જો કુછ હૈ ઈન્સાફ હી તો હૈ. ઈસ લિયે કે આદમી ઈસ આલમમેં સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી ઈબાદતકે વાસ્તે ભેજા ગયા થા. ઔર હક તઆલા શાનુહૂને અપને તમામ જાની ઔર માલી એહસાનાતકે સાથ કુરઆને પાકમેં યે બાત જતા દી થી કે તુમહેં ઈસ આલમમેં સિર્ફ ઈબાદતકે

લિયે ભેજા જાતા હૈ. વમા ખલકતુલ જિન્ન વલ્ઈન્સ ઈલ્લા લિયઅબુદૂન. ઔર ઈસ પર ભી તમ્બીહ કર દી થી કે ઝિંદગી સિર્ફ ઈમ્તિહાનકે લિયે દી ગઈ હૈ કે હમારે ઉન એહસાનાતમેં કયા કારગુઝારી હૈ. ઔર મૌત ઉસ ઈમ્તિહાનકા નતીજા સુનાનેકે લિયે હૈ. (જૈસાકે કુરઆને પાકમેં સૂરએ મુલ્કમેં ઈરશાદ હૈ. જિસ્કા તર્જુમા હૈ) (ખુદા પાક) બળા આલીશાન હૈ. જિસકે કબ્ઝામેં તમામ સલ્તનત હૈ. ઔર વો હર ચીઝ પર કાદિર હૈ. જિસને મૌત ઔર ઝિંદગીકો પૈદા કિયા, તાકે તુમહારી આઝમાઈશ કરે કે તુમમેં કૌન શખ્સ ઝિયાદા અચ્છા અમલ કરનેવાલા હૈ? ઔર જબ કે યે ઔર ઈન્સાનકી પૈદાઈશકી હિકમત સિર્ફ દુનિયા ઈમ્તિહાનકી જગા હૈ. ઔર જિન્નાત ઔર દુનિયાકી જિત્ની લઝઝતેં, રાહતેં ઔર સામાન દિયે ગયે હૈં વો સિર્ફ ઈસ લિયે દિયે ગયે હૈં કે અપની ઝરૂરતકે મિકદારમેં ઉનસે નફા ઉઠાએ ઔર કમસે કમ ઝરૂરત પૂરી કરનેકે બાદ જો કુછ બચે વો અપને હી નફાકે લિયે અપને હી કામ આનેકે લિયે અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકે ખઝાનામેં જમા કર દે, ફિર કિતની ગફલત ઔર હસરત ઔર ખસારાકી બાત હૈ કે હમ ઉનમેં લગકર હક તઆલા શાનુહૂકે અહકામકો ભૂલ જાએં ઔર ઈસ્સે ભી આંખે બંદ કર લેં કે હમ કયૂં આએ થે ઔર યે સબ હમેં કયૂં દિયા ગયા થા. હમ કિસ ચીઝમેં લગ ગએ. ઔર અસલ હસરત ઉસ વકત હોતી હૈ જબ યે હઝારોંકી મિકદાર બળી મહેનત ઔર જાંફેશાનીસે કમાઈ હુઈ અપને ઉપર ખર્ચકી તંગી કરકે જમા કી હુઈ દૂસરોંકે લિયે છોળકર ખુદ ખાલી હાથ અચાનક ઈસ આલમસે ચલા જાના પળે. અગર હમમેં કુછ ભી અકલકા હિસ્સા હૈ તો થોળી દેર બિલકુલ તન્હા મકાનમેં બૈઠકર યે મંઝર સોચને ઔર ગૌર કરનેકા હૈ કે અગર ઈસી વકત મલેકુલ મૌત આ જાએ તો મેરા

કયા બને. ઔર ઈસ સારે સાઝો સામાનકા કયા બને, જો બરસોંકી મહેનત હૈ. બરસોંકી કમાઈ હૈ. બરસોંકા જોળા હુવા હૈ.

હઝરત વહબ ઈબ્ને મુનબ્બહ (રદિ.) કેહતે હૈં કે એક બાદશાહ થા, જિસકા ઈરાદા અપની મમલેકતકી ઝમીનકી સૈરકા ઔર હાલ દેખનેકા હુવા. ઉસકે લિયે શાહાના જોળા મંગાયા. એક જોળા લાયા ગયા, વો પસંદ ન આયા. દૂસરા મંગાયા. બાર બાર લૌટાનેકે બાદ નિહાયત પસંદીદા જોળા પહેનકર સવારી મંગાઈ ગઈ. એક ઉમદા ઘોળા લાયા ગયા. વો પસંદ ન આયા ઉસકો વાપસ કરકે દૂસરા મંગાયા. ફિર તીસરા મંગાયા. જબ વો ભી પસંદ ન આયા તો સબ ઘોળે સામને લાએ ગયે. ઉસમેંસે બેહતરીન ઘોળા પસંદ કરકે સવાર હુવા. શૈતાન મરદૂદને ઉસ વકત ઔર ભી ઘમંડ નાકમેં ફૂંક દી, નિહાયત તકબ્બુરસે સવાર હુવા. નોકર ચાકર, ફૌજ, પિયાદા સાથ ચલે. મગર બળાઈ ઔર તકબ્બુરસે બાદશાહ ઉનકી તરફ દેખના ભી ગવારા ન કરતા થા. રાસ્તેમેં ચલતે ચલતે એક શખ્સ નિહાયત ખસ્તા હાલ પુરાને કપળોંમેં મિલા, ઉસને સલામ કિયા. બાદશાહને તવજ્જોહ ભી ન કી. એક ખસ્તા શખ્સને ઘોળેકી લગામ પકળ લી. બાદશાહને ડાંટા કે લગામ છોળ, ઈતની બળી જુરઅત કરતા હૈ. ઉસને કહા મુઝે તુમસે એક કામ હૈ. બાદશાહને કહા અચ્છા સબર કર, જબ મૈં સવારીસે ઉતરૂં ઉસ વકત કેહ લેના, ઉસને કહા, નહીં અભી કેહના હૈ. યે કેહકર ઝબરદસ્તી ઉસકી લગામ છીન લી. બાદશાહને કહા કેહ. ઉસને કહા બહોત રાઝકી બાત હૈ કાનમેં કેહની હૈ. બાદશાહને કાન ઉસકે કરીબ કર દિયા. ઉસને કહા, મૈં મલેકુલ મૌત હૂં. તેરી જાન લેના હૈ. યે સુનકર બાદશાહકા ચેહરા બદલ ગયા. ઔર ઝબાન લળખળા ગઈ. ફિર કેહને લગા અચ્છા મુઝે ઈતની મોહલત દે કે મૈં

ઘર જાકર કુછ અપને સામાનકા બંદોબસ્ત કર દૂં. ઘર વાલોંસે મિલ લૂં. ફરિશ્તાને કહા કે બિલકુલ મોહલત નહી હૈ. અબ તૂ અપને ઘરકો ઔર સામાનકો કભી નહી દેખ સકેગા. યે કેહકર ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી. વો ઘોળે પરસે લકળીકી તરહ નીચે ગિર ગયા. ઉસકે બાદ વો ફરિશ્તા મલેકુલ મૌત એક નેક મુસલમાનકે પાસ ગયા. વોહ (નેક બંદા) ભી કહીં સફરમેં જા રહા થા. ઉસકો જાકર સલામ કિયા. ઉસને વઅલય કુમુસ્સલામ કહા ઉસને કહા. મુઝે તેરે કાનમેં એક બાત કેહની હૈ. ઉસને કહા કહો. ઉસને કાનમેં કહા કે મૈં મલેકુલ મૌત હૂં. ઉસને કહા બહોત અચ્છા કિયા આએ, મુબારક હૈ ઐસે શખ્સકા આના જિસકા ફિરાક બહોત તવીલ હો ગયા થા. મુઝસે તો જિતને આદમી દૂર હૈં ઉનમેં કિસીસે ભી મુલાકાતકા ઈશ્તિયાક ન થા જિતના તુમહારી મુલાકાતકા થા. ફરિશ્તેને કહા કે તુમ જિસ કામકે લિયે ઘરસે નિકલે હો ઉસકો જલ્દી પૂરા કર લો. ઉસને કહા મુઝે હક તઆલાસે મિલનેસે ઝિયાદા મહબૂબ કોઈ ભી કામ નહી હૈ. ફરિશ્તેને કહા કે તુમ જિસ હાલત પર મરના અપને લિયે પસંદ કરતે હો મૈં ઉસી હાલતમેં જાન કબ્ઝ કરૂંગા. ઉસ શખ્સને કહા કે તુમહેં ઈસકા ઈખ્તિયાર હૈ. ફરિશ્તેને કહા મુઝે યેહી હુકમ દિયા ગયા (કે તુમહારી ખૂશીકા ઈત્તિબાઅ કરૂં) ઉસ શખ્સને કહા કે અચ્છા તો મુઝે વુઝૂ કરકે નમાઝ પળહને દો. ઔર જબ મૈં સિજદામેં જાઉં તો મેરી રૂહ કબ્ઝ કર લેના. ચુનાંચે ઉસને નમાઝ શુરૂ' કી ઔર સિજદામેં ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કી ગઈ.

હક તઆલા શાનુહૂકે બે નિહાયત એહસાનાતમેંસે યે ભી હૈ કે ઈસ નાકારાકી સબસે બળી લળકી અઝીઝ મોહતરમ મોલ્વી મો. યુસૂફ (રહ.) કી બીવી જો અરસએ દરાઝસે બીમાર થી ઔર

ઈશારાસે નમાઝ પઢ્હતી થી. ઈસી સાલ ૨૯ શવ્વાલ હિ. સ. ૧૩૬૬ પીરકી રાતકો જબ કે વો મગરિબકી નમાઝમેં ઈશારા કરકે સિજદામેં ગઈ તો વહીં રૂહકો ઉસકે પૈદા કરનેવાલેકે સુપુર્દ કર દિયા. ઔર સિજદાકી હાલતમેં દુનિયાકો રૂખસત કર દિયા. હક તઆલા શાનુહૂકે કિસ કિસ એહસાનકા શુક્ર અદા હો સકતા હૈ.

અબૂ બકર ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ મુઝની (રહ.) કેહતે હૈં કે બની ઈસરાઈલકે એક શખ્સને બહોત ઝિયાદા માલ જમા કિયા થા. જબ મરનેકે કરીબ હો ગયા તો અપને બેટોંસે કહા કે મેરા સારા માલ મેરે સામને કર દો. વો સબ જલ્દી જલ્દી જમા કિયા ગયા. બહોતસે ઘોળે, ઊંટ, ગુલામ વગૈરહ સબ ચીઝેં સામને લાઈ ગઈ. વો ઉનકો દેખકર (હસરત) સે રો રહા થા કે સબ છૂટ રહા હૈ. ઈતનેમેં મલેકુલ મૌત સામને આ ગએ. કેહને લગે, રોનેસે કયા ફાઈદા હૈ. ઉસ ઝાતકી કસમ જિસને યે સબ નેઅમતેં તુઝકો અતા કી, અબ તેરી જાન લેકર જાઉંગા. ઉસને દરખાસ્ત કી કે થોળીસી મોહલત અગર દે દી જાએ તો મૈં ઉન ચીઝોંકો તકસીમ કર દૂં. ફરિશ્તેને કહા અબ મોહલતકા વકત અફસોસ કે જાતા રહા. ઈસ વકતસે પેહલે તૂ તકસીમ કર દેતા, યે કેહકર ઉસકી જાન નિકાલ લી.

એક ઔર વાકિઆ નકલ કિયા હૈ કે એક શખ્સને બહોતસા માલ જમા કિયા થા ઔર કોઈ ચીઝ ભી ઐસી ન છોળી થી જો અપને યહાં ન મંગા લી હો. ઔર એક બહોત બળા આલીશાન મહલ તૈયાર કિયા. જિસકે દો દરવાઝે થે. ઉન પર ગુલામ, ચોકીદાર, મુકર્રર કિયે ઔર મકાનકી તૈયારીકી બહોત બળી દઅવત કી, જિસમેં અપને સબ અઝીઝો અહબાબકો જમા કિયા. ઔર એક બળે આલીશાન તખ્ત પર એક ટાંગ ખળી કરકે દૂસરી ટાંગ ઉસ પર રખ્ખે બૈઠા થા.

લૌગ ખાના ખા રહે થે. ઔર વો અપને દિલમેં કેહ રહા થા કે હર કિસમકા ઝખીરા ઈતના જમા હો ગયા હૈ કે કઈ સાલ તક ખરીદના ન પળેગા. યે ખ્યાલ દિલમેં ગુઝર હી રહા થા કે એક ફકીર ફટે કપળે ગરદનમેં (ફકીરોં જૈસા) ઝોલા પળા હુવા દરવાઝા પર આયા. ઔર ઈસ ઝોરસે કિવાળોંકો પીટના શુરૂ કિયા કે ઉસકે તખ્ત તક આવાઝ પહોંચી, ગુલામ દૌળે હુએ બાહિર આએ કે યે કૌન ના માઅકૂલ હૈ. ઉસ્સે જાકર પૂછા કયા બાત હૈ? ઉસ ફકીરને કહા કે અપને સરદારકો મેરે પાસ ભેજ દો. ગુલામોંને કહા હમારે આકા તુઝ જૈસે ફકીરકે પાસ આએંગે? ઉસને કહા ઝરૂર આએંગે. ઉસ્સે જાકર કેહ દો. વો આકાકે પાસ ગએ. ઔર ઉસ્સે કિસ્સા સુનાયા. ઉસને કહા તુમને ઉસકો ઉસ કેહનેકા મઝા ન ચખાયા. ઈતનેમેં ઉસ ફકીરને દો બારા પેહલેસે ભી ઝિયાદા ઝોરસે કિવાળોંકો પીટા જિસ પર દરબાન દૌળે હુએ ફિર દરવાઝે પર આએ તો ઉસ ફકીરને કહા કે ઉસ અપને આકાસે કેહ દો કે મૈં મલેકુલ મૌત હૂં. યે સુનકર ઉનકે હોશ ઉળ ગએ. ઔર આકાસે જાકર કહા, ઉસ પર ભી મિટ્ટી છત ગઈ. ઔર બહોત આજિઝીસે કેહને લગા કે ઉસ્સે યે કેહ દો કે મેરે ફિદયામેં કિસી દૂસરેકો કબૂલ કર લે. ઈતનેમેં યે ફકીર અંદર પહોંચ ગયા. ઔર ઉસ્સે કહા, જો કુછ કરના હૈ કર લે. મૈં તેરી રૂહ કબ્ઝ કિયે બગૈર વાપસ નહી જા સકતા. ઉસને અપના સબ માલ જમા કરાયા. ઔર માલસે કેહને લગા કે અલ્લાહકી તુઝ પર લાનત હો કે તૂને ઔર તેરી મશ્ગૂલીને મુઝે અપને મૌલાકી ઈબાદતસે રોક દિયા. ઔર ઈતના વકત ન દિયા કે મૈં કિસી વકત યકસૂઈસે અલ્લાહ પાકકો યાદ કર લેતા. હક તઆલા શાનુહૂને અપની કુદરતસે માલકો બોલનેકી તાકત અતા કી. ઉસને કહા, મુઝે લાનત કયૂં કરતા હૈ? મેરી હી વજહસે તૂ બળે બળે બાદશાહોં તક ઉસ

વકત પહોંચ જાતા થા, જબ કે નેક લોગ ઉનકે દરવાઝોંસે હટા દિયે જાતે થે. મેરી હી વજહસે તૂ નાઝુક નાઝુક ઔરતોંકી લઝઝતેં હાસિલ કરતા થા, મેરી હી વજહસે તૂ બાદશાહોંકી તરહ રેહતા થા. તૂ મુઝે બુરાઈકે મૌકોંમેં ખર્ચ કરતા થા ઔર મૈં ઈન્કાર નહી કર સકતા થા. અગર તૂ મુઝે ખૈરકી જગાહમેં ખર્ચ કરતા તો મૈં તેરે કામ આતા. ઉસકે બાદ મલેકુલ મૌતને એકદમ ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી.

વહબ ઈબ્ને મુનબ્બહ (રહ.) કેહતે હૈં કે એક મરતબા મલેકુલ મૌત એક બહોત બ઼ળે ઝાલિમ જાબિરકી રૂહ કબ્ઝ કરકે લે ગએ કે દુનિયામેં ઉસ્સે બળા ઝાલિમ કોઈ ન થા. વો જા રહે થે. ફરિશ્તોંને ઉનસે પૂછા કે તુમને હમેશા જાનેં કબ્ઝ કી. તુમહેં કિસી પર રહમ ભી આયા? ઉનહોંને કહા સબસે ઝિયાદા તરસ મુઝે એક ઔરત પર આયા જો તન્હા જંગલમેં થી. જબહી ઉસકા બચ્ચા પૈદા હુવા થા. મુઝે હુકમ હુવા કે ઉસ ઔરતકી જાન કબ્ઝ કર લૂં. મુઝે ઉસ ઔરતકી ઔર ઉસકે બચ્ચાકી તન્હાઈ પર બળા તર્સ આયા કે ઈસ બચ્ચાકા ઈસ જંગલમેં જહાં કોઈ દૂસરા નહી હૈ કયા બનેગા? ફરિશ્તોંને કહા કે યે ઝાલિમ જિસકી રૂહ તુમ લે જા રહે હો વોહી બચ્ચા હૈ. મલેકુલ મૌત હૈરતમેં રેહ ગએ. કેહને લગે મૌલા તૂ પાક હૈ. બળા મહેરબાન હૈ જો ચાહતા હૈ કરતા હૈ.

હઝરત હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ કોઈ શખ્સ મર જાતા હૈ ઔર ઉસકે ઘરવાલે રોના શુરૂ કરતે હૈં તો મલેકુલ મૌત ઉસ મકાનકે દરવાઝા પર ખળે હોકર કેહતે હૈં કે મૈંને ઉસકી રોઝી નહીં ખા લી. (યે અપની રોઝી ખતમ કર ચુકા થા.) મૈંને ઉસકી ઉમર કમ નહીં કર દી. મુઝે તો ઈસ ઘરમેં ફિર આના હૈ ઔર બાર બાર આના હૈ, ઈતને સબ ખતમ ન હો જાએં. હઝરત હસન (રદિ.)

ફરમાતે હૈં. ખુદાકી કસમ! અગર ઘરવાલે ઉસ વકત ઉસ ફરિશ્તાકો દેખેં ઔર ઉસકી બાત સુન લેં તો મુરદાકો ભૂલ જાએં ઔર અપની ફિકરમેં પળ જાએં.

યઝીદ રૂકાશી (રહ.) કેહતે હૈં કે બની ઈસરાઈલકે ઝાલિમોંમેં એક ઝાલિમ અપને ઘરમેં બૈઠા હુવા અપની બીવીસે તખ્લીયા કર રહા થા. ઈતનેમેં દેખા કે ઘરમેં એક અજનબી આદમી દરવાઝાસે ચલા આ રહા હૈ. યે શખ્સ નિહાયત ગુસ્સામેં ઉસકી તરફ લપકા. ઉસ્સે પૂછા કે તૂ કૌન હૈ? ઔર ઘરમેં આનેકી તુઝે કિસને ઈજાઝત દી? ઉસને કહા કે મુઝે ઈસ ઘરકે માલિકને અંદર આનેકો કહા હૈ. ઔર મૈં વો શખ્સ હૂં જિસકો ન કોઈ પરદા રોક સકતા હૈ. ઔર ન બાદશાહોંકે પાસ જાનેકે લિયે મુઝે ઈજાઝતકી ઝરૂરત હોતી હૈ. ન કિસી ઝાલિમકે દબદબાસે ડરતા હૂં ઔર કિસી મગરૂર ઔર મુતકબ્બિરકે પાસ જાનેસે મુઝે કોઈ ચીઝ માનેઅ નહીં હોતી. ઉસકી યે ગુફતગૂ સુનકર વો ઝાલિમ ખૌફઝદા હો ગયા. બદનમેં કપકપી આ ગઈ. ઔર ઉંધે મુંહ ગિર ગયા. ઉસકે બાદ નિહાયત આજિઝીસે કેહને લગા, ફિર તો આપ મલેકુલ મૌત હૈં? ઉસને કહા હાં. મૈં વોહી હૂં. સાહિબે મકાનને કહા કે મુઝે આપ ઈતની મોહલત દે દેં કે મૈં વસિય્યત નામા લિખ દૂં. ફરિશ્તેને કહા અબ ઉસકા વકત દૂર ચલા ગયા. અફસોસ કે તેરી મુદ્દત ખતમ હો ચુકી હૈ. સાંસ પુરે હો ચૂકે હૈં. ઔર તેરા વકત ખતમ હો ગયા. અબ તેરે લિયે ઝરાસી તાખીરકી ભી ગુંજાઈશ નહી, સાહિબે મકાનને પૂછા કે આપ મુઝે કહાં લે જાએંગે? ફરિશ્તેને કહા તેરે આમાલ જો આગે ગયે હુએ હૈં ઉનકે પાસ હી લે જાઉંગા. (જૈસે અમલ કિયે હોંગે વૈસાહી ઠિકાના મિલેગા.) ઔર જિસ કિસમકા ઘર તૂને ઉસ જહાંમેં બના રખ્ખા હોગા વોહી તુઝે મિલેગા. ઉસને કહા કે મૈંને નેક

આમાલ કુછ ભી નહીં કિયે. ઔર ન કોઈ ઉમદા ઘર અપને લિયે અબ તક બના રખ્ખા હૈ. ફરિશ્તાને કહા ફિર તો લઝ્ઝા નઝઝા અતલ લિશ્શવાકી તરફ લે જાઉંગા. જિસકા તર્જુમા યે હૈ કે બેશક વો આગ ઐસી દહકતી હુઈ હૈ જો ખાલ તક ખીંચ લેગી. ઔર ઉસ શખ્સકો જિસને (દુનિયામેં હકસે) મુંહ ફેરા ઔર બે તવજ્જોહી કી વો આગ ખૂદ હી બુલા લેગી. (અપની તરફ ખીંચ લેગી.) ઉસકે બાદ ઉસ ફરિશ્તાને ઉસકી જાન નિકાલ લી. ઘરમેં કોહરામ મચ ગયા. કોઈ રો રહા થા, કોઈ ચિલ્લા રહા થા. યઝીદ રૂકાશી (રહ.) કેહતે હૈં કે અગર લોગોંકો યે માલૂમ હો જાએ કે મુરદા પર ઉસ વકત કયા ગુઝર રહી હૈ તો ઉસકે મરનેસે ઝિયાદા આહો બુકા ઉસ હાલત પર હોને લગે જો ઉસ પર ગુઝર રહી હૈ.

હઝરત સુફયાન સૌરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જિસ વકત મલેકુલ મૌત દિલકી રગ છુતે હૈં ઉસ વકત આદમીકા લોગોંકો પેહચાનના બંદ હો જાતા હૈ. ઝબાન બંદ હો જાતી હૈ. અગર ઉસ વકત આદમી પર મૌતકા નશા સવાર ન હો તો તકલીફકી શિદ્દતસે પાસવાલોં પર તલવાર ચલાને લગે. બાઝ રિવાયાતમેં આયા હૈ કે જિસ વકત સાંસ હલકમેં હોતા હૈ ઉસ વકત શૈતાન ઉસકો ગુમરાહ કરનેકી ઈન્તિહાઈ કોશિશ કરતા હૈ.

એક રિવાયતમેં હૈ કે મલેકુલ મૌત નમાઝોંકે ઔકાતમેં આદમીયોંકી તલાશ કરતે હૈં. ખબર રખતે હૈં. અગર કિસી શખ્સકો નમાઝકે ઔકાતમેં એહતિમામ રખનેવાલા પાતે હૈં તો મરતે વકત ઉસકો ખૂદ હી કલિમા તલ્કીન કરતે હૈં. ઔર શૈતાનકો ઉસકે પાસસે હટા દેતે હૈં.

મુજાહિદ (રહ.) કેહતે હૈં કે જબ આદમી મરનેકે કરીબ

હોતા હૈ ઉસ વકત ઉસકે હમ મજલિસોંકી સૂરતેં ઉસકે સામને કી જાતી હૈં. અગર ઉસકા બૈઠના નેક લોગોંકે પાસ હોતા હૈ તો યે મજમા સામને લાયા જાતા હૈ. ઔર ફાસિક ફાજિરકે પાસ હોતા હૈ તો વો લોગ સામને લાએ જાતે હૈં. હઝરત યઝીદ ઈબ્ને શજરા સહાબી (રદિ.) સે ભી યેહી બાત નકલ કી ગઈ હૈ.

રબીઅ ઈબ્ને બઝા (રહ.) એક ઈબાદત ગુઝાર આદમી બસરામેં થે વો કેહતે હૈં કે એક શખ્સ મરને લગા. લોગ ઉસકો લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહકી તલકીન કર રહે થે. ઔર ઉસકી ઝબાનસે નિકલ રહા થા કે (શરાબકા ગલાસ) તૂ ભી પી મુઝે ભી પિલા, તૂ ભી પી મુઝે ભી પિલા. ઈસી તરહ અહવાઝમેં એક શખ્સકા ઈન્તિકાલ હો રહા થા. લોગ ઉસકો કલમા પઢનેકા કેહતે, વો કેહતા દસ દસ રૂપિયા ગ્યારહ ગ્યારહ. બારહ બારહ.

ઉસકે બિલ મુકાબિલ જિન લોગોંને મરનેકી તૈયારીયાં કર રખ્ખી થી વો દુનિયામેં મૌતકો યાદ રખતે થે. ઉસકે લિયે કુછ કારનામે કર રખ્ખે થે. ઉનકે લિયે મૌત ઐસી થી, જિસકો હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને મોમિનકા તોહફા બતાયા હૈ. હઝરત બિલાલ (રદિ.) કી જબ વફાતકા વકત કરીબ થા ઉનકી બીવી કેહ રહી થી હાય અફસોસ તુમ જા રહે હો. ઔર વો કેહ રહે થે કૈસે મઝેકી બાત હૈ કૈસે લુત્ફકી બાત હૈ કલકો દોસ્તોંસે મિલેંગે. હુઝૂરે પાક (સ.અ.વ.) સે મિલેંગે, ઉનકે સાથિયોંસે મિલેંગે.

હઝરત મઆઝ (રદિ.) કે જબ ઈન્તિકાલકા વકત કરીબ થા તો ફરમાયા યા અલ્લાહ તુઝે માલૂમ હૈ કે મૈં દુનિયામેં ઝિયાદા દિન રેહના ચાહતા થા, મગર ન ઈસ વજહસે કે મુઝે દુનિયાસે મોહબ્બત થી, ન ઈસ વજહસે કે યહાં નહરેં ઔર બાગ લગાઉં,

બલ્કે ઈસ વજહસે ચાહતા થા કે ગરમીયોંકી દોપહરમેં રોઝેકી પ્યાસકા લુત્ફ ઉઠાઉં ઔર (દીનકે લિયે) મશક્કતોંમેં ઔકાત ગુઝારૂં. ઔર ઝિક્રકે હલ્કોંમેં શરીક હુવા કરૂં.

હઝરત સલમાન (રદિ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વો રોને લગે. કિસીને કહા કે રોનેકી કયા બાત હૈ. તુમ જાકર હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે મિલોગે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા વિસાલ ઈસ હાલમેં હુવા કે તુમસે રાઝી થે. ફરમાને લગે કે મૈં ન મૌતકે ડરસે રો રહા હૂં ન દુનિયાકે છૂટનેસે, બલ્કે મૈં ઈસ લિયે રો રહા હૂં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને હમસે એક અહદ લિયા થા કે દુનિયાસે ફાઈદા ઉઠાના હમારા સિર્ફ ઈતના હો જિતના મુસાફિરકા તોશા. મૈં ઉસ અહદકો પૂરા ન કર સકા, લેકિન વિસાલ પર ઉનકે ઘરકા સામાન દેખા ગયા વો દસ દિરહમસે કુછ ઝિયાદા થા. યે ભી વો કુલ કાઈનાત જિસકી ઝિયાદતી પર રો રહે થે. ઉસકે બાદ ઉનહોંને થોળાસા મુશ્ક મંગવાયા ઔર બીવીસે ફરમાયા કે ઈસકો ભિગોકર મેરે બિસ્તર પર છિળક દો. મેરે પાસ ઐસી જમાઅત આ રહી હૈ ન ઈન્સાન હૈં ન જિન્નાત.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મુબારકકી જબ વફાતકા વકત હુવા તો વો હંસે ઔર ફરમાયા કે ઈસી જૈસી ચીઝોંકે વાસ્તે લોગોંકો કામ કરના ચાહિયે. (વહાંકી કુછ લઝઝતેં, ફરહતેં સામને આઈ હોંગી) નીઝ જબ ઉનકી વફાતકા વકત કરીબ થા તો ઉનહોંને અપને ગુલામસે જિનકા નામ નસર થા ફરમાયા કે મેરા સર ઝમીન પર રખ દો. વો રોને લગે. ઉનહોંને પૂછા રોનેકી કયા બાત હૈ? નસરને કહા આપ ઐસી રાહતોંમેં ઝિંદગી ગુઝારતે થે અબ ઈસ તરહ ફકીરોંકી તરહ ઝમીન પર સર રખકર મર રહે હૈં. ફરમાને લગે ચુપ

રેહ, મૈંને હક તઆલા શાનુહૂસે દુઆ કી થી કે મેરી ઝિંદગી માલદારોંસી હો ઔર મેરી મૌત ફકીરોંકી.

અતા ઈબ્ને યસાર કેહતે હૈં, એક શખ્સકે ઈન્તેકાલકા વકત કરીબ થા. શૈતાન ઉનકે પાસ આયા ઔર કેહને લગા, તૂ મુઝસે છૂટ હી ગયા (મેરે બસમેં ન આયા) વો ફરમાને લગે મુઝે તુઝસે અબ તક ભી ઈત્મીનાન નહી.

જરીરી (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈં હઝરત જુનેદ (રહ.) કે પાસ ઉનકે ઈન્તિકાલકે વકત મૌજૂદ થા વો કુરઆન શરીફ પળ્હ રહે થે. કિસીને અર્ઝ કિયા કે યે વકત (કમઝોરીકા હૈ) યે તિલાવતકા કયા વકત હૈ? ફરમાને લગે કે ઈસ્સે ઝિયાદા અચ્છા વકત તિલાવતકા કૌનસા હોગા, મેરા આમાલનામા બંદ હો રહા હૈ. હઝરત જુનેદસે કિસીને પૂછા કે હઝરત અબૂ સઈદ ખઝઝાઝ ઈન્તિકાલકે વકત બહોત હી મઝે પર આ રહે થે. કાય બાત થી? ફરમાને લગે કે અગર ઉસ વકત ઉનકી રૂહ શૌકમેં ઉળ જાતી તબ ભી બઈદ ન થા.

હઝરત ઝુન્નૂન મિસરી (રહ.) સે કિસીને ઈન્તિકાલકે કરીબ પૂછા કે કુછ ફરમાના હૈ કોઈ ખ્વાહિશ હો તો બતા દેં? ફરમાયા સિર્ફ યે ખ્વાહિશ હૈ કે ઉસકી માઅરિફત હાસિલ હો જાએ. એક શખ્સ કેહતે હૈં કે મૈં હઝરત મુમશાદ દીનુરીકે પાસ બૈઠા થા. એક ફકીર આયા ઔર કેહને લગા કે યહાં કોઈ પાક સાફ જગા ઐસી હૈ જહાં કોઈ મર જાએ, ઉનહોંને એક જગા ઈશારા કિયા જહાં પાનીકા ચશ્મા ભી થા. વો ઉસકે કરીબ ગયા વુઝૂ કિયા ઔર નમાઝ પળ્હી ઉસકે બાદ પાંવ ફૈલાકર બૈઠ ગયા ઔર મર ગયા.

અબૂ અલી રૂદબારીકી બહેન ફાતેમા (રહ.) કેહતી હૈં કે જબ મેરે ભાઈકા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઉનકા સર મેરી ગોદમેં

થા. ઉનહોંને આંખ ખોલી ઔર ફરમાને લગે કે આસમાનકે દરવાઝે ખુલ ગયે ઔર જન્નત મુઝય્યન કર દી ગઈ ઔર કોઈ કેહનેવાલા કેહ રહા હૈ કે અબૂ અલી! અગરચે તુમ ઈતને ઉંચે દરજાકી ખ્વાહિશ નહી કર રહે થે મગર હમને તુમહે ઉંચે દરજા પર પહોંચા દિયા, ફિર ઉનહોંને દો શે'ર પઢે જિનકા તર્જુમા યે હૈ કે તેરે હક કી કસમ મૈંને કભી તેરે સિવા કિસીકી તરફ (મોહબ્બતકી નિગાહસે) આંખ ઉઠાકર ભી નહીં દેખા, મૈં દેખ રહા હૂં કે તૂ મુઝે અપની બીમાર આંખોંસે બેચૈન કર રહા હૈ ઔર ઈન રૂખસારોંસે જો હયાકી વજહસે સુર્ખ હો ગયે.

હઝરત જુનેદ (રહ.) કે ઈન્તિકાલકે વકત કિસીને લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ કહા તો ફરમાને લગે કે મૈં ઈસ લફઝકો કભી ભૂલા હી નહીં જો અબ યાદ કરૂં. હઝરત શિબલી (રહ.) કે ખાદિમ બકરાન દીનોરી (રહ.) સે જઅફર ઈબ્ને નસીર (રહ.) ને પૂછા કે તુમને હઝરત શિબ્લીકે ઈન્તેકાલકે વકત કયા મંઝર દેખા? ઉનહોંને ફરમાયા કે વો ફરમાતે થે કે મુઝસે એક દિરહમકા ઝુલ્મ એક શખ્સ પર હો ગયા થા, મૈં ઉસકી તરફસે કઈ હઝાર દિરહમ સદકા કર ચુકા હૂં. મગર દિલ પર અબ તક ઉસ દિરહમકા બોજ હૈ કે કયૂં રેહ ગયા. ઉસકે બાદ ફરમાયા કે મુઝે વુઝૂ કરા દો. મૈંને વુઝૂ કરાઈ ઔર ડાઢીમેં ખિલાલ કરના ભૂલ ગયા, વો ખૂદ કમઝોરીકી વજહસે કર ન સકતે થે ઝબાન બંદ હો ચુકી થી, મેરા હાથ પકડકર અપની ડાઢીકે અંદર કર દિયા ઔર ઈન્તિકાલ હો ગયા, યે સુનકર જઅફર રોને લગે કે જિસ શખ્સકા ઐસી હાલતમેં ભી શરીઅતકા અદબ ઔર એક મુસ્તહબ ન છૂટે ઉસકા કયા કેહના.

એક બુઝુર્ગકા ઈન્તિકાલ હોને લગા, ઉનકી બીવી રોને

લગી. વો ફરમાને લગે કયૂં રોતી હો? વો કેહને લગી કે તુમહારી જુદાઈસે રો રહી હૂં. વો ફરમાને લગે કે અપને લિયે રોઓ મૈં તો આજકે દિનકે લિયે (યા'ની ઉસકે શૌક ઔર ઈન્તિઝારમેં બ્યાલીસ (૪૨) બરસસે રો રહા હૂં.

હઝરત કતાની (રહ.) સે કિસીને ઈન્તિકાલકે વકત પૂછા કે આપકે મામૂલાત કયા હૈં? ફરમાને લગે કે અગર મેરે ઈન્તિકાલકા વકત કરીબ ન હોતા તો ન બતાતા. મૈં ચાલીસ બરસસે અપને દિલકે દરવાઝાકી હિફાઝત કર રહા હૂં. જબ ઉસમેં ગૈરૂલ્લાહ ઘુસનેકા ઈરાદા કરતા હૈ (તો) મૈં દરવાઝા બંદ કર દેતા હૂં.

હઝરત મોઅતમર (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈં હકમ (એક રઈસ) કે ઈન્તિકાલકે વકત ઉનકે પાસ થા. ઔર દુઆ કર રહા થા કે હક તઆલા શાનુહૂ ઉસ પર મૌતકી સખ્તીકો આસાન ફરમા દે, કે ઉસ શખ્સમેં ફુલાં ફુલાં ખુબિયાં થી. મૈં ઉસકો અચ્છી આદતેં ગિન ગિનકર દુઆ કર રહા થા. હકમકો ગફલત હો રહી થી. જબ ઉનકો અપની ગફલતસે હોશ આયા તો કેહને લગે કે ફુલાં ફુલાં બાત કૌન શખ્સ કેહ રહા થા? મોઅતમર ફરમાને લગે કે મૈં કેહ રહા થા. હકમને કહા કે મલેકુલ મૌત (અલૈ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં હર સખી શખ્સકે સાથ નરમીકા બરતાવ કરતા હૂં. યે કેહકર હકમકી રૂહ પરવાઝ કર ગઈ.

હઝરત મુમશાદ દીનોરી (રહ.) કે ઈન્તિકાલકે વકત એક બુઝુર્ગ ઉનકે પાસ બૈઠે થે. વો ઉનકે લિયે જન્નતકે મિલનેકી દુઆ કરને લગે. હઝરત મુમશાદ (રહ.) હંસે ઔર ફરમાયા કે તીસ બરસસે જન્નત અપની સારી ઝીનતોં સમેત મેરે સામને આતી રહી. મૈંને એક મરતબા ભી ઉસકો નિગાહ ભર કર નહીં દેખા (મૈં તો

જન્નતકે માલિકકા મુશ્તાક હૂં.)

હઝરત ઉમર ઈબ્ને અ. અઝીઝ (રહ.) કી વફાતકા વકત કરીબ થા તો એક તબીબ ખિદમતમેં હાઝિર થે વો કેહને લગે કે અમીરૂલ મુઅમિનીનકો ઝહર દિયા ગયા હૈ. ઈસ લિયે મુઝે ઉનકી ઝિંદગીકા ઈત્મીનાન નહી હૈ. હઝરત ઉમર ઈબ્ને અ.અઝીઝ (રહ.) ને ફરમાયા કે તુમકો ઉસ શખ્સકી ઝિંદગીકા ભી એતિબાર ન ચાહિયે જિસકો ઝહેર ન દિયા ગયા હો. તબીબને કહા, આપકો ખુદ ભી અંદાઝા હો ગયા થા કે મુઝકો ઝહેર દિયા ગયા હૈ. ઉમર ઈબ્ને અ. અઝીઝ (રહ.) ને ફરમાયા કે મુઝે ઉસી વકત ઈલ્મ હો ગયા થા, જબ યે ઝહેર મેરે પેટમેં ગયા. તબીબને કહા કે આપ ઉસકા ઈલાજ કર લીજિયે, વરના આપકી જાન ચલી જાએગી. ફરમાને લગે (જિસકે પાસ જાએગી યા'ની મેરા રબ) વો ઉન સબમેં બેહતરીન હૈ જિનકે પાસ કોઈ જાએ. ખુદાકી કસમ અગર મુઝે યે માલૂમ હો કે મેરે કાનકે પાસ કોઈ ચીઝ ઐસી રખ્ખી હૈ જિસમેં મેરી શિફા હૈ. તો મૈં વહાં તક ભી હાથ ન બઢાઉં. ફિર ફરમાયા, યા અલ્લાહ ઉમરકો અપને મિલનેકે લિયે પસંદ કર લે. ઉસકે ચંદ હી રોઝ બાદ ઈન્તિકાલ હો ગયા.

મૈમૂન ઈબ્ને મેહરાન કેહતે હૈં કે હઝરત ઉમર ઈબ્ને અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) ઉસ ઝમાનામેં કસરતસે મૌતકી દુઆએં કરતે થે. કિસીને અર્ઝ કિયા ઐસા ન કીજિયે. હક તઆલા શાનુહૂને આપકી વજહસે બહોતસી સુન્નતેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ઝિંદા કર રખ્ખી હૈં. બહોતસી બિદઅતેં (જો શુરૂ હો ગઈ થીં) દબા રખ્ખી હૈં. ફરમાને લગે કયા મૈં સાલેહ બંદા (હઝરત યુસૂફ અલૈ.) કી તરહ ન બનૂં જિનહોંને યે દુઆ કી થી, અય અલ્લાહ મુઝે ઈસ્લામકી હાલતમેં

મૌત અતા ફરમા દે ઔર સાલેહીનકે સાથ મિલા દે. ઈન્તિકાલકે કરીબ મુસ્લેમા (રહ.) ને કહા કે આપને જો કફનકે લિયે દામ દિયે હૈ ઉનકા બહોત મામૂલી કપળા આયા હૈ ઈસ પર કુછ ઈઝાફેકી ઈજાઝત ફરમા દેં. ઈરશાદ ફરમાયા કે અગર મેરા રબ મુઝસે રાઝી હૈ તબ તો ઈસ્સે બેહતર કફન ફૌરન મિલ જાએગા. ઔર અગર મેરા રબ મુઝસે નારાઝ હૈ તો જો કફન ભી હોગા વો ઝોરસે હટા દિયા જાએગા ઔર ઉસકે બદલે જહન્નમકી આગકા કફન હોગા. ઉસકે બાદ ફરમાયા મુઝે બિઠાઓ, બૈઠકર ફરમાયા યા અલ્લાહ તૂને મુઝે (જિન ચીઝોંકે કરનેકા) હુકમ દિયા મુઝસે પૂરી ન હો સકી, તૂને (જિન ચીઝોંકો) મના ફરમાયા મુઝસે ઉનમેં ના ફરમાની હુઈ, લેકિન લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ, ઉસકે બાદ ઈન્તિકાલ ફરમાયા. ઉસી દૌરાન યે ભી ફરમાયા કે મૈં એક જમાઅતકો દેખ રહા હૂં ન તો વો આદમી હૈં ન જિન્ન. એક રિવાયતમેં હૈ કે ઈન્તિકાલકે કરીબ સબકો અપને પાસસે હટા દિયા ઔર ફરમાયા. યહાં કોઈ ન રહે સબ બાહિર ચલે ગએ. ઔર સૂરાખોંમેંસે દેખને લગે તો વો ફરમા રહે થે, બહોત મુબારક હૈ ઐસે લોગોંકી આમદ જો ન ઈન્સાન હૈં ન જિન્ન. ઉસકે બાદ સૂરએ કસસકે આખરી રૂકૂઅકી યે આયતે શરીફા તિલાવત કી જિસમેં હક અતાલા શાનુહૂ ફરમાતે હૈં કે યે આખિરતકા ઘર હમ ઉન લોગોંકે લિયે કરતે હૈં જો ન તો દુનિયામેં બળાઈ ચાહતે હૈં ન ફસાદ.

એક બુઝુર્ગ કેહતે હૈં કે મૈંને હક તઆલા શાનુહૂસે દુઆ કી કે મુઝે કબ્રસ્તાનવાલોંકો દિખા દે. મૈંને એક રાતકો દેખા ગોયા કિયામત કાઈમ હો ગઈ. ઔર લોગ અપની કબરોંસે નિકલને લગે. ઉનકો મૈંને દેખા કે કોઈ સુન્દુસ પર (જો એક ખાસ કિસમકા ઉંચા કિસકા રેશમ હૈ) સો રહા હૈ. કોઈ રેશમ પર હૈ. કોઈ ઉંચે ઉંચે

તખ્ત પર હૈ કોઈ ફુલોં પર હૈ, કોઈ હંસ રહા હૈ, કોઈ રો રહા હૈ. મૈંને કહા યા અલ્લાહ અગર યે સબ એક હી હાલમેં હોતે તો કૈસા અચ્છા થા. એક શખ્સને ઉન મુરદોંમેંસે કહા કે યે આમાલકે ફર્કકી વજહસે હૈ. સુન્દુસવાલે તો અચ્છી આદતોંવાલે હૈં ઔર રેશમવાલે શહીદ હૈં. ઔર ફૂલોંવાલે કસરતસે રોઝા રખનેવાલે હૈં. ઔર હંસનેવાલે તૌબા કરનેવાલે હૈં. ઔર રોનેવાલે ગુનેહગાર હૈં, ઔર ઉંચે મરતબોંવાલે (યે ગાલિબન ઉંચે તખ્તવાલે હૈં) વો લોગ હૈં જો અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી વજહસે આપસમેં મોહબ્બત રખતે હૈં.

એક કફન ચોર થા. વો કબરેં ખોદકર કફન ચુરાયા કરતા થા. ઉસને એક કબર ખોદી તો ઉસમેં એક શખ્સકો ઉંચે તખ્ત પર બૈઠે હુએ દેખા. કુરઆને પાક ઉનકે સામને રખ્ખા હુવા થા. કુરઆન શરીફ પળહ રહે હૈં. ઔર ઉનકે તખ્તકે નીચે એક નહર ચલ રહી હૈ. ઉસ શખ્સ પર ઐસી દેહશત તારી હુઈ કે બેહોશ હોકર ગિર પળા. લોગોંને ઉસકો કબરસે નિકાલા. તીન દિન બાદ હોશ આયા. લોગોંને કિસ્સા પૂછા, ઉસને સારા હાલ સુનાયા. બાઝ લોગોંને ઉસ કબરકો દેખનેકી તમન્ના કી. ઉસ્સે પૂછા કે કબર બતા દે. ઉસને ઈરાદા ભી કિયા કે ઉનકો લે જાકર કબર દિખાઉં. રાતકો ખ્વાબમેં ઉન કબરવાલે બુઝુર્ગકો દેખા કેહ રહે હૈં. અગર તૂને મેરી કબર બતાઈ તો ઐસી આફતોંમેં ફંસ જાઓગે કે યાદ કરેગા. ઉસને અહદ કિયા કે નહી બતાઉંગા.

શેખ અબૂ યાકૂબ સનુસી (રહ.) કેહતે હૈં કે મેરે પાસ એક મુરીદ આયા ઔર કેહને લગા કે મૈં કલકો ઝોહરકે વકત મર જાઉંગા. ચુનાંચે દૂસરે દિન ઝોહરકે વકત મસ્જિદે હરામમેં ગુસલ કિયા ઔર થોળી દૂરં જાકર મર ગયા. મૈંને ઉસકો ગુસલ દિયા ઔર દફન

કિયા. જબ મૈંને ઉસકો કબરમેં રખ્ખા તો ઉસને આંખેં ખોલ દી. મૈંને કહા કે મરનેકે બાદ ભી ઝિંદગી હૈ? કેહને લગા કે મૈં ઝિંદા હૂં. ઔર અલ્લાહકા હર આશિક ઝિંદા હી રેહતા હૈ.

એક બુઝુર્ગ કેહતે હૈં કે મૈંને એક મુરીદકો ગુસલ દિયા. ઉસને મેરા અંગૂઠા પકળ લિયા. મૈંને કહા કે મેરા અંગૂઠા છોળ દે મુઝે માલૂમ હૈ કે તૂ મરા નહી હૈ. યે એક મકાન હૈ દૂસરેમેં ઈન્તિકાલ હૈ. ઉસને મેરા અંગૂઠા છોળ દિયા. શેખ ઈબ્ને જલા (રહ.) મશ્હૂર બુઝુર્ગ હૈ. વો ફરમાતે હૈ કે જબ મેરે વાલિદકા ઈન્તિકાલ હુવા ઔર ઉનકો નેહલાનેકે લિયે તખ્તે પર રખ્ખા તો વો હંસને લગે. નેહલાનેવાલે છોળકર ચલ દિયે. કિસીકી હિમ્મત ઉનકો નેહલાનેકી ન પળતી થી. એક ઔર ઔર બુઝુર્ગ ઉનકે રફીક આએ. ઉનહોંને ગુસલ દિયા. ગર્ઝ સાહિબે રૌઝને બહોતસે વાકિઆત ઉન મર મિટનેવાલોંકે મરનેકે ઐસે લિખ્ખે હૈં જિનસે ઉનકા મરનેકે વકત ઔર મરનેકે બાદ નિહાયત બશ્શાશ હોના, હંસના મઝાક કરના લુત્ફ ઉળાના માલૂમ હોતા હૈ. મરનેકે બાદ બાતચીત કરનેકે બાઝ વાકિઆત હાફિઝ ઈબ્ને અબ્દુલ બર (રહ.) ને ઈસ્તીઆબ (કિતાબકા નામ) મેં ભી ઝિક્ર કિયે હૈં. હઝરત ઝૈદ ઈબ્ને ખારેજા (રહ.) કે તર્જુમામેં લિખતે હૈં કે ઈસમેં ઈખ્તિલાફ નહી કે ઉનહોંને મરનેકે બાદ બાત કી. ઔર ઈસી તરહ બાઝ દૂસરે સહાબા કિરામ (રદિ.) સે ભી નકલ કિયા હૈ.

ગઝવએ મૂતામેં જબ સહાબા કિરામ (રદિ.) જાને લગે તો લોગોંને ઉન જાનેવાલોંકો ખૈરો સલામતીકે સાથ વાપસીકી દુઆએં દેની શુરૂ કી. ઉસ પર અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહા (રદિ.) ને ઉસ વકત તીન શે'ર પઢ્હે, જિનકા મતલબ યે હૈ કે મૈં તો વાપસી કી બજાએ તમન્ના કરતા હૂં કે હક તઆલા શાનુહૂ મેરી મગફિરત ફરમા દે.

ઔર ઉસકે સાથ હી એક તલવાર સર પર ઐસી લગે જો સરકે દો ટુકળે કર દે યા બરછા ઐસા મુઝમેં ઘુસે જો અંતડીયાં ઔર જિગર ચીરતા ચલા જાએ. જબ મૈદાને જંગ પર યે હઝરાત પહોંચે તો ઉન હઝરાતકી જમાઅત તીન હઝારકી થી ઔર વહાં પહોંચકર માલૂમ હુવા કે દુશ્મનોંકી જમાઅત દો લાખ હૈ. ઈસ બિના પર સહાબા (રદિ.) મેં મશ્વરા હુવા કે અવ્વલ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કો ઈન હાલાતકી ઈત્તિલાઅ દી જાએ. ઉસકે બાદ ભી અગર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હો તો લળાઈ શુરૂ કી જાએ. જબ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહા (રદિ.) કો માલૂમ હુવા કે યે મશ્વરા હો રહા હૈ તો વો આએ ઔર કેહને લગે તુમ ભી અજીબ હો. જિસ ચીઝકી તમન્નામેં નિકલે થે ઉસકે બારેમેં મશ્વરા કર રહે હો. તુમ તો સિર્ફ શહાદતકી તલબમેં નિકલે હો, હમને કભી ભી સામાન ઔર કુવ્વત ઔર તાદાદકે ભરોસા પર જંગ નહીં કી. હમને હમેશા સિર્ફ મઝહબે ઈસ્લામકી કુવ્વત પર જંગ કી હૈ. ઉઠો ઔર મૈદાનમેં ચલો. દો હાલસે ખાલી નહી. યા ગલ્બા ઔર ફતહ યા શહાદત. ઔર હમારે લિયે દોનોં ચીઝેં એઝાઝ હી હૈ. ઉનકી યે બાત સુનકર સબકે સબ જંગકે લિયે તૈયાર હો ગએ. ઔર જંગ શુરૂ હો ગઈ. હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને રવાન્ગીકે વકત હઝરત ઝૈદ ઈબ્ને હારિસા (રદિ.) કો અમીર મુકર્રર ફરમાયા થા. ઔર ઈરશાદ ફરમાયા થા કે અગર યે શહીદ હો જાએં તો હઝરત જઅફર ઈબ્ને અબી તાલિબ (રદિ.) અમીર હોંગે. વો ભી શહીદ હો જાએં તો અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહા (રદિ.) અમીર હોંગે. ઔર વો ભી શહીદ હો જાએં તો ઉસ વકત મુસલમાન મશ્વરાસે જિસકો ચાહેં અમીર બના લેં. ચુનાંચે મૈદાનમેં જબ હઝરત ઝૈદ (રદિ.) ઔર ઉનકે બાદ હઝરત જઅફર (રદિ.) શહીદ હો ગએ

તો લોગોંને હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહા (રદિ.) કો આવાઝ દી, યે લશ્કરકે કિનારા પર થે. ગોશ્તકા એક ટુકળા ઉનકે હાથમેં થા. તીન દિનસે કુછ ભી ચખનેકી નૌબત ન આઈ થી. કિસીને આકર કહા કે હઝરત જઅફર (રદિ.) શહીદ હો ગએ. હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહાને અપને નફસકો મલામત કી કે તૂ દુન્યાહીમેં મશ્ગૂલ હો રહા હૈ. (ખાનેમેં લગ ગયા) યે કેહકર ઉસ ટુકળેકો ફેંકકર ઝંડા હાથમેં લેકર આગે બળ્હે. કિસીને વાર કિયા તો હાથકી ઉન્ગલી કટ ગઈ. ઈસ પર ઉનહોંને તીન શે'ર પળ્હે. જિનકા મતલબ યે હૈ કે તૂ મહઝ ઉંગલી થી જો ખૂન આલૂદ હો ગઈ. ઉસકે સિવા ઔર કયા હુવા. ઔર યે ભી અલ્લાહ હીકે રાસ્તેમેં હુવા જો ખૂદ બહોત ઉંચી દૌલત હૈ. અય નફસ ઈસ બાતકો સમઝ લે કે અગર તૂ શહીદ ન હોગા તો વૈસે મરેગા. મરના બહર હાલ હૈ હી, દેખ જિસ ચીઝકી તૂ તમન્ના કર રહા થા. યા'ની શહાદતકી વો સામને આ ગઈ. અગર તૂ અપને દો સાથી ઝૈદ ઔર જઅફર (રદિ.) કે જૈસા કારનામા કરેગા તો હિદાયત યાફતા હોગા. ઔર અગર તૂને અપના કદમ ઉનસે પીછે હટાયા તો બદબખ્ત હોગા. ઉસકે બાદ અપને દિલસે કહા કે ઈસ વકત તુઝે કયા ખ્યાલ હો સકતા હૈ. અગર બીવીકા ખ્યાલ આ સકતા હૈ તો ઉસકો તીન તલાક. અગર ગુલામોંકા ખ્યાલ આ સકતા હૈ તો વો સબ આઝાદ. અગર બાગ યાદ આ સકતા હૈ તો વો અલ્લાહકે લિયે સદકા હૈ. અય નફસ કયા તૂ જન્નતકો પસંદ નહીં કરતા. ખુદાકી કસમ તૂ ઉસકી તરફ ચલકર હી રહેગા. ખૂશીસે ચલ યા ઝબરદસ્તી, તૂને બહોત ઈત્મીનાનકા ઝમાના ગુઝાર લિયા હૈ. અબ કયા સોચતા હૈ. અપની હકીકતકો તો સોચ! તૂ નુત્ફેકા એક કતરા થા. ગર્ઝ ઈસ સોચકે બાદ હઝરત ઈબ્ને રવાહા (રદિ.) બળ્હે ઔર

શહીદ હો ગએ. હિકાયતે સહાબામેં યે કિસ્સા તફસીલસે ગુઝર ચુકા હૈ. ઔર ઈસ કિસમકે ઔર ભી કિસ્સે ગુઝરે હૈં.

હઝરત સુફયાન ઈબ્ને હારિસ (રદિ.) હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ચચાઝાદ ભાઈ કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઘરવાલોંને રોના શુરૂ કિયા તો ફરમાને લગે. ઐસે શખ્સકો મત રોઓ જિસને ઈસ્લામ લાનેકે બાદ ન ઝબાનસે કભી કોઈ ખતાકા લફઝ નિકાલા, ન બદનસે કભી કોઈ ખતાકી હરકત કી. (યા'ની ઐસે શખ્સકી મૌત તો ઉસકે લિયે મસર્રત હી મસર્રત હૈ.)

સનાબહી (રહ.) કેહતે હૈં જબ હઝરત ઉબાદા (રદિ.) કા વિસાલ હોને લગા તો મૈં પાસ થા. મુઝે રોના આ ગયા. ફરમાને લગે તૂ કયૂં રોતા હૈ? ખુદાકી કસમ અગર કિયામતમેં મુઝસે ગવાહી તલબ કી ગઈ તો મૈં તેરે લિયે બેહતર ગવાહી દૂંગા. ઔર મુઝે સિફારિશકી ઈજાઝત મિલી તો તેરે લિયે સિફારિશ કરૂંગા. ઔર જહાં તક મુઝે કુદરત હોગી તુઝે નફા પહોંચાઉંગા. ઉસકે બાદ ફરમાયા કે મૈંને જિત્ની હદીસેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે સુની થી ઔર તુમહારે લિયે નફા કી થી, વો સબ તુમહેં પહોંચા ચુકા હૂં. એક હદીસકે અલાવા જો ઈસ વકત સુનાતા હૂં જબ કે મૈં ઈસ જહાંસે જા રહા હૂં મૈંને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે સુના. જો શખ્સ લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ ર્રસૂલુલ્લાહકી ગવાહી દે ઉસ પર જહન્નમકી આગ હરામ હૈ.

હઝરત અબૂબકર સિદીક (રદિ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઉનકી સાહબઝાદી રોને લગી, ફરમાયા, બેટી રોઓ નહી. બેટીને કહા, અગર આપકે ઈન્તિકાલ પર ભી રોના ન આએ તો કિસકે ઈન્તિકાલ પર આએગા. ફરમાયા કે ઈસ વકત મુઝે અપની

જાનકે નિકલનેસે ઝિયાદા મહબૂબ કિસીકી જાન નિકલના ભી નહી હૈ. હત્તાકે ઈસ મખ્ખીકી જાન નિકલના ભી અપની જાન નિકલનેસે ઝિયાદા મેહબૂબ નહી. (તો જબ મૌત મુઝે ઈતની મેહબૂબ હો રહી હૈ ઈસ પર તૂ રોતી હૈ.) ઉસકે બાદ હમરાનસે કહા અલબત્તા ઈસકા ડર ઝરૂર હૈ કે કહીં મરતે વકત ઈસ્લામ ન મેરે હાથસે છૂટ જાએ.

હઝરત સઅદ ઈબ્ને અબી વક્કાસ (રદિ.) કા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ફરમાયા કે મેરા ઉની જુબ્બા લાઓ. વો લાયા ગયા જો બહોત પુરાના બોસીદા થા. ફરમાયા મુઝે ઈસમેં કફન દેના, બદરકી લળાઈમેં યેહી જુબ્બા મેરે ઉપર થા. અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને આમિર ઈબ્ને કુરૈઝ (રદિ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા, નઝઅકી હાલત થી. હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઝુબૈર (રદિ.) હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ઉનકે પાસ ગયે હુએ થે. અપને આદમીયોંસે કહા કે દેખો મેરે યે દોનોં ભાઈ રોઝેસે હૈં. ઐસા ન હો કે ખાનેમેં મેરી મૌતકી વજહસે દેર લગે ઔર રોઝા ઈફતાર કરનેમેં દેર હો જાએ. અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઝુબૈર (રદિ.) ફરમાને લગે, અગર તુઝે ઈકરામ ઔર સખાવતસે કોઈ ચીઝ રોક સકતી થી તો સકરાતકી તકલીફ રોક સકતી થી, મગર યે ભી તેરે લિયે માનેઅ ન હુઈ. ઉસ હાલમેં ઉનકા ઈન્તિકાલ હુવા કે મેહમાનોંકે સામને ખાના રખ્ખા થા.

અમ્ર ઈબ્ને ઔસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે જબ ઉત્બા ઈબ્ને અબી સુફયાન (રદિ.) કા ઈન્તિકાલ હો રહા થા. મૈં ઉનકે પાસ ગયા. વો સકરાતકી હાલતમેં થે. ફરમાને લગે કે મૈં તુમહેં ચલતે ચલતે એક હદીસ સુનાતા જાઉં જો મેરી બહેન ઉમ્મે હબીબા (રદિ.) ને સુનાઈ થી. હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે જો શખ્સ અલ્લાહકે વાસ્તે (યા'ની ઈખ્લાસસે) બારહ રકાત ચાશતકી નમાઝ રોઝાના

પળ્હતા હૈ, હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકે લિયે જન્નતમેં એક મહલ બનાતે હૈં (યે હુઝૂર સ.અ.વ.) કી અહાદીસ ઔર દીનકી ઈશાઅતકા જઝબા થા કે મૌત ભી માનેઅ ન હુઈ.

મોહંમદ ઈબ્ને મુન્કદિર (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વો રોને લગે. કિસીને પૂછા કે રોનેકી ક્યા બાત હૈ? ફરમાયા કે મૈં ઈસ પર નહી રોતા કે મુઝસે કભી કોઈ ગુનાહ હુવા હો મેરે ઈલ્મકે મુવાફિક તો મૈંને ઉમર ભરમેં કોઈ ગુનાહ કિયા હી નહીં. અલબત્તા ઈસ પર રો રહા હૂં કે કોઈ બાત ઐસી સરઝદ હો ગઈ હો જિસકો મૈં અપને ખ્યાલમેં સરસરી સમજા હૂં ઔર વો અલ્લાહકે નઝદીક બળી બાત હો. ઉસકે બાદ કુરઆને પાકકી આયત પળ્હી જિસકા તર્જુમા યે હૈ કે ઉનકે લિયે અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી તરફસે ઐસી બાત ઝાહિર હુઈ જિસકા ઉનકો ગુમાન ભી ન થા. યે પળ્હકર ફરમાયા કે બસ ઈસ્કા ડર હૈ કે કોઈ બાત ઐસી હો જાએ જિસકા ગુમાન ભી ન હો.

આમિર ઈબ્ને અબ્દે કૈસ (રદિ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વો રોને લગે. કિસીને કહા કે આપને તો ઐસે ઐસે મુજાહિદે કિયે હૈં આપ ભી રોતે હૈ? ફરમાને લગે મૈં ન મૌતકે ખૌફસે રોતા હૂં ન દુનિયાકી લાલચસે મુઝે ઈસકા રંજ હૈ કે આજ ગરમીયોંકે દોપહરકા રોઝા ઔર સરદિયોંકી આખિર રાતકા તહજ્જુદ છૂટ રહા હૈ.

હઝરત હસન (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો કુછ લોગ ઉનકી ખિદમતમેં હાઝિર થે. ઉનહોંને અર્ઝ કિયા કે કોઈ આખરી નસીહત ફરમા દીજિયે. ઈરશાદ ફરમાયા કે તીન બાતેં તુમસે કેહતા હૂં. ઉનકો સુનકર મેરે પાસસે ચલે જાના, ઔર મૈં

જહાં જા રહા હૂં મુઝે તન્હાઈમેં વહાં જાને દીજિયો. ઉસકે બાદ ફરમાયા (૧) જિસ કામકા દૂસરેકો હુકમ કરો પેહલે ખુદ ઉસ પર અમલ શુરૂ' કર દો. (૨) જિસ બાતસે દૂસરેકો મના કરો પેહલે ખુદ ઉસસે રૂક જાઓ. (૩) તુમહારા હર કદમ યા તુમહારે લિયે નફા દેનેવાલા હૈ (કે જન્નતકી તરફ પળતા હૈ.) યા નુકસાન દેનેવાલા હૈ (કે જહન્નમકી તરફ ચલતા હૈ.) ઈસ લિયે હર કદમકો ઉઠાતે વકત યે સોચ લો કે કિધર જા રહે હો.

હઝરત રબીઅ (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હો રહા થા તો ઉનકી બેટી રોને લગી. ફરમાયા બેટી રોનેકી બાત નહી હૈ, યૂં કહો કે આજકા દિન કિસ કદર ખુશીકા હૈ કે મેરે બાપકો આજ બહોત કુછ મિલા.

હઝરત મકહૂલ શામી (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વો હંસ રહે થે. કિસીને પૂછા કે યે હંસીકા વકત હૈ? ફરમાને લગે કયૂં ન હંસુ? જબકે વકત આ ગયા કે જિનસે મૈં ઘભરાતા થા ઉનસે મૈં હમેશાકો જુદા હોતા હૂં. ઔર જિસ ઝાતસે ઉમ્મીદેં વાબસ્તા થી ઉસકે પાસ જલ્દી જલ્દી જા રહા હૂં.

હઝરત હસ્સાન ઈબ્ને સનાન (રહ.) કી જબ સકરાતકી હાલત થી તો કિસીને કહા કે આપકો બહોત તકલીફ હો રહી હૈ? ફરમાને લગે તકલીફ તો ઝરૂર હૈ. મગર મોમિનકી તકલીફકા ઐસે વકત કયા ઝિક્ર હૈ જબ ઉસકો હક તઆલા શાનુહૂસે મિલનેકી ઉમ્મીદ હો રહી હો ઉસ પર ઉસકી ખૂશી ગાલિબ હો રહી હો.

જબ ઈબ્ને ઈદરીસ (રહ.) કે ઈન્તિકાલકા વકત કરીબ આયા તો ઉનકી બેટી રોને લગી. ફરમાયા રોનેકી બાત નહી હૈ. મૈંને ઈસ ઘરમેં ચાર હઝાર કુરઆન ખતમ કિયે હૈં.

હસન ઈબ્ને હય (રહ.) કેહતે હૈં કે મેરે ભાઈ અલી (રહ.) કા જિસ રાતમેં ઈન્તિકાલ હુવા ઉનહોંને મુઝે આવાઝ દેકર પાની માંગા મેરી નમાઝકી નિય્યત બંધ રહી થી. મૈં સલામ ફેર કર પાની લેકર ગયા, વો ફરમાને લગે કે મૈં તો પી ચુકા. મૈંને કહા આપને કહાંસે પિયા ઘરમેં તો મેરે ઔર આપકે સિવા કોઈ ઔર હૈ હી નહી? કેહને લગે કે જિબ્રાઈલ (અલૈ.) અભી પાની લાએ થે, વો મુઝે પાની પિલા ગયે ઔર યે ફરમા ગયે કે તૂં ઔર તેરા ભાઈ ઉન લોગોંમેં હૈં જિન પર હક તઆલાને ઈન્આમ ફરમા રખ્ખા હૈ. યે કુરઆને પાકકી ઉસ આયતકી તરફ ઈશારા હૈ, જિસકા તર્જુમા યે હૈ કે જો લોગ અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલકી ઈતાઅત કરતે હૈં યેહી લોગ હૈં જિન પર અલ્લાહ પાકને ઈન્આમ ફરમા રખ્ખા હૈ નબીય્યીન, સિદ્દીકીન, શોહદા ઔર સાલેહીનસે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મૂસા (રદિ.) કેહતે હૈં કે હઝરત અલી ઈબ્ને સાલેહ (રહ.) કા ઈન્તિકાલ હુવા. મૈં સફરમેં ગયા હુવા થા. સાલેહકે પાસ તાઝિયતકે લિયે ગયા. મુઝે વહાં જાકર રોના આ ગયા. વો કેહને લગે કે રોનેસે પેહલે ઉનકે ઈન્તિકાલકી હાલત સુનો, કૈસે લુત્ફકી હૈ. જબ ઉન પર સકરાતકી તકલીફ શુરૂ હુઈ તો મુઝસે પાની માંગા, મૈં પાની લેકર ગયા. કેહને લગે કે મૈંને તો પી લિયા. મૈંને પૂછા કિસને પિલાયા? કેહને લગે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરિશ્તોંકી બહોતસી સફોંકે સાથ તશરીફ લાએ થે ઔર મુઝે પાની પિલા દિયા. મુઝે ખ્યાલ હુવા કે કહીં ગફલતમેં ન કેહ રહે હોં ઈસ લિયે મૈંને પૂછા કે ફરિશ્તોંકી સફેં કિસ તરહ થી? કેહને લગે ઉપર નીચે ઈસ તરહ થી. એક હાથકો દૂસરેકે ઉપર કરકે બતાયા.

જબ હઝરત અબૂબકર અયાશ (રહ.) કા ઈન્તિકાલ હોને

લગા તો ઉનકી બહેન રોને લગીં. કેહને લગે બહેન રોનેકી બાત નહી. તેરે ભાઈને મકાનકે ઈસ કોનામેં બારહ હઝાર કુરઆને પાક ખતમ કિયે હૈં. અમ્ર ઈબ્ને ઉબૈદ (રહ.) કેહતે હૈં કે અબૂ શુએબ સાલેહ ઈબ્ને ઝિયાદ બીમાર થે, મૈં ઉનકી ઈયાદતકો ગયા તો ઉનકી સકરાતકી હાલત થી. મુઝસે કેહને લગે કે મૈં તુઝે ખૂશ ખબરી સુનાઉં. મૈં ઈસ જગા એક અજનબી આદમીકો જો અજનબી જૈસી સુરત હૈ દેખ રહા હૂં. મૈંને ઉનસે પૂછા કે તુમ કૌન હો? વો કેહને લગે કે મૈં મલેકુલ મૌત હૂં. મૈંને કહા મેરે સાથ નરમીકા બરતાવ કરના. વો કેહને લગે મુઝે યેહી હુકમ મિલા હૈ કે નરમી કરૂં.

હઝરત અહમદ ઈબ્ને હમ્બલ (રહ.) કે સાહબઝાદે ફરમાતે હૈં કે મેરે વાલિદકા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો મૈં ઉનકે પાસ બૈઠા થા. કપળા મેરે હાથમેં થા તાકે ઈન્તિકાલકે બાદ જબળા બાંધ દૂં. ઉનકો ગશી હો જાતી થી. જિસ્સે હમેં યે ખ્યાલ હોતા થા કે ઈન્તિકાલ હો ગયા. ફિર ઈફાકા હો જાતા થા ઔર ઉસ વકત વો કેહતે કે અભી નહી, અભી નહી, જબ તીસરી મરતબા યેહી સૂરત પેશ આઈ તો મૈંને ઉનસે દરયાફત કિયા, આપ યે કયા ફરમાતે હૈં? કેહને લગે બેટા તુમહેં ખબર નહી શૈતાન મલઉન મેરે પાસ ખળા હૈ ઔર રંજ ઔર ગુસ્સાસે અપની ઉંગલી મુંહસે દબા રહા હૈ. ઔર કેહતા હૈ કે અહમદ તૂ મેરે હાથસે નિકલ ગયા. જબ વો કેહતા હૈ તો મૈં ઉસ્સે કેહતા હૂં કે અભી નહીં છૂટા (ઈતને જાન ન નિકલ જાએ ઈતને તુઝસે ઈત્મીનાન નહી હૈ.)

હઝરત આદમ ઈબ્ને અબી અયાસ (રહ.) કા જબ આખરી વકત થા તો વો ચાદરમેં લિપટે પળે થે. ઔર કુરઆન શરીફ પળ્હ રહે થે. જબ કુરઆને પાક ખતમ હો ગયા તો કેહને લગે કે મુઝે જો

આપસે મોહબ્બત હૈ ઉસકા વાસ્તા દેકર અર્ઝ હૈ કે મેરે સાથ નરમીકા બરતાંવ કિયા જાએ. આજ હી કે દિનકે લિયે આપસે ઉમ્મીદેં વાબસ્તા થીં. ઉસકે બાદ લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ કહા ઔર રૂહ નિકલ ગઈ.

જબ મુસ્લિમા ઈબ્ને અબ્દુલ મલિક (રહ.) કા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વો રોને લગે. કિસીને રોનેકી વજહ પૂછી તો કેહને લગે કે મૈં મૌતકે ડરસે નહી રો રહા હૂં. મુઝે અલ્લાહ તઆલાકે સાથ કામિલ ભરોસા હૈ. મૈં ઈસ પર રો રહા હૂં કે મૈં તીસ મરતબા જિહાદમેં શરીક હુવા મગર શહાદત નસીબ ન હુઈ ઔર આજ ઔરતોંકી તરહ બિસ્તર પર જાન દે રહા હૂં.

અયાસ ઈબ્ને કતાદા અબ્શમી (રહ.) ને એક દિન આઈના દેખા તો સર પર સુફેદ બાલ નઝર આએ. કેહને લગે કે સુફેદ બાલ આ જાનેકે બાદ ફિર આખિરતકે સિવા કોઈ મશ્ગલા ન રેહના ચાહિયે, કે અબ દુનિયાસે મુજાહિદે કર દિયે. એક મરતબા જુમ્આકે દિન નમાઝસે ફારિગ હોકર મસ્જિદસે બાહિર આ રહે થે. આસમાનકી તરફ દેખકર કેહને લગે તેરા આના મુબારક હૈ મૈં તો તેરા બહોત હી સખ્ત ઈન્તિઝાર કર રહા થા. ઉસકે બાદ અપને સાથ વાલોંસે કેહને લગે, જબ મૈં મર જાઉં તો મલહૂબ (કિસી જગાકા નામ હૈ.) મેં લે જાકર મુઝે દફન કર દેના. ઉસકે બાદ રૂહ નિકલ ગઈ ઔર ગિર ગએ.

હઝરત ઈમામ અહમદ ઈબ્ને હમ્બલ (રહ.) કે શાગિર્દ ઈબ્રાહીમ ઈબ્ને હાની (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો અપને લળકે ઈસ્હાકસે દરયાફત કિયા કે આફતાબ ગુરૂબ હો ગયા? ઉનહોંને કહા કે અભી તો નહી હુવા લેકિન અબ્બા જાન! ઐસી સખ્ત બીમારીમેં ફર્ઝ રોઝા ખોલનેકી ઈજાઝત હૈ આપકા તો નફલ

રોઝા હૈ ઉસકો ખોલ દીજિયે. ફરમાને લગે અરે ઠહેર જા. ઉસકે બાદ (ન માલૂમ કયા દેખા) ફરમાને લગે. ઈસી જૈસે ચીઝોંકે લિયે આદમીકો ચાહિયે કે નેક આમાલ કરતા રહે (યે કુરઆને પાકકી આયત વસ્સાફ્ફાત રૂ. (૨) કી તરફ ઈશારા હૈ જિસમેં હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હૈ કે બેશક યેહી બળી કામિયાબી હૈ ઐસી હી કામિયાબી હાસિલ કરનેકે લિયે અમલ કરનેવાલોંકો અમલ કરના ચાહિયે. ઉસકે બાદ રૂહ પરવાઝ કર ગઈ.

અબૂ હકીમ હૈરી (રહ.) બૈઠે હુએ કુછ લિખ રહે થે. લિખતે લિખતે કલમ હાથમેંસે રખકર કેહને લગે. અગર ઈસીકા નામ મૌત હૈ તો ખુદાકી કસમ બળી અચ્છી મૌત હૈ યે કેહ કર મર ગએ.

અબૂલ વફા ઈબ્ને અકીલ (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઘરવાલોંને રોના શુરૂ' કિયા. કેહને લગે કે પચાસ સાલસે તો ઈસકો હટા રહા હૂં. અબ કહાં તક હટાએ જાઉં. અબ તુમ મુઝે છોળ દો. અબ મૈં ઉસકી આમદ પર ઉસકો મુબારક બાદ દેતા હૂં.

ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) જિનકી કિતાબ અહયાઉલ ઉલૂમ મશ્હૂર હૈ. દો શમ્બાકી (પીરકી) નમાઝ વુઝૂ કરકે પળ્હી. ફિર અપના કફન મંગાયા ઔર ઉસકો ચૂમા. આંખોં પર રખ્ખા ઔર કહા કે બાદશાહકી ખિદમતસે હાઝરીકે લિયે બળી ખૂશીસે હાઝિર હૂં. યે કેહકર કિબ્લા રૂખ પાંવ પસારકર લેટ ગએ ઔર ફૌરન ઈન્તિકાલ કર ગએ.

ઈબ્નુલ જૌઝી (રહ.) કેહતે હૈં કે જબ મેરે ઉસ્તાઝ અબૂબકર ઈબ્ને હબીબ (રહ.) કા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો શાગિર્દોને અર્ઝ કિયા કુછ વસિયત ફરમા દીજિયે. ફરમાયા તીન ચીઝોંકી વસિયત કરતા હૂં. (૧) અલ્લાહકા ખૌફ. (૨) ઔર તન્હાઈમેં ઉસકા મુરાકબા.

(૩) ઔર જો ચીઝ પેશ આ રહી હૈ (યા'ની મૌત) ઉસકા ખૌફ. એક પાસ બૈઠનેવાલેસે પૂછા દેખો મેરી પેશાની પર પસીના આ ગયા યા નહી? ઉસને અર્ઝ કિયા આ ગયા. ફરમાયા ખુદાકા શુક્ર હૈ કે યે ઈમાન પર મૌતકી અલામત હૈ. (જૈસાકે હદીસમેં આયા હૈ)

ઈમામ બુખારી (રહ.) કે શાગિર્દ અબૂલ વકત અબ્દુલ અવ્વલ (રહ.) કે ઈન્તિકાલકા જબ વકત આયા તો આખિર કલિમા જો ઉનકી ઝુબાનસે નિકલા યે થા. (યે કુરઆને પાકકી આયત હૈ જિસકા તર્જુમા યે હૈ.) કાશ મેરી કૌમકો યે બાત માલૂમ હો જાતી કે મેરે રબને મુઝે બખ્શ દિયા ઔર મુઝે મુઅઝઝઝ ઔર મુકર્રબ લોગોંમેં શામિલ કર દિયા.

મોહંમદ ઈબ્ને હામિદ કેહતે હૈં કે મૈં અહમદ ઈબ્ને ખઝરવીયા (રહ.) કે ઈન્તિકાલકે વકત ઉનકે પાસ બૈઠા હુવા થા. ઉનકો સકરાત શુરૂ હો ગયા થા. પંચાનવે (૯૫) સાલકી ઉમર થી. એક શખ્સને ઉનસે કોઈ મસઅલા દરયાફત કિયા, ઉનકી આંખોંમેં આંસૂ ભર આએ ઔર કેહને લગે, બેટા પંચાનવે સાલસે એક દરવાઝાકે ખોલનેકી કોશિશમેં લગા હુવા થા, ઈસ વકત વો ખુલનેકો હૈ. ઉસકા ફિકર સવાર હૈ કે સઆદતકે સાથ ખુલતા હૈ યા બદબખ્તીકે સાથ, ઈસ વકત જવાબકી મોહલત કહાં. ઈતનેમેં ઉનકે કર્ઝ માગનેવાલે ઉનકે મરનેકી ખબર સુનકર જમા હો ગએ. સાતસો દિનાર (અશરફિયાં) ઉનકે ઝિમ્મા કર્ઝ થે. કેહને લગે યા અલ્લાહ તૂને રહન (બદન ગિરવી) ઈસ લિયે મશરૂઅ કિયા હૈ કે કર્ઝ ખ્વાહોંકો ઈત્મીનાન રહે ઈસ વકત તક તૂ ઉન લોગોંકે ઈત્મીનાનકો બુલા રહા હૈ. યા'ની ઉનકો મેરે વુજૂદસે ઈત્મીનાન થા. અબ મૈં જા રહા હૂં ઉનકા કર્ઝ અદા કર. ઉસી વકત દરવાજા ખિટખિટાયા ઔર

કેહને લગા કે અહમદકે કર્ઝખ્વાહ કહાં હૈ? ઔર સબ કર્ઝા ગિનકર અદા કર ગયા ઔર ઉનકી રૂહ નિકલ ગઈ.

એક બુઝુર્ગકા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો અપને ખાદિમસે કહા કે મેરે દોનોં હાથ બાંધ દે ઔર મેરા મુંહ ઝમીન પર રખ દે. ઉસકે બાદ વો કેહને લગે કે કૂચકા વકત આ ગયા હૈ ન તો મૈં ગુનાહોંસે બરી હૂં ન મેરે પાસ કોઈ ઉઝર હૈ. જો માઝિરત મૈં પેશ કર દૂં ન કોઈ તાકત હૈ જિસ્સે મદદ ચાહૂં. બસ મેરે લિયે તૂહી તૂ હૈ. યેહી કેહતે એક ચીખ મારી ઔર ઈન્તિકાલ હો ગયા. ગૈબસે આવાઝ આઈ કે ઈસ બંદાને અપને મૌલાકે સામને આજિઝી કી ઉસને કબૂલ કર લિયા.

એક શખ્સ કેહતે હૈં કે એક ફકીર સકરાતકી હાલતમેં સિસક રહા થા. મખ્ખીયાં ઉસકે મુંહ પર બહોત ઝયાદા બૈઠ રહી થી. મુઝે તરસ આયા. મૈં ઉસકે પાસ બૈઠકર મખ્ખીયાં ઉડાને લગા, ઉસને આંખ ખોલ દી. ઔર કેહને લગા કે બરસોંસે ખાસ વકતકી કોશિશમેં લગા હુવા થા. સારી ઉમરસે કોશિશ પર ભી નસીબ ન હુવા અબ મિલા થા તો તૂ બીચમેં આકર ઘુસ ગયા. જા અપના કામ કર અલ્લાહ તેરા ભલા કરે.

અબૂબકર રકી (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈં અબૂબકર ઝુફાકકે પાસ સુબહકે બાદ મૌજૂદ થા. વો કેહ રહે થે યા અલ્લાહ તૂ મુઝે ઈસ દુનિયામેં કબ તક ડાલે રખ્ખેગા? ઝોહરકા વકત ભી ન આને પાયા થા કે ઉનકા વિસાલ હો ગયા. હઝરત મકહુલ શામી (રહ.) બીમાર થે. એક શખ્સ ઉનકે પાસ ગએ ઔર કેહને લગે હક તઆલા શાનુહૂ આપકો તંદુરૂસ્તી અતા ફરમાએ, કેહને લગે હરગિઝ નહી. ઐસી ઝાતકે પાસ જાતા હૂં જિસ્સે ખૈર હીકી ઉમ્મીદ હૈ. ઐસે લોગોંકે પાસ

રેહનેસે બેહતર હૈ જિનકી બુરાઈસે કિસી વકત ભી ઈત્મીનાન નહી. અબૂ અલી રોઝ બારી (રહ.) કેહતે હૈં કે એક ફકીર મેરે પાસ ઈદકે દિન આયા. બહોત ખસ્તા હાલ, પુરાને કપળે, કેહને લગા યહાં કોઈ પાક સાફ જગા એૈસી હૈ જહાં કોઈ ગરીબ ફકીર મર જાએ. મૈંને લાપરવાહીસે બેકાર સમજકર કેહ દિયા કે અંદર આ જા ઔર જહાં ચાહે પળકર મર જા. વો અંદર આયા વુઝૂ કિયા ચંદ રકાત નમાઝ પળ્હી ઔર લેટકર મર ગયા. મૈંને ઉસકી તજહીઝો તકફીન કી ઔર જબ દફન કરને લગા તો મુઝે ખ્યાલ આયા કે ઉસકે મુંહ પરસે કફન હટાકર મૈં ઝમીન પર રખ દૂં. તાકે હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકી ગુરબત પર રહમ ફરમાએ. મૈંને ઉસકા મુંહ ખોલા ઉસને આંખેં ખોલ દી, મૈંને પૂછા મેરે સરદાર કયા મૌતકે બાદ ભી ઝિંદગી હૈ? કેહને લગા કે મૈં ઝિંદા હૂં. ઔર અલ્લાહ પાકકા હર આશિક ઝિંદા હોતા હૈ. મૈં કલ કિયામતમેં અપની વજાહતસે તેરી મદદ કરૂંગા. અલી ઈબ્ને સહલ અસ્બહાની (રહ.) કહા કરતે થે કયા તુમહારા ખ્યાલ હૈ કે મૈં ભી ઈસી તરહ મરૂંગા જિસ તરહ લોગ મરતે હૈં. બીમારી ઈયાદત (સો ધંધે હો જાતે હૈં) મૈં તો ઈસ તરહ મરૂંગા કે મુઝે કહા જાએગા અય અલી ઔર મૈં ચલ દૂંગા. ચુનાંચે એૈસા હી હુવા. એક દિન કહીં ચલે જા રહે થે ચલતે ચલતે કેહને લગે લબ્બૈક (હાઝિર હૂં) ઔર મર ગએ.

અબુલ હસન મુઝની (રહ.) કેહતે હૈં કે અબૂ યાકૂબ નહર જોરી (રહ.) કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા, સકરાતકે વકત મૈંને લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ કી તલકીન કી તો મેરી તરફ દેખકર હંસે ઔર કેહને લગે મુઝે તલકીન કરતે હો. ઉસ ઝાતકી કસમ જિસકો કભી મૌત નહી આએગી. મેરે ઉસકે દરમિયાન સિર્ફ ઉસકી બળાઈ ઔર ઈઝઝતકા પરદા હૈ ઔર બસ. યે કેહતે હી રૂહ પરવાઝ કર

ગઈ. મુઝની (રહ.) અપની ડાળ્હી પકળકર કેહતે થે મુઝ જૈસા હજ્જામ ભલા ઔલિયાકો તલકીન કરે કૈસી ગૈરત કી બાત હૈ. ઔર જબ ઈસ વાકિઆકા ઝિકર કરતે તો રોયા કરતે.

અબૂલ હુસૈન માલકી કેહતે હૈં કે મૈં હઝરત ખૈર નૂર બાફ (રહ.) કે સાથ કઈ સાલ રહા. ઉનહોંને અપને ઈન્તિકાલસે આઠ રોઝ પેહલે કહા કે મૈં જુમેરાતકી સુબહકો એક શખ્સને મુઝે ઉનકે ઈન્તિકાલકી ખબર સુનાઈ. મૈં ફૌરન ગયા કે જનાઝામેં શિરકત કરૂં. રાસ્તેમેં લોગ મિલે જો ઉનકે ઘરસે વાપસ આ રહે થે ઔર યે કેહ રહે થે કે જુમ્આકે બાદ દફન હોંગે, મગર મૈં ઉનકે ઘર પહોંચ ગયા. મૈંને વહાં જાકર ઉનકે ઈન્તિકાલકી હાલત પૂછી તો મુઝસે એક શખ્સને જો ઈન્તિકાલકે વકત ઉનકે પાસ મૌજૂદ થે બતાયા કે રાત મગરિબકી નમાઝકે કરીબ ઉનકો ગશીસી હુઈ. ઉસકે બાદ ફૌરન ઝરા ઈફાકા સા હુવા તો ઘરકે એક કૌનેકી તરફ મુંહ કરકે કેહને લગે કે થોળી દેર ઠહેર જા. તુમહેં ભી એક કામકા હુકમ હૈ. ઔર મુઝે ભી એક કામકા હુકમ હૈ. લેકિન તુમહેં જિસ કામકા હુકમ હૈ વો રેહ જાએગા. ઈસ લિયે થોળી દેર ઠહેર જા, મૈં ઉસકો પુરા કર લું જિસકા મુઝે હુકમ હૈ. ઉસકે બાદ ઉનહોંને પાની મંગવાયા. તાઝા વુઝૂ કિયા. ઔર નમાઝ પળ્હી. ઔર ઉસકે બાદ આંખેં બંદ કરકે પાંવ પસાર કર લેટ ગએ ઔર ચલ દિયે. કિસીને ઉનકો ખ્વાબમેં દેખા. પૂછા કયા હાલ હૈ? કેહને લગે બસ યે ન પૂછ તુમહારી સળી હુઈ બદબૂદાર દુનિયાસે ખુલાસી મિલ ગઈ.

અબૂ સઈદ ખઝઝાઝ (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈં એક મરતબા મક્કા મુકર્રમામેં થા. બાબે બની શૈબાસે નિકલ રહા થા. દરવાઝાસે બાહિર મૈંને એક નિહાયત ખૂબસૂરત આદમીકો મરે હુએ પળા દેખા.

મૈં જો ઉસકો ગૌરસે દેખને લગા તો વો મેરી તરફ દેખ કર હંસને લગા. ઔર કેહને લગા, અબૂ સઈદ તુમહેં માલૂમ નહી કે (મોહબ્બતવાલે) દોસ્ત મરા નહી કરતે. એક આલમસે દૂસરે આલમમેં મુન્તકિલ હો જાતે હૈં.

હઝરત ઝુન્નૂન મિસરી (રહ.) કા જબ વિસાલ હોને લગા તો કિસીને ઉનસે અર્ઝ કિયા કે-કોઈ વસિય્યત ફરમા દીજિયે. ફરમાને લગે કે મુઝમેં બોલનેકી તાકત નહી. ઉસકે બાદ ઝરા કુવ્વતસી માલૂમ હુઈ. તો મૈંને કહા અબ ફરમા દીજિયે. મૈં લોગોં તક પહોંચા દુંગા. ફરમાને લગે કે અપની કોતાહી પર પૂરે દિલસે ઈન્કિસાર ઔર આજિઝી હો. બસ યે મેરી આખરી વસિય્યત હૈ.

હઝરત જુનેદ બગદાદી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ હઝરત સિર્રી સકતી (રહ.) કા વિસાલ હોને લગા. સકરાતકી હાલત થી. મૈં સરહાને બૈઠા થા. મૈંને અપના મુંહ ઉનકે મુંહ પર રખ દિયા. મેરી આંખસે આંસૂ ઉનકે રૂખસાર પર ગિરા. ફરમાને લગે કૌન હૈ? મૈંને અર્ઝ કિયા, આપકા ખાદિમ જુનેદ હૈ. ફરમાને લગે મરહબા (બહોત અચ્છા કિયા આએ) મૈંને અર્ઝ કિયા કોઈ આખરી વસિય્યત ફરમા દીજિયે. ફરમાને લગે કે બુરોંકી સોહબતસે અપનેકો બચાના. ઔર ઐસા ન હો કે ગૈરોંકી સોહબત અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂસે તુઝે જુદા કર દે.

હઝરત હબીબ અજમી (રહ.) (જો મશ્હૂર અકાબિરે સુફિયામેં હૈં.) ઈન્તિકાલકે વકત બહોત હી ઘભરા રહે થે. કિસીને અર્ઝ કિયા કે આપ જૈસે બુઝુર્ગસે યે ઘભરાહટ બઈદ હૈ. ઈસ્સે પેહલે તો ઐસા હાલ આપકા ન હોતા થા. (યા'ની ઈતની ઘભરાહટ કિસી બાતસે ભી મેહસૂસ ન હોતી થી.) ફરમાને લગે, સફર બહોત લંબા

હૈ. તોશા પાસ નહી હૈ. કભી ઈસ્સે પેહલે ઉસકા રાસ્તા દેખા નહી. આકા ઔર સરદારકી ઝિયારત કરની હૈ. કભી ઈસ્સે પેહલે ઝિયારત કી નહી. ઐસે ખૌફનાક મનાઝિર દેખને હૈં જો પેહલે કભી નહીં દેખે. મિટ્ટીકે નીચે તન્હા કિયામત તક પળે રેહના હૈ. કોઈ મૂનિસ પાસ ન હોગા. ઉસકે બાદ અલ્લાહ પાકકે હુઝૂરમેં ખળે હોના હૈ. મુઝે યે ડર હૈ કે અગર વહાં યે સવાલ હો ગયા કે હબીબ સાઠ બરસમેં એક તસ્બીહ ઐસી પેશ કર દે, જિસમેં શૈતાનકા કોઈ દખલ ન હો, તો કયા જવાબ દૂંગા. ઔર યે હાલ ઈસ પર થા કે સાઠ બરસકી ઝિંદગીમેં દુનિયાસે ઝરાસા ભી લગાવ ન થા. ફિર હમ જૈસોંકા કયા હાલ હોગા, જો કિસી વકત ભી દુનિયા તો દર કિનાર ગુનાહોંસે ભી ખાલી નહીં હોતે.

અબ્દુલ જબ્બાર (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈં હઝરત ફતહ ઈબ્ને શખરફ (રહ.) કી ખિદમતમેં તીસ બરસ રહા. ઉનહોંને કભી આસમાનકી તરફ મુંહ નહીં ઉઠાયા. ઉસકે બાદ એક મરતબા આસમાનકી તરફ મુંહ કિયા ઔર કેહને લગે. અબ તો આપકા શૌક બહોત બળ્હ ગયા. અબ જલ્દી બુલા લીજિયે. ઉસકે બાદ એક હફતા ભી ન ગુઝરા કે ઈન્તિકાલ ફરમા ગએ.

અબૂ સઈદ મુસલી (રહ.) કેહતે હૈં કે ફતહ ઈબ્ને સઈદ (રહ.) ઈદુલ અઝહાકી નમાઝ પળ્હકર ઈદગાહસે દેરમેં વાપસ હુએ. વાપસીમેં દેખા કે મકાનોકે અંદરસે કુરબાનીકે ગોશ્ત પકનેકા ધુંવા હર તરફસે નિકલ રહા હૈ તો રોને લગે ઔર કેહને લગે કે લોગોંને કુરબાનીયોંસે આપકા તકર્રુબ હાસિલ કિયા, મેરે મેહબૂબ કાશ મુઝે માલૂમ હો જાતા કે કુરબાની કિસ ચીઝકી દૂં. યે કેહકર બેહોશ હોકર ગિર ગએ. મૈંને પાની છિળકા દેરમેં હોશ આયા ફિર ઉઠકર ચલે.

જબ શહેરકી ગલીયોંમેં પહોંચે તો ફિર આસમાનકી તરફ મુંહ કરકે કેહને લગે, મેરે મેહબૂબ તુઝે મેરે રંજો ગમકા લંબા હોના ભી માલૂમ હૈ. ઔર મેરા યે ગલી ગલી ફિરના ભી તુઝે માલૂમ હૈ. મેરે મેહબૂબ તૂ મુઝે યહાં કબ તક કૈદ રખ્ખેગા? યે કેહકર ફિર બેહોશ હોકર ગિર ગએ. મૈંને પાની છિળકા ફિર ઈફાકા હો ગયા. ઔર ચંદ રોઝ બાદ ઈન્તિકાલ હો ગયા. મોહંમદ ઈબ્ને કાસિમ (રહ.) કેહતે હૈં કે મુઝસે મેરે શેખ મોહંમદ ઈબ્ને અસલમ તૂસી (રહ.) ને ઈન્તિકાલસે ચાર દિન પેહલે ફરમાયા કે આઓ તુમહેં ખૂશખબરી સુનાઉં કે તુમહારે સાથી કે (યા'ની મેરે) સાથ હક તઆલાને કિસ કદર એહસાન ફરમાયા કે મેરી મૌતકા વકત આ ગયા. ઔર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકા મુઝ પર યે એહસાન કે મેરે પાસ એક દિરહમ ભી નહી હૈ જિસકા હિસાબ દેના પળે. અબ મકાનકે કિવાળ બંદ કર દો. ઔર મરને તક કિસીકો મેરે પાસ આનેકી ઈજાઝત ન દેના. ઔર યે સુન લો કે મેરે પાસ કોઈ ચીઝ નહી હૈ જિસમેં મીરાસ તકસીમ હો. ઈસ ચાદરકે સિવા ઔર ઈસ ટાટકે સિવા ઔર ઈસ વુઝૂકે લોટેકે સિવા ઔર મેરી કિતાબોંકે, ઔર થેલીમેં તીસ દિરહમ હૈં. યે મેરે નહી હૈ બલ્કે મેરે બેટેકે હૈ. ઉસકે એક રિશ્તેદારને ઉસકો દિયે હૈં. ઔર ઉસ્સે ઝિયાદા હલાલ ચીઝ મેરે લિયે કયા હોગી જબ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ કે તૂ ઔર તેરા માલ તેરે બાપકા હૈ. (લિહાઝા) યે બેટેકા માલ હોનેકી વજહસે ઈસ હદીસ શરીફકી બિના પર મુઝે હલાલ હૈ. ઉસમેં મેરે કફનકી ઈતની મિકદાર ખરીદ લેના જિસ્સે મેરા સતર ઢક જાએ. ઈસ્સે ઝિયાદા ઉસમેંસે ન લેના, યા'ની સિર્ફ લુંગી ઉસમેંસે ખરીદ લેના ઔર યે ટાટ ઔર ચાદર કફનમેં શામિલ કર લેના. કફનકે તીન કપળે પૂરે હો જાએંગે. લુંગી, ચાદર ઔર તીસરા ટાટ, ઉન તીનોંમેં મુઝે લપેટ

દેના. ઔર યે વુઝૂકા લોટા કિસી નમાઝી ફકીરકો સદકા કર દેના, વો વુઝૂ કર લેગા. યે સબ ફરમાકર ચોથે દિન ઈન્તિકાલ હો ગયા.

અબૂ અબ્દુલ ખાલિક કેહતે હૈં કે મૈં યૂસુફ ઈબ્ને હુસૈનકે પાસ સકરાતકી હાલતમેં થા, વો કેહ રહે થે. અય અલ્લાહ મૈં ઝાહિરમેં લોગોંકો નસીહત કરતા રહા ઔર બાતિનમેં અપને નફસકે સાથ ખોટાપન કરતા રહા, મૈંને અપને નફસકે સાથ જો ખોટા કિયા ઉસકે બદલેમેં કે તેરી મખલૂકકો નસીહત કરતા રહા મઆફ કર દે. યેહી કેહતે કેહતે જાન નિકલ ગઈ. કિસ કદર ખૂશ કિસ્મત થે યે મરનેવાલે, હક તઆલા ઉનકી બરકાતસે ઈસ નાપાકકો ભી કોઈ હિસ્સા અતા ફરમા દે, વો બળા કરીમ હૈ. ઉસકે કરમસે કોઈ ચીઝ બઈદ નહી.

ઈસકે બાદ એક બળા અહમ વાકિઆ રેહ ગયા. મુઝે તો યે યાદ હૈ કે મૈંને ઉસકો મદીના મુનવ્વરામેં નકલ કરનેકો કહા થા મગર વો ચૂંકે પેહલે મઝમૂનસે દૂર થા ઈસ લિયે રેહ ગયા. ઔર ન પાકિસ્તાનમેં છપા ન હિન્દમેં ઔર વો હારૂન રશીદકે બેટેકા કિસ્સા હૈ જો ફઝાઈલે સદકાત સફા નં. ૨૭૦ હિસ્સા દોમમેં હૈ.

હારૂન રશીદકા એક બેટા થા. જિસકી ઉમર તકરીબન સોલા સાલકી થી. વો બહોત કસરતસે ઝાહિદોં ઔર બુઝુર્ગોંકી મજલિસમેં રહા કરતા થા. ઔર અકસર કબ્રસ્તાન ચલા જાતા, વહાં જાકર કેહતા કે તુમ લોગ હમસે પેહલે દુનિયામેં થે દુનિયાકે માલિક થે. લેકિન ઈસ દુન્યાને તુમ્હેં નજાત ન દી, હત્તાકે તુમ કબરોંમેં પહોંચ ગએ.

કાશ મુઝે કિસી તરહ ખબર હોતી કે તુમ પર કયા ગુઝર રહી હૈ. તુમસે કયા કયા સવાલો જવાબ હુએ હૈં. ઔર અકસર યે શે'ર પળહતા (જિસકા તર્જુમા યે હૈ) મુઝે જનાઝે હર દિન ડરાતે હૈં. ઔર મરનેવાલોં પર રોને વાલિયોંકી આવાઝેં મુઝે ગમગીન રખતી હૈં. એક દિન વો અપને બાપ (બાદશાહ) કી મજલિસમેં આયા ઉસકે પાસ વઝીર, અમીર સબ જમા થે ઔર લળકેકે બદન પર એક કપળા મામૂલી ઔર સર પર એક લુંગી બંધી હુઈ થી. અરાકીને સલ્તનત આપસમેં કેહને લગે કે ઈસ પાગલ લળકેકી હરકતોંને અમીરૂલ મુઅમિનીનકો ભી દૂસરે બાદશાહોંકી નિગાહમેં ઝલીલ કર દિયા. અગર અમીરૂલ મુઅમિનીન ઉસકો તમ્બીહ કરેં તો શાયદ યે અપની ઈસ હાલતસે બાઝ આ જાએ. અમીરૂલ મુઅમિનીનને યે બાત સુનકર ઉસ્સે કહા કે બેટા તૂને મુઝે લોગોંકી નિગાહમેં ઝલીલ કર રખ્ખા હૈ. ઉસને યે બાત સુનકર બાપકો તો કોઈ જવાબ નહી દિયા લેકિન એક પરિંદા વહાં બૈઠા થા ઉસકો કહા કે ઉસ ઝાતકા વાસ્તા જિસને તુઝે પૈદા કિયા તૂ મેરે હાથ પર આકર બૈઠ જા. વો પરિંદા વહાંસે ઉળકર ઉસકે હાથ પર આકર બૈઠ ગયા. ફિર કહા કે અબ અપની જગા ચલા જા. ઉસકે બાદ ઉસને અર્ઝ કિયા કે અબ્બા જાન! અસલમેં આપ દુનિયાસે જો મોહબ્બત કર રહે હૈં ઉસને મુઝે રૂસ્વા કર રખ્ખા હૈ. અબ મૈંને યે ઈરાદા કર લિયા હૈ કે આપસે જુદાઈ ઈખ્તિયાર કર લૂં. યે કેહ કર વહાંસે ચલ દિયા, ઔર એક કુરઆન શરીફ સિર્ફ અપને સાથ લિયા. ચલતે હુએ માં ને એક બહોત કિમતી અંગુઠી ભી ઉસકો દે દી કે ઝરૂરતકે વકત ઉસકો બેચ કરકે કામમેં લાએ. વો વહાંસે ચલકર બસરા પહોંચ ગયા ઔર મઝદૂરોંમેં કામ કરને લગા. હફતામેં સિર્ફ એક દિન સનીચરકો મઝદૂરી કરતા ઔર આઠ દિન તક વો મઝદૂરીકે

પૈસે ખર્ચ કરતા ઔર આઠવેં દિન ફિર સનીચરકો મઝદૂરી કર લેતા, ઔર એક દિરહમ ઔર એક દાનિક (યા'ની દિરહમકા છઠા હિસ્સા) મઝદૂરી લેતા ઉસ્સે કમ ઝિયાદા ન લેતા. અબૂ આમિર બસરી (રહ.) કેહતે હૈં કે મેરી એક દીવાર ગિર ગઈ થી. ઉસકો બનવાનેકે લિયે મૈં કિસી મેઅમાર (કડીયા) કી તલાશમેં નિકલા, કિસીને બતાયા હોગા કે યે શખ્સ ભી તામીરકા કામ કરતા હૈ. મૈંને દેખા કે એક ખૂબસૂરત લળકા બૈઠા હૈ. ઔર થેલી પાસ રખ્ખી હૈ ઔર કુરઆન શરીફ દેખકર પળ્હ રહા હૈ. મૈંને ઉસ્સે પૂછા કે લળકે મઝદૂરી કરોગે? કેહને લગા ક્યૂં નહીં કરેંગે, મઝદૂરીકે લિયે તો પૈદા હી હુએ હૈં. આપ બતાએં ક્યા ખિદમત મુઝસે લેના ચાહતે હૈં? મૈંને કહા ગારે મિટ્ટી (તા'મીર) કા કામ લેના હૈ, ઉસને કહા કે એક દિરહમ ઔર એક દાનિક મઝદૂરી હોગી. ઔર નમાઝકે ઔકાતમેં કામ નહીં કરૂંગા. મુઝે નમાઝકે લિયે જાના હોગા. મૈંને ઉસકી દોનોં શર્તે મંઝૂર કર લી. ઔર ઉસકો લાકર કામ પર લગા દિયા. મગરિબકે વકત જબ મૈંને દેખા તો ઉસને દસ આદમીયોંકી મિકદારમેં કામ કિયા, મૈંને ઉસકો મઝદૂરીમેં દો દિરહમ દિયે, ઉસને શર્તસે ઝિયાદા લેનેસે ઈન્કાર કર દિયા. ઔર એક દિરહમ ઔર એક દાનિક લેકર ચલા ગયા. દૂસરે દિન મૈં ફિર ઉસકી તલાશમેં નિકલા વો મુઝે કહીં ન મિલા. મૈંને લોગોંસે તહકીક કિયા કે ઐસી ઐસી સૂરતકા એક લળકા મઝદૂરી કિયા કરતા હૈ કિસીકો માલૂમ હૈ વો કહાં મિલેગા? લોગોંને બતાયા કે વો સિર્ફ સનીચરકે દિન મઝદૂરી કરતા હૈ ઈસ્સે પેહલે તુમ્હેં કહી નહીં મિલેગા. મુઝે ઉસકે કામકો દેખકર કુછ ઐસી રગબત હુઈ કે મૈંને અપની તામીર બંદ કર દી ઔર સનીચરકે દિન ઉસકી તલાશમેં નિકલા, વો ઈસી તરહ બૈઠા કુરઆન શરીફ પળ્હતા હુવા મિલા, મૈંને સલામ

કિયા ઔર મઝદૂરી કરનેકો પૂછા, ઉસને વોહી પેહલી દો શર્તે બયાન કી, મૈંને મંઝૂર કર લીં. વો મેરે સાથ આકર કામમેં લગ ગયા. મુઝે ઈસ પર હૈરત હો રહી થી કે પિછલે સનીચરકો ઉસને અકેલેને દસ આદમિયોંકા કામ કિસ તરહ કર લિયા. ઈસ લિયે ઈસ મરતબા મૈંને ઐસી તરહ છુપકર કે વો મુઝે ન દેખે, ઉસકે કામ કરનેકા તરીકા દેખા તો યે મંઝર દેખા કે વો હાથમેં ગારા લેકર દીવાર પર ડાલતા હૈ ઔર પત્થર અપને આપહી એક દૂસરેકે સાથ જુળતે ચલે જાતે હૈં. મુઝે યકીન હો ગયા કે યે કોઈ અલ્લાહકા વલી હૈ. ઔર ઔલિયા અલ્લાહકે કામોંકી ગૈબસે મદદ હોતી રેહતી હૈ. જબ શામ હુઈ તો મૈંને ઉસકો તીન દિરહમ દેના ચાહે ઉસને લેનેસે ઈન્કારકર દિયા કે મૈં ઈતને દિરહમ કયા કરૂંગા. ઔર એક દિરહમ ઔર એક દાનિક લેકર ચલા ગયા. મૈંને એક હફતા ઔર ઈન્તિઝાર કિયા. ઔર તીસરે સનીચરકો ફિર મૈં ઉસકી તલાશમેં નિકલા, મગર વો મુઝે ન મિલા. મૈંને લોગોંસે તહકીક કિયા. એક શખ્સને બતાયા કે વો તીન દિનસે બીમાર હૈ. ફુલાં વેરાન જંગલમેં પળા હૈ. મૈંને એક શખ્સકો ઉજરત દેકર ઈસ પર રાઝી કિયા કે વો મુઝે ઉસ જંગલમેં પહોંચા દે. વો મુઝે સાથ લેકર ઉસ વેરાન જંગલમેં પહોંચા તો મૈંને દેખા કે વો બેહોશ પળા હૈ. આધી ઈંટકા ટુકળા સરકે નીચે રખ્ખા હુવા હૈ. મૈંને ઉસકો સલામ કિયા, જવાબ ન દિયા. મૈંને દૂસરી મરતબા સલામ કિયા તો ઉસને (આંખ ખોલી ઔર) મુઝે પહેચાન લિયા. મૈંને જલ્દીસે ઉસકા સર ઈંટ પરસે હટાકર અપની ગોદમેં રખ લિયા. ઉસને સર હટા લિયા ઔર ચંદ શે'ર પળ્હે. જિનમેંસે દો યે હૈ (જિસકા તર્જુમા યે હૈ) મેરે દોસ્ત દુનિયાકી નેઅમતોંસે ધોકેમેં ન પળ. ઉમર ખતમ હોતી જા રહી હૈ. ઔર યે નેઅમતેં સબ ખતમ હો જાએંગી. જબ તૂ કોઈ જનાઝા લેકર

કબ્રસ્તાનમેં જાએ તો યે સોચતા રહા કર, કે તેરા ભી એક દિન ઈસી તરહ જનાઝા ઉઠાયા જાએગા. ઉસકે બાદ ઉસને મુઝે કહા કે અબૂ આમિર જબ મેરી રૂહ નિકલ જાએ તો મુઝે નેહલાકર મુઝે ઈસી કપળેમેં મુઝે કફન દેના. મૈંને કહા મેરે મેહબૂબ ઈસમેં કયા હરજ હૈ કે મૈં તેરે લિયે નયે કપળે લે આઉં. ઉસને જવાબ દિયા કે નયે કપળોંકે લિય ઝિંદા લોગ ઝિયાદા મુસ્તહિક હૈં. (યે જવાબ હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક (રદિ.) કા જવાબ હૈ. ઉનહોંને ભી અપને વિસાલકે વકત યેહી ફરમાઈશ કી થી કે મુઝે ઈનહી ચાદરોંમેં કફન દેના ઔર જબ ઉનસે નયે કપળોંકી ઈજાઝત ચાહી ગઈ તો ઉનહોંને યેહી જવાબ દિયા થા.) લળકે ને કહા કે કફન તો (પુરાના હો યા નયા બહર હાલ) બોસીદા હો જાએગા. આદમીકે સાથ તો સિર્ફ ઉસકા અમલ હી રેહતા હૈ. ઔર યે મેરી લુંગી ઔર લોટા કબર ખોદને વાલેકો મઝદૂરીમેં દે દેના. ઔર યે અંગૂઠી ઔર કુરઆન શરીફ હારૂન રશીદ તક પહોંચા દેના ઔર ઈસકા ખ્યાલ રખના કે ખુદ ઉનહીકે હાથમેં દેના ઔર યે કેહ દેના કે એક પરદેસી લળકે કી યે અમાનત મેરે પાસ હૈ. ઔર વો કેહ ગયા હૈ કે ઐસા ન હો કે ઈસી ગફલત ઔર ધોકાકી હાલતમેં આપકી મૌત આએ, યે કેહકર ઉસકી રૂહ નિકલ ગઈ. ઉસ વકત માલૂમ હુવા કે યે લળકા શાહઝાદા થા. ઉસકે ઈન્તિકાલકે બાદ ઉસકી વસિય્યતકે મુવાફિક મૈંને ઉસકો દફન કર દિયા. ઔર દોનોં ચીઝેં ગોર કરને (કબર ખોદનેવાલે) કો દે દીં. ઔર કુરઆને પાક ઔર અંગૂઠી લેકર બગદાદ પહોંચા ઔર શાહી મહલકે કરીબ પહોંચા તો બાદશાહકી સવારી નિકલ રહી થી. મૈં એક ઉંચી જગા ખળા હો ગયા. અવ્વલ એક બહોત બળા લશ્કર નિકલા, જિસમેં તકરીબન એક હઝાર ઘોળે સવાર થે. ઉસકે બાદ ઈસી તરહ યકે બાદ દીગરે દસ

લશ્કર નિકલે. હર એકમેં તકરીબન એક હઝાર સવાર થે. દસવેં જથ્થેમેં ખૂદ અમીરૂલ મુઅમિનીન ભી થે. મૈંને ઝોરસે આવાઝ દેકર કહા કે અય અમીરૂલ મુઅમિનીન આપકોહુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી કરાબત, રિશ્તાદારીકા વાસ્તા. ઝરા તવક્કુફ કર લીજિયે. મેરી આવાઝ પર ઉનહોંને મુઝે દેખા તો મૈંને જલ્દીસે આગે બળ્હકર કહા કે મેરે પાસ એક પરદેશી લળકેકી યે અમાનત હૈ, જિસને મુઝે વસિય્યત કી થી કે યે દોનોં ચીઝેં આપ તક પહોંચા દૂં. બાદશાહને ઉસકો દેખકર (પેહચાન લિયા) થોળી દેર સર ઝુકાયા, ઉનકી આંખોંસે આંસૂ જારી હો ગયે. ઔર એક દરબાનસે કહા કે ઈસ આદમીકો અપને સાથ રખ્ખો જબ મૈં વાપસી પર બુલાઉં તો મેરે પાસ પહોંચા દેના. જબ વો વાપસી પર મકાન પર પહોંચે તો મહલકે પરદે ગિરવાકર દરબાનસે ફરમાયા. ઉસ શખ્સકો બુલા લાઓ. અગરચે વો મેરા ગમ તાઝા હી કરેગા. દરબાન મેરે પાસ આયા, ઔર કેહને લગા કે અમીરૂલ મુઅમિનીનને બુલાયા હૈ. ઔર ઈસકા ખ્યાલ રખના કે અમીર પર સદમાકા બહોત અસર હૈ. અગર તુમ દસ બાતેં કરના ચાહતે હો તો પાંચ હી પર બસ કરના. યે કેહકર વો મુઝે અમીરકે પાસ લે ગયા. ઉસ વકત અમીર બિલકુલ તનહા બૈઠે થે. કેહને લગે કે તુમ મેરે ઉસ બેટેકો જાનતે હો? મૈંને કહા જી હાં, મૈં ઉનકો જાનતા હૂં. કેહને લગે વો કયા કરતા થા? મૈંને કહા ગારે મિટ્ટીકી મઝદૂરી કરતે થે. કેહને લગે તુમને ભી મઝદૂરી પર કોઈ કામ ઉસ્સે કરાયા હૈ? મૈંને કહા કરાયા હૈ. કેહને લગે તુમહેં ઈસકા ખ્યાલ ન આયા કે ઉસકી હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે કરાબત થી. (યે હઝરાત હુઝૂર સ.અ.વ. કે ચચા હઝરત અબ્બાસ રદિ. કી ઔલાદ હૈં.) મૈંને કહા અમીરૂલ મુઅમિનીનસે પેહલે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂસે મઅઝિરત ચાહતા હૂં.

ઉસકે બાદ આપસે ઉઝર ખ્વાહ હૂં. મુઝે ઉસ વકત તક ઈસકા ઈલ્મ હી ન થા કે યે કૌન હૈ? મુઝે ઉનકે ઈન્તિકાલકે વકત ઉનકા હાલ માલૂમ હુવા. કેહને લગે તુમને અપને હાથસે ઉસકો ગુસલ દિયા? મૈંને કહા જી હાં, કેહને લગે અપના હાથ લાઓ. મેરા હાથ લેકર અપને સીને પર રખ દિયા. ઔર ચંદ શે'ર પળ્હે. જિનકા તર્જુમા યે હૈ.

અય મુસાફિર જિસ પર મેરા દિલ પિગલ રહા હૈ ઔર મેરી આંખેં ઉસ પર આંસૂ બહા રહી હૈં. અય વો શખ્સ જિસકા મકાન (કબર) દૂર હૈ લેકિન ઉસકા ગમ મેરે કરીબ હૈ. બેશક મૌત હર અચ્છેસે અચ્છે ઐશકો ખરાબ કર દેને વાલી હૈ. વો મુસાફિર એક ચાંદકા ટુકળા થા. (યા'ની ઉસકા ચેહરા) જો ખાલિસ ચાંદીકી ટેહની પર થા. (યા'ની ઉસકે બદન પર) પસ ચાંદકા ટુકળાં ભી કબરમેં પહોંચ ગયા. ઔર ચાંદકી ટેહની ભી કબરમેં પહોંચ ગઈ.

ઉસકે બાદ હારૂન રશીદને કબર પર જાનેકા ઈરાદા કિયા. અબૂ આમિર સાથ થે. ઉસકી કબર પર પહોંચકર હારૂન રશીદને ચંદ શે'ર પળ્હે જિનકા તર્જુમા યે હૈ. અય વો મુસાફિર જો અપને સફરસે કભી ભી ન લૌટેગા, મૌતને કમ ઉમરી હીકે ઝમાનામેં ઉસકો જલ્દીસે ઉચક લિયા. અય મેરી આંખોંકી ઠંડક તૂ મેરે લયે ઉન્સ ઔર દિલકા ચૈન થા, લંબી રાતોંમેં ભી ઔર મુખતસર રાતોંમેં ભી. તૂને મૌતકા વો પ્યાલા પિયા હૈ જિસકો અન્કરીબ તેરા બુળ્હા બાપ બુળ્હાપેકી હાલતમેં પિયેગા, ચાહે વો જંગલકા રેહને વાલા હો યા શહેરકા રેહનેવાલા હો. પસ સબ તારીફ ઉસી વહદહૂ લા શરીક લહૂ કે લિયે હૈ જિસકી લિખ્ખી હુઈ તકદીરકે યે કરિશ્મે હૈં.

અબૂ આમિર કેહતે હૈં કે ઉસકે બાદ જો રાત આઈ તો જબ મૈં અપને વઝાઈફ પૂરે કરકે સોયા હી થા કે મૈંને ખ્વાબમેં એક નૂરકા

કુબ્બા દેખા જિસકે ઉપર અબરકી તરહ નૂરહી નૂર ફૈલ રહા હૈ. ઉસ નૂરકે અબરમેંસે ઉસ લળકેને મુઝે આવાઝ દેકર કહા અબૂ આમિર! તુમહેં હક તઆલા શાનુહૂ જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ. (તુમને મેરી તજહીઝ, તકફીન કી ઔર મેરી વસિય્યત પૂરી કી) મૈંને ઉસ્સે પૂછા કે મેરે પ્યારે તેરા હાલ કૈસા ગુઝરા? કેહને લગા કે મૈં ઐસે મૌલાકી તરફ પહોંચા હૂં જો બહોત કરીમ હૈ. ઔર મુઝસે બહોત રાઝી હૈ. મુઝે ઉસ માલિકને વો ચીઝે અતા કી જો ન કભી કિસી આંખને દેખી ન કાનને સુની ન કિસી આદમીકે દિલ પર ઉનકા ખ્યાલ ગુઝરા. (યે એક હદીસે પાકકા મઝમૂન હૈ) હુઝૂરે પાક (સ.અ.વ.) ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકા પાક ઈરશાદ હૈ કે મૈંને અપને નેક બંદોંકે લિયે ઐસી ચીઝેં તૈયાર કર રખ્ખી હૈં જો ન કિસી આંખને કભી દેખી ન કાનને સુની ન કિસી કે દિલ પર ઉનકા ખ્યાલ ગુઝરા)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે તૌરાતમેં લિખ્ખા હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂને ઉન લોગોંકે લિયે જિનકે પેહલૂ રાતકો ખ્વાબગાહોંસે દૂર રેહતે થે. (યા'ની તહજ્જુદ ગુઝારોંકે લિયે) વો ચીઝેં તૈયાર કર રખ્ખી હૈં જિનકો ન કિસી આંખને દેખા ન કાનને સુના, ન કિસી આદમીકે દિલ પર ઉનકા ખ્યાલ ગુઝરા, ન ઉનકો કોઈ મુકર્રબ ફરિશ્તા જાનતા હૈ, ન કોઈ નબી, ન રસૂલ જાનતા હૈ. ઔર યે મઝમૂન કુરઆને પાકમેં ભી હૈ. (જિસકા તર્જુમા યે હૈ) કિસી શખ્સકો ખબર નહી, જો જો આંખોંકી ઠંડકકા સામાન ઐસે લોગોંકે લિયે ખઝાનએ ગૈબમેં મૌજૂદ હૈ.

ઉસકે બાદ ઉસ લળકેને કહા, હક તઆલા શાનુહૂને કસમ ખાકર ફરમાયા હૈ કે જો ભી દુનિયાસે ઈસ તરહ નિકલ આએ જૈસા

મૈં નિકલ આયા, ઉસકે લિયે યેહી એઅઝાઝો ઈકરામ હૈં જો મેરે લિયે હુએ.

સાહિબે રૌઝ (રહ.) કેહતે હૈં કે યે સારા કિસ્સા મુઝે ઔર તરીકેસે ભી પહોંચા હૈ.

ઉસમેં યે ભી હૈ કે કિસી શખ્સને હારૂન રશીદસે ઉસ લળકેકે મુતઅલ્લિક સવાલ કિયા તો ઉનહોંને બતાયા, મેરે બાદશાહ હોનેસે પેહલે યે લળકા પૈદા હુવા થા. બહોત અચ્છી તરબિયત પાઈ થી. કુરઆને પાક ભી પળ્હા થા ઔર ઉલૂમ ભી પળ્હે થે. જબ મૈં બાદશાહ બન ગયા તો યે મુઝે છોળકર ચલા ગયા થા. મેરી દુનિયાસે ઉસને કોઈ રાહત ન ઉઠાઈ. ચલતે વકત મૈંને હી ઉસકી માં સે કહા થા કે ઉસકો યે અંગૂઠી દે દે. ઉસ અંગૂઠીકા યાકૂત બહોત ઝિયાદા કિમતી થા. મગર યે ઉસકો ભી કામમેં ન લાયા. મરતે વકત વાપસ કર ગયા. યે લળકા અપની વાલિદાકા બળા ફરમાં બરદાર થા.

★ તમ્મત બિલ ખૈર ★

